Załącznik nr 1 do Uchwały nr 3 Zarządu „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” z dnia 29.05.2024 r.

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2021 - 2027

„Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”

Rypin, Maj 2024 r.

Fundusze Europejskie | Rzeczpospolita Polska | Dofinansowane przez Unię Europejską

Wstęp ... 3
Rozdział I. Charakterystyka partnerstwa lokalnego ... 4
I. 1 Nazwa LGD i forma prawna ... 4
I. 2 Opis procesu tworzenia partnerstwa ... 4
I. 3 Opis struktury LGD ... 5
I. 4 Ogólna informacja o składzie organu decyzyjnego ... 6
I. 5 Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym ... 7
I. 6 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD ... 7
Rozdział II – Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR ... 9
II.1. Zwięzły opis obszaru w szczególności zawierający wykaz gmin, ich powierzchnię i liczbę mieszkańców ... 9
II.2. Mapa obszaru objętego LSR ... 10
II.3. Uzasadnienie przynależności do naszej LSR ... 11
Rozdział III – Partycypacyjny charakter LSR ... 12
III.1. Sposoby angażowania stron w opracowanie LSR ... 12
III.2. Wykaz zaangażowanych organizacji, instytucji w opracowanie LSR ... 16
III.3. Wykaz metod/platform/narzędzi angażowania stron wykorzystywanych do opracowania LSR ... 17
III.4. Wykaz danych z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do opracowania LSR. ... 18
III.5. Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji. ... 19
III.6. Wykaz grup/organizacji/związków zainteresowanych i zaangażowanych w tworzeniu LSR oraz planowane sposoby/metody utrzymania zaangażowania lokalnej społeczności na etapie wdrażania LSR. ... 20
III.7. Wykaz planowanych działań w celu poinformowania o strategii szerszej społeczności lokalnej i mobilizowania ich do realizacji LSR. ... 21
III.8. Wykaz planowanych działań w celu wzmocnienia partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR. ... 22
III.9. Wykaz planowanych działań w celu rozwinięcia współpracy pomiędzy podmiotami z obszaru LSR, zwiększenia zainteresowania a docelowo realizacji projektów partnerskich. ... 23
Rozdział IV – Analiza potrzeb i potencjału LSR ... 23
IV.1. Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR wraz z ich uzasadnieniem ... 23
IV. 1. 1 Wybrane lokalne uwarunkowania rozwoju 1. Potencjał demograficzny – wybrane uwarunkowania ... **24**
IV.1. 2 Analiza potrzeb rozwojowych ... 35
W oparciu a analizę lokalnych uwarunkowań oraz wnioski z konsultacji społecznych sformułowano następujące potrzeby rozwojowe: ... 36
IV. 1. 3 Analiza potencjału ... 46
IV.2. Określenie grup docelowych szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR ... 49
IV. 3 Analiza, w jaki sposób LGD może wesprzeć zarówno lokalne, jak i ponadlokalne inicjatywy, szczególnie uwzględniając wdrażanie pozostałych instrumentów terytorialnych wdrażanych na obszarze LSR ... 51
Rozdział V – Spójność, komplementarność, synergia. ... 52
Rozdział VI – cele i wskaźniki ... 55
VI.1. Specyfika i opis celów, przypisanych do przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązania ich z analizą potrzeb i potencjału obszaru w zintegrowany sposób. ... 55

VI.2 Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania (podane kwoty w euro)..... 57
VI.3. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS, a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem. 57
VI. 4 Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć oraz zgodności ze wskaźnikami dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR: 60
Rozdział VII – Sposób wyboru i oceny operacji/projektów oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru..... 66
VII.1. Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD, w tym przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych wraz ze zwięzłą informacją wskazującą sposób powstawania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i założenia..... 66
VII.2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami. 66
VII.3. Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji/projektu zostanie uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie ich definicji i zasad oceny, a także lub operacji realizowanych w partnerstwie na obszarze LSR, o ile zostały przewidziane w LSR..... 67
VII.4. Informacja o planowanych do realizacji projektach grantowych, w tym projektów obejmujących przygotowanie koncepcji inteligentnych wsi (smart village) i/lub operacji własnych i/lub operacji realizowanych w partnerstwie z partnerami spoza obszaru naszej LSR 68
Rozdział VIII. Plan działania 69
VIII.1 Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągania poszczególnych celów i wskaźników, wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR 69
VIII.2 Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR 69
Rozdział IX – Plan finansowy LSR..... 69
IX.1. Opis źródeł, z których przewiduje się finansowanie działalności LGD..... 69
Rozdział X – Monitoring i ewaluacja..... 70
Wykaz literatury 73
Spis tabel: 75
ZAŁĄCZNIKI DO LSR..... 77
Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia 77
Formularz 2: Plan działania..... 79
Formularz 3: Budżet LSR..... 85
Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR..... 86

Wstęp

Celem Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność jest wykształcenie w lokalnych samorządach, ale przede wszystkim w społeczeństwie czynnej postawy w działaniu na rzecz rozwoju swojego obszaru, a także umiejętności porozumiewania się, wyrażania własnych opinii, umiejętności wypracowywania kompromisu na rzecz wspólnego dobra. Właśnie w oparciu o te założenia powstał dokument strategiczny, jakim jest wielofunduszowa Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2021-2027. Ważnym aspektem jest również zachęcenie lokalnych liderów (radnych, sołtysów, przedstawicieli instytucji publicznych, władz samorządowych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, mieszkańców) do planowania rozwoju swojego obszaru w perspektywie długoterminowej a współpraca oraz wspólne definiowanie potrzeb, problemów i propozycji ich rozwiązań doprowadzi do spójnego i zrównoważonego rozwoju obszaru działania LGD.
Dzięki aktywnemu włączeniu się społeczeństwa i pełnej integracji przedstawicieli wszystkich grup interesów obszaru Lokalnej Grupy Działania oraz przedstawicieli różnych grup społecznych, powstał dokument, który stanie się bazą do realizowania działań zmierzających do wyeliminowania najważniejszych problemów zdiagnozowanych na obszarze działania „Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ". Pozwoli także na realizację działań zmierzających do pełnego wykorzystania potencjału, a tym samym wpływających na rozwój gospodarczy oraz społeczny na obszarze LSR, który cechuje się spójnością terytorialną, przyrodniczą i gospodarczą.

Rozdział I. Charakterystyka partnerstwa lokalnego

I. 1 Nazwa LGD i forma prawna

Nazwa: „Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”
Forma prawna: stowarzyszenie

I. 2 Opis procesu tworzenia partnerstwa

„Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” zostało zarejestrowane w Sądzie Rejonowym w Toruniu dnia 7 kwietnia 2006r. pod numerem KRS 0000254737, REGON: 340165717, NIP: 8921434967. Partnerstwo jest kontynuacją LGD, która realizowała LSR w okresie programowania 2007-2013 oraz 2014-2020 na podstawie umowy o warunkach i sposobie realizacji LSR. Celem LGD jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich oraz obszaru obejmującego miasto Rypin, a także aktywizowanie ludności obszaru LGD poprzez włączenie mieszkańców tego terenu w realizację lokalnej strategii rozwoju. LGD jest bowiem organizacją otwartą, nieustannie zachęcającą mieszkańców, instytucje sektora publicznego, prywatnego oraz organizacje pozarządowe do podejmowania różnorodnych inicjatyw.

Inicjatywa utworzenia LGD zrodziła się w Stowarzyszeniu Gmin Ziemi Dobrzyńskiej w Dobrzyniu nad Wisłą, którego pierwotne plany obejmowały stworzenie Partnerstwa obejmującego niemal cały, jednolity obszar Ziemi Dobrzyńskiej. Uzasadnieniem dla takich planów był spójny charakter obszaru Ziemi Dobrzyńskiej, wyrażający się w sferze społecznej, gospodarczej, historycznej i kulturowej. Z uwagi jednak na wymogi formalne Pilotażowego Programu Leader+, związane z ograniczeniem wielkości LGD do 100 tys. mieszkańców, pomysł ten nie mógł być zrealizowany. W związku z powyższym zdecydowano o stworzeniu dwóch grup na Ziemi Dobrzyńskiej – Północnej i Południowej. Prace przygotowawcze nad koncepcją i opracowaniem wniosku do I schematu PPL+ trwały od 2004 roku i obejmowały szereg konsultacji społecznych z przedstawicielami Urzędów Gmin, mieszkańcami i miejscowymi liderami z organizacji społecznych i przedsiębiorstw. W efekcie przygotowano dwa bliźniacze wnioski, które uzyskały najlepsze noty w województwie kujawsko-pomorskim i były jednymi z najlepszych w kraju. Podstawowym zadaniem do zrealizowania w ramach Schematu I było zawiązanie Lokalnej Grupy Działania. W tym celu po podpisaniu umowy z FAPA na dofinansowanie Projektu przystąpiono do tworzenia LGD. Po konsultacjach z przedstawicielami wszystkich gmin objętych projektem i w trakcie prowadzonych spotkań informacyjnych ze społecznością lokalną zdecydowano się na przyjęcie dla LGD formy prawnej Stowarzyszenia, jako najbardziej odpowiedniego dla efektywnej i sprawnej realizacji założonych celów Programu Leader+. Ideą przyświecającą pracy było zaangażowanie wszystkich sektorów, tj. publicznego, gospodarczego oraz społecznego – co pozwoliło na osiągnięcie pewnego kompromisu, pomiędzy często różnymi interesami poszczególnych grup społecznych oraz położenie podstaw na rzecz przyszłej współpracy. Przyjęty zakres i harmonogram działań w I schemacie Pilotażowego Programu Leader+ udało się w pełni zrealizować dzięki aktywnemu społeczeństwu, odkrytym lokalnym liderom oraz zaangażowaniu w prace nad projektem wielu inteligentnych i zaradnych mieszkańców.

Złożony w 2006 r. w ramach II schematu PPL+ wniosek o dofinansowanie projektu został pozytywnie oceniony, co zaowocowało kolejnym bardzo ważnym wydarzeniem w życiu naszej LGD. Było to podpisanie umowy i otrzymanie dofinansowania w ramach PPL+ schemat II projektu pn.: "Bogactwo naturalne i kulturowe drogą do poprawy jakości życia na Ziemi Dobrzyńskiej". Projekt był realizowany od początku 2007 r. do połowy roku 2008 i obejmował szereg powiązanych ze sobą działań, w tym m.in: szkolenia, doradztwo, sieciowanie i wymianę doświadczeń, organizację imprez promujących obszar LGD, promocję, przygotowanie dokumentacji technicznej dla inwestycji.

Po zakończeniu realizacji II schematu Programu LEADER+ LGD zaczęła przygotowania do przystosowania swojej struktury i formy prawnej do wymogów ustawy z 7 marca 2007 roku o wspieraniu obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz

Rozwoju Obszarów Wiejskich. Dostosowanie do wymogów ustawy z 7 marca 2007 r. polegało głównie na zmianie w Statucie w zakresie wprowadzenia zapisu o możliwości bycia członkiem zwyczajnym przez osobę prawną i powołania organu decyzyjnego. Na tym etapie członkami zwyczajnymi Stowarzyszenia stały się gminy z obszaru LGD, który wówczas obejmował 8 gmin położonych na Ziemi Dobrzyńskiej: Brzuze, Górzno, Osiek, Rogowo, Rypin, Skrwilno, Świedziebnia, Wąpielsk.

W takim kształcie LGD przystąpiło do konkursu na wybór LSR na lata 2009-2015, która została wybrana do dofinansowania i została zrealizowana prawidłowo o czym świadczy wysoki stopień wykonania budżetu i realizacji wskaźników produktu i rezultatu. Założone cele osiągnięto na następujących poziomach: Cel ogólny nr 1 - Stworzenie warunków powstania miejsc pracy i źródeł dochodu dla mieszkańców – 62%, Cel ogólny nr 2 - Stworzenie szerokiej oferty w zakresie kultury, sportu i rekreacji, wykorzystującej lokalne zasoby, angażującej mieszkańców i atrakcyjnej dla turystów – 115%, Cel ogólny nr 3 - Optymalne zagospodarowanie i wypromowanie posiadanych zasobów naturalnych i kulturowych – 102 %, ogółem stopień realizacji budżetu to 99 %. Zrealizowano też 3 projekty współpracy o łącznej wartości dofinansowania 124 411,10 zł.

„Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ" w okres programowania 2014-2020 wkroczyło jako doświadczony podmiot, silnie ukorzeniony w środowisku lokalnym. Duże doświadczenie członków LGD oraz kadry zarządzającej przyczyniło się do sprawnego działania Stowarzyszenia. W roku 2015 nastąpiła zmiana obszaru LGD - trzy gminy: Osiek, Górzno i Świedziebnia zrezygnowały z członkostwa w Stowarzyszeniu LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ na rzecz LGD Pojezierza Brodnickiego, natomiast w poczet członków naszego LGD została przyjęta gmina miasta Rypin. O środki na realizację nowej strategii na lata 2016-2023 LGD ubiegało się już jako obszar 6 gmin, które wchodzą w skład powiatu rypińskiego, tj. gmina miasta Rypin, gmina wiejska Rypin, gmina Skrwilno, gmina Brzuze, gmina Wąpielsk i gmina Rogowo.

Zwieńczeniem naszych działań było podpisanie w dniu 19 maja 2016 r. umowy nr 00017-6933-UM0240017/15 o warunkach i sposobie realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023 z przyznaną kwotą wsparcia finansowego na realizację operacji/projektów w ramach LSR w następujących kwotach: PROW – 6 000 000,00 zł, EFRR – 6 060 000,00 zł, EFS – 2 550 000,00 zł. Na wdrażanie projektów współpracy ze środków PROW – 120 000,00 zł. Na funkcjonowanie otrzymaliśmy wsparcie finansowe w kwocie – 2 250 000 zł. W toku realizacji LSR, w związku ze sprawnym jej wdrażaniem otrzymaliśmy dodatkowe środki finansowe z PROW w łącznej kwocie 1 200 000,00 zł.

Stan wdrażania LSR na 31.12.2022 r. to 93,01 % zakontraktowanych środków budżetu LSR w ramach RPO WK-P i 62,43 % zakontraktowanych środków w ramach PROW.

Od początku swojego istnienia LGD opierało się w procesach planowania w tym przygotowywania LSR na partnerstwie, słuchaniu głosów reprezentantów wszystkich sektorów. Wieloletnie doświadczenie pokazało, że szerokie zaangażowanie podmiotów z różnych sektorów w tworzenie LSR, przekłada się później na sprawną jej realizację - wszyscy partnerzy biorący udział w procesach planowania czują odpowiedzialność za LSR i angażują się w jej realizację, partycypują w procesach konsultacji i dostosowywania strategii do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych. Tym samym podtrzymywanie i rozwijanie utworzonego partnerstwa jest stałym priorytetem LGD. Realizowany jest on poprzez szereg działań włączających wszystkich partnerów (zarówno na poziomie struktury organizacyjnej LGD jak i na poziomie LGD-mieszkańcy obszaru LSR) – wszelkie procesy planistyczne odbywają się poprzez szeroko promowane konsultacje społeczne oraz pracę zespołów roboczych złożonych z przedstawicieli organów LGD oraz pracowników biura LGD.

I. 3 Opis struktury LGD

„Stowarzyszenie LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ" liczy obecnie 45 członków - osób prawnych i osób fizycznych, w tym przedstawicieli instytucji publicznych, lokalnych partnerstw

społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców. Z obszaru każdej z gmin jest przedstawiciel grupy interesu sektora: publicznego, społecznego i gospodarczego.
Procentowy udział poszczególnych sektorów w składzie „Stowarzyszenia LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ" przedstawia się następująco:

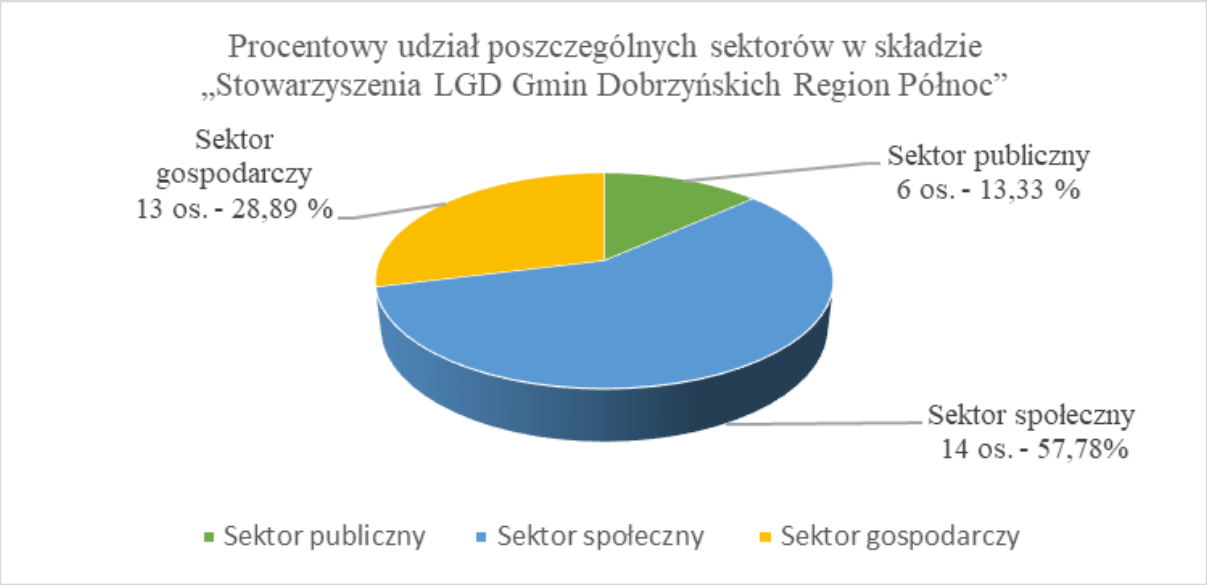

Zgodnie ze statutem LGD członkiem może być zarówno osoba fizyczna, jak i osoba prawna w tym jednostki samorządu terytorialnego, z wyłączeniem województwa, bez ograniczeń co świadczy o powszechności i dostępności dla każdego zainteresowanego, to znaczy każdy członek społeczności lokalnej może występować o przyjęcie w poczet członków naszego LGD. Osoba fizyczna musi działać na rzecz rozwoju obszarów wiejskich oraz złożyć deklarację członkowską. Z kolei osoba prawna, w tym również jednostka samorządu terytorialnego poza województwem, oraz inne osoby prawne działające aktywnie na rzecz rozwoju obszaru działania Stowarzyszenia, które utożsamiają się z celami działania Stowarzyszenia, jeśli przedstawią uchwałę właściwego organu, zawierającą deklarację przystąpienia do Stowarzyszenia, ze wskazaniem osoby reprezentującej w Stowarzyszeniu, oraz złożą deklarację członkowską. Osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą składa deklarację i załącza dokument potwierdzający prowadzenie takiej działalności. Do LGD może również przystąpić inna organizacja pozarządowa, która składa deklarację i wyznacza reprezentanta. „Stowarzyszenie LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ" jest organizacją otwartą na nowych członków, dostępną dla każdego podmiotu zainteresowanego działalnością na rzecz naszego obszaru. Deklaracje członkowskie wraz ze Statutem regulującym zasady nabywania członkostwa oraz prawami, obowiązkami członka są ogólnodostępne, opublikowane na stronie internetowej stowarzyszenia oraz dostępne w biurze LGD.

I. 4 Ogólna informacja o składzie organu decyzyjnego

Rada jest jednym ze statutowych organów LGD, którego kompetencjami jest wybór operacji, które mają być realizowane w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju oraz ustalenie kwoty wsparcia zgodnie z zapisami art. 4 pkt.3 ustawy o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności.
Zgodnie ze Statutem Stowarzyszenia Rada liczy od 6 do 15 osób, wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie spośród członków LGD. Członek Rady nie może być równocześnie członkiem Zarządu, Komisji Rewizyjnej lub pracownikiem Stowarzyszenia.
Obecny skład Rady LGD liczy 9 osób, aktualnie w jej skład wchodzą przedstawiciele następujących grup interesu sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego, którzy mogą przynależeć również do innych grup interesu z zastrzeżeniem (zgodnie ze statutem), że żadna pojedyncza grupa interesu, nie kontroluje procesu podejmowania decyzji, dotyczy to również grupy interesów sektora publicznego.

Rada składa się z członków LGD wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków LGD zgodnie z postanowieniami statutu.

Zgodnie ze statutem członkowie Rady, podobnie jak innych Organów Stowarzyszenia, pełnią swoje funkcje kadencyjnie.

I. 5 Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Lokalna Grupa Działania funkcjonuje w oparciu o statut i wpis do KRS. Władzami Stowarzyszenia są:

1) Walne Zebranie Członków;
2) Zarząd;
3) Rada;
4) Komisja Rewizyjna.

Nie można być równocześnie członkiem Zarządu, członkiem Komisji Rewizyjnej ani członkiem Rady.

Najwyższym organem władzy LGD jest Walne Zebranie Członków, które tworzą wszyscy członkowie LGD zbierający się w ustalonym czasie i miejscu w celu podjęcia decyzji dotyczącej działalności Stowarzyszenia (określanie głównych kierunków działalności i rozwoju LGD). Walne zebranie podejmuje decyzje za pomocą uchwał w głosowaniu jawnym, zwykłą większością głosów. Zasady zwoływania i przeprowadzania walnego Zebrania Członków reguluje statut Stowarzyszenia.
Zgodnie ze Statutem Stowarzyszenia Walne Zebranie Członków zwołuje Zarząd co najmniej jeden raz na 12 miesięcy z inicjatywy własnej lub na pisemny wniosek Komisji Rewizyjnej, Rady bądź na żądanie 1/3 członków stowarzyszenia powiadamiając o jego terminie, miejscu obrad i propozycjach porządku obrad wszystkich członków Stowarzyszenia listami poleconymi lub w każdy inny skuteczny sposób co najmniej 7 dni przed terminem rozpoczęcia obrad.

Kolejnym organem władz jest Zarząd, który kieruje całokształtem działalności LGD, reprezentuje ją na zewnątrz i ponosi odpowiedzialność przed Walnym Zebraniem Członków. Swoje decyzje Zarząd podejmuje w postaci uchwał Zarządu.

Stowarzyszenie posiada organ kontroli wewnętrznej jakim jest Komisja Rewizyjna. Wybierana jest przez Walne Zebranie Członków. Organ ten dokonuje oceny działalności LGD i sporządza sprawozdanie ze swojej działalności, które następnie przedkłada wszystkim członkom LGD.

Rada jest organem, o którym mowa w art. 4 ust. 3 pkt. 3 ustawy o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności. Członek Rady nie może być równocześnie członkiem organu kontroli wewnętrznej LGD, Zarządu LGD lub pracownikiem LGD. Do wyłącznej kompetencji Rady należy:

a) wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR, oraz
b) ustalenie kwoty wsparcia,

Rada funkcjonuje w oparciu o Regulamin Wewnętrzny Rady. Wszystkie decyzje podjęte przez członków Rady są przyjęte w formie uchwał.

Zgodnie ze statutem, każdy z Organów Stowarzyszenia sprawuje swoją funkcję kadencyjne, przez 4 lata.

I. 6 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Podstawowymi dokumentami wewnętrznymi regulującymi działania LGD są:

Lp.	Rodzaj dokumentu	Regulowane kwestie
1.	Statut	Zawiera minimalny zakres uregulowań zgodny z ustawą z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r. nr 79, poz. 855 z późn. zm.), ustawą z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. z 2007 r. nr 64, poz. 427), w tym wskazuje: - wskazuje organ nadzoru, - określa status oraz podstawy prawne działalności LGD. W dokumencie tym zawarto cele oraz obszary działania LGD, a także wyraźnie rozgraniczono kompetencje poszczególnych organów, w tym Rady Stowarzyszenia jako dodatkowego organu odpowiedzialnego za wybór operacji w ramach LSR, zawiera uregulowania dotyczące zachowania bezstronności członków Rady w wyborze operacji (w tym przesłanki wyłączenia z oceny operacji). Statut określa także zasady nabywania i utraty członkostwa w LGD oraz w jej organach, a także reguluje kwestie majątkowe Stowarzyszenia. Statut oraz jego zmiany uchwala Walne Zebranie Członków.
2.	Regulamin organu decyzyjnego (Rady)	- określa organizację wewnętrzną i tryb pracy organu, - określa szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego (sposób informowania członków posiedzeniach, zasady dostarczania dokumentów dotyczących spraw podejmowanych na posiedzeniach, itp. - określa szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji, - określa szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, - określa zasady protokołowania posiedzeń Rady.
3.	Regulamin pracy Zarządu	- określa szczegółowe uprawnienia, organizację pracy oraz tryb obradowania Zarządu
4.	Regulamin Komisji Rewizyjnej	- określa szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Komisji, a także zasady prowadzenia działań kontrolnych oraz sporządzania protokołów z posiedzeń
5.	Regulamin Walnego Zebrania Członków	- określa szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Walnego Zebrania Członków, podejmowania decyzji należących do jego kompetencji, a także protokołowania posiedzeń
6.	Regulamin pracy Biura LGD i regulamin wynagradzania	- określa zasady funkcjonowania Biura „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”, ramowy zakres działania i kompetencje Biura oraz inne postanowienia związane z działalnością Biura Stowarzyszenia, - określa zasady zatrudniania pracowników,

	pracowników biura	- określa uprawnienia kierownika Biura, - określa zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD, uwzględniając zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych oraz zawiera opis metod oceny efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa. - określa zasady ustalania wynagrodzenia pracowników biura LGD

Tabela 1: Dokumenty wewnętrzne regulujące działanie LGD, opracowanie własne.

Dokumenty są **uchwalane** przez Walne Zebranie Członków (jedynie Regulamin Pracy Biura zgodnie z § 18 ust. 3 pkt 8 Statutu uchwalany jest przez Zarząd), przy założeniu skutecznego zawiadomienia listem poleconym lub w każdy inny skuteczny sposób wszystkich członków uprawnionych do głosowania.

Rozdział II – Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

II.1. Zwięzły opis obszaru w szczególności zawierający wykaz gmin, ich powierzchnię i liczbę mieszkańców

Obszar na którym wdrażana będzie Lokalna Strategia Rozwoju obejmuje powiat rypiński w województwie kujawsko-pomorskim, w którego skład wchodzi 6 jednostek samorządu terytorialnego: jedna gmina miejska Rypin oraz pięć gmin wiejskich: Brzuze, Rogowo, Rypin, Skrwilno, Wąpielsk. Obszar jest spójny przestrzennie w rozumieniu kontekstu geograficznego, gdyż każda para gmin pozostaje w bezpośrednim lub przynajmniej w dalszym sąsiedztwie, tworząc zwarty geograficznie obszar.

Nazwa gminy	Typ gminy	Identyfikator jednostki podziału terytorialnego kraju
Rypin (m.)	miejska	041201 1
Brzuze	wiejska	041202 2
Rogowo	wiejska	041203 2
Rypin (w.)	wiejska	041204 2
Skrwilno	wiejska	041205 2
Wąpielsk	wiejska	041206 2

Tabela 2: typ gmin obszaru LSR, opracowanie własne

Obszar LGD zgodnie z danymi w poniższej tabeli (według stanu na dzień 31.12.2020 r.) zamieszkiwało ogółem 42 089 osób na łącznej powierzchni 587,10 km^2. Gęstość zaludnienia obszaru wynosiła 72 osób/km^2. Powierzchnia terenu działania LGD wynosi **587,10 km^2**, co stanowi 3,27% powierzchni całego województwa kujawsko-pomorskiego.

Jednostka terytorialna	Powierzchnia w km^2	Liczba ludności	Gęstość zaludnienia (l. osób/km^2)
Brzuze	86,25	4 965	58
Rogowo	139,80	4 665	33
Rypin (m.)	10,96	15 873	1448
Rypin (w.)	131,90	7 292	55
Skrwilno	124,40	5 541	45
Wąpielsk	93,79	3753	40
Razem (średnia)	**587,10**	**42 089**	**72**

Tabela 3: Powierzchnia i liczba ludności (stan na 31.12.2020r.),
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analiza liczby mieszkańców wykazała, iż największy odsetek ludności – 37,71% zamieszkiwał w mieście Rypin. Miasto charakteryzowało się również najwyższym wskaźnikiem gęstości zaludnienia – 1 448 osób/km^2. Gminą o najniższej liczbie mieszkańców była gmina Wąpielsk. Odsetek ludności zamieszkującej jej teren wynosił 8,92% ludności całego powiatu.

II.2. Mapa obszaru objętego LSR

Mapa: Gminy wchodzące w skład LGD

Źródło: *openstreetmap.pl*

II.3. Uzasadnienie przynależności do naszej LSR

Obszar „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ" znajduje się na terenie regionu historyczno-geograficznego Ziemi Dobrzyńskiej, we wschodniej części województwa Kujawsko-Pomorskiego. Ze względu na lokalizację posiada on pewne specyficzne uwarunkowania, m.in. w postaci licznych zasobów historyczno-kulturowych, predysponujących go do rozwoju szeroko rozumianej turystyki. Powiat rypiński należy do najstarszych jednostek samorządowych w kraju. Pierwsze wzmianki o powiecie pochodzą już z XIV w., natomiast Kasztelania Rypińska datowana jest od XI w. Prawa miejskie Rypin otrzymał w roku 1345. Wydarzenia historyczne, mające miejsce na tym obszarze ukształtowały jednocześnie tożsamość i odrębność kulturową tego terenu oraz zamieszkujących go ludzi, czego przejawem są m.in. strój dobrzyński i liczne lokalne zespoły pieśni i tańca.

Rys.: Krainy historyczne.

Burzliwa historia obszaru LGD spowodowała istniejącą do dziś spójność tych ziem i tożsamość mieszkańców z miejscem zamieszkania. Dziedzictwo obszaru oraz wspólne losy są spoiwem łączącym całą lokalną społeczność, tworząc wśród mieszkańców poczucie przynależności i tożsamości kulturowej opartej na wspólnych doświadczeniach oraz zbieżnych wartościach. Wspólne dzieje spowodowały także, iż ziemie objęte LSR charakteryzuje podobny stopień rozwoju zarówno gospodarczego, jak również kulturowego.

Spójność kulturowa terenu LGD ściśle związana jest z jego historią, wynikająca ponadto z połączenia zabytków architektury z interesującym krajobrazem. Ważnym elementem jest także odrębność etniczna ludności.

Spójność kulturową opisywanego terenu podkreśla wspólne, historyczne dziedzictwo materialne: liczne zespoły pałacowo-parkowe, zabytkowe cmentarze, kościoły gotyckie i barokowe, drewniane kościółki i dworki, ruiny zamków, grodziska w ilości niespotykanej w pozostałych regionach kraju. Jednym z elementów wpływających na wspólną tożsamość kulturową tych ziem jest także wspólna tradycja wyrażająca się m.in. w lokalnym stroju ludowym – tzw. stroju dobrzyńskim.

Wspólne cechy ukształtowania powierzchni, takie jak pagórkowatość i wysoka jeziorność rzutuje na jednorodność krajobrazową obszaru naszego działania oraz jego wysoką atrakcyjność. Teren działania LGD charakteryzuje się niezwykle malowniczym ukształtowaniem, licznymi wzniesieniami i zagłębieniami, w których często usytuowane są zbiorniki wodne (jeziorka, oczka wodne, stawy, rzeki itd.). Zróżnicowanie rzeźby terenu, znaczne wysokości względne, duże spadki i występowanie innych elementów wzbogacających krajobraz, szczególnie predysponuje ten teren do rozwoju funkcji turystycznej, sportowej oraz rekreacyjnej. Obszar LGD leży w dorzeczu Wisły. Rzeka jest czynnikiem podstawowym i decydującym o zasobach wód powierzchniowych. Bezpośrednim prawobrzeżnym dopływem Wisły jest Skrwa, zaś Rypienica wpada do Drwęcy. Wśród jezior występujących w powiecie pod względem genetycznym dominują jeziora polodowcowe, a wśród nich jeziora rynnowe - największe z nich to: Żalskie, Długie, Ostrowickie.

Zgodnie z wynikami przeprowadzonej diagnozy obszaru, który charakteryzuje się dużą spójnością, na całym wskazanym obszarze LGD będzie wdrażać LSR z wykorzystaniem środków finansowych z PS WPR oraz w ramach Funduszy Europejskich dla Kujaw i Pomorza na lata 2021 - 2027 ze środków EFS+.

Rozdział III – Partycypacyjny charakter LSR

III.1. Sposoby angażowania stron w opracowanie LSR

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ opracowało LSR z wykorzystaniem różnorodnych metod partycypacji odpowiednio dostosowanych do różnych grup odbiorców w celu uzyskania jak najszerszego spektrum wiedzy na temat potrzeb istotnych grup potencjalnych interesariuszy z punktu widzenia późniejszej realizacji LSR i ich możliwości. W całym procesie opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju brały czynny udział osoby reprezentujące różne grupy interesu tj.: publiczny, gospodarczy, społeczny, a wszelkiego rodzaju informacje o procesie tworzenia strategii na okres programowania 2021-2027 dostępne były na stronie www.elgd.pl w zakładce: „WSPARCIE PRZYGOTOWAWCZE"

Nadrzędnym celem było opracowanie Lokalnej Strategii Rozwoju odpowiadającej na potrzeby szerokiego spektrum społeczeństwa co zakładało:

- ukierunkowanie na wykorzystanie i transfer wiedzy,
- zagadnienia dotyczące innowacyjności, cyfryzacji, środowiska i klimatu, zmian demograficznych ze szczególnym uwzględnieniem starzenia się społeczeństwa oraz wyludnienia obszaru,
- partnerstwo w realizacji LSR, w szczególności poprzez wspólną realizację przedsięwzięć i projektów.

Stacjonarne spotkania informacyjno-konsultacyjne w różnych lokalizacjach na obszarze LGD z zainteresowanymi osobami/podmiotami ukierunkowane były na szeroko zakreślonej dyskusji o sposobie, metodach na wykorzystanie wiedzy, na zagadnieniach dotyczących innowacyjności w skali lokalnej, większego wykorzystania metod cyfryzacji obszaru LGD, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu, niekorzystnym zmianom demograficznym ze szczególnym uwzględnieniem starzenia się naszego społeczeństwa oraz emigracji i wyludnienia obszaru zarówno w ujęciu mikro jak i makro (poszczególnych gmin i całego naszego powiatu rypińskiego na jakim działa LGD) partnerstwa w realizacji LSR, w szczególności poprzez wspólną realizację przedsięwzięć i projektów. W trakcie prac nad tworzeniem Lokalnej Strategii Rozwoju uwzględniono następujące poziomy partycypacyjne tj.:

- informowanie,
- konsultowanie,
- współdecydowanie,
- współdziałanie.

Cykl spotkań konsultacyjno-informacyjnych w poszczególnych gminach jakie zorganizowało LGD w miesiącu czerwcu 2022 roku, poprzedzony był kampanią informacyjną. Celem poinformowania i zachęcenia do udziału w spotkaniu jak największej ilości osób zainteresowanych udziałem we współtworzeniu LSR, LGD dystrybuowała plakaty informacyjne, które były zamieszczone na stronie www i profilu na portalu społecznościowym oraz wywieszone w najczęściej odwiedzanych przez mieszkańców miejscach (tablicach Urzędów Gmin, tablicach sołeckich, budynkach GOPS/MOPS, budynkach GOK/MOK). Publikacja plakatów za pomocą różnych środków komunikacji przełożyła się

na udział w spotkaniach różnych grup interesu. W spotkaniach uczestniczyli zainteresowani mieszkańcy w różnym wieku, a wśród nich przedstawiciele KGW, OSP, ZHP, Urzędów Gmin, NGO, radni, sołtysi oraz przedsiębiorcy z obszaru działania LGD.

Podczas 6-ciu czerwcowych spotkań konsultacyjnych uczestniczyło łącznie 108 osób. Wśród uczestników spotkań można było zauważyć duże zainteresowanie przedstawicieli lokalnych Kół Gospodyń Wiejskich, Ochotniczych Straży Pożarnych a także sołtysów i przedstawicieli NGO oraz przedsiębiorców.

L.p.	Data spotkania konsultacyjnego	Lokalizacja spotkania	Ilość uczestników / uzyskanych ankiet
1	20.06.2022 r.	Pałac w Sadłowie (Sala konferencyjna)	13/13
2	21.06.2022 r.	Remiza OSP w Skrwilnie (Sala konferencyjna)	13/13
3	22.06.2022 r.	Świetlica Wiejska w Brzuzem	22/22
4	23.06.2022 r.	GOK w Wapielsku (Sala konferencyjna)	32/32
5	24.06.2022 r.	Remiza OSP w Rogowie	9/9
6	27.06.2022 r.	Urząd Gminy Miasta Rypin (Sala konferencyjna)	19/19

Tabela 4: Wykaz spotkań konsultacyjnych realizowanych w ramach Planu włączenia społeczności lokalnej w przygotowywaniu LSR w ramach perspektywy finansowej na lata 2021-2027.

Ponadto na przestrzeni listopada i grudnia 2022 r. LGD przeprowadziło w ramach planu komunikacji 2 cykle spotkań animacyjno-konsultacyjnych z elementami animacji oraz 10 spotkań kawiarenki dla obywateli podczas których przedstawiciel LGD poinformował uczestników o trwającym procesie tworzenia LSR oraz przeprowadził badanie ankietowe w celu pozyskania informacji zwrotnej na temat potrzeb mieszkańców.

L.p.	Data spotkań animacyjno-konsultacyjnych z elementami animacji	Lokalizacja odbywania się warsztatu
1.	7 listopada 2022 r.	Urząd Gminy Rypin
2.	14 listopada 2022 r.	Gminny Ośrodek Kultury w Wąpielsku
3.	16 listopada 2022 r.	Gminny Dom Kultury w Skrwilnie
4.	18 listopada 2022 r.	Urząd Gminy Rypin
5.	22 listopada 2022 r.	Świetlica wiejska w Brzuzem
6.	23 listopada 2022 r.	Urząd Gminy Rypin
7.	24 listopada 2022 r.	Wiejski Ośrodek Kultury w Rogowie

8.	25 listopada 2022 r.	Urząd Gminy Rypin
9.	28 listopada 2022 r.	Wiejski Ośrodek Kultury w Rogowie
10.	29 listopada 2022 r.	Świetlica wiejska w Brzuzem
11.	30 listopada 2022 r.	Gminny Ośrodek Kultury w Wąpielsku
12.	1 grudnia 2022 r.	Gminny Dom Kultury w Skrwilnie

Tabela 5: Wykaz spotkań konsultacyjno-informacyjnych z elementami animacji, podczas których dystrybuowano ankiety dot. opracowania LSR na lata 2021-2027

L.p.	Data spotkań Kawiarenki dla obywateli	Lokalizacja odbywania się spotkania kawiarenki dla obywateli
1.	16 listopada 2022 r.	Gminny Dom Kultury w Skrwilnie
2.	22 listopada 2022 r.	Świetlica wiejska w Brzuzem
3.	23 listopada 2022 r.	Urząd Gminy Rypin
4.	23 listopada 2022 r.	Urząd Miasta Rypin
5.	25 listopada 2022 r.	Urząd Gminy Rypin
6.	28 listopada 2022 r.	Wiejski Ośrodek Kultury w Rogowie
7.	29 listopada 2022 r.	Świetlica wiejska w Brzuzem
8.	30 listopada 2022 r.	Gminny Ośrodek Kultury w Wąpielsku
9.	30 listopada 2022 r.	Urząd Miasta Rypin
10.	1 grudnia 2022 r.	Gminny Dom Kultury w Skrwilnie

Tabela 6: Wykaz spotkań w ramach Kawiarenki dla obywateli, podczas których dystrybuowano ankiety dot. opracowania LSR na lata 2021-2027

W ramach ww. cykli spotkań animacyjno-konsultacyjnych z elementami animacji udało się uzyskać: 144 ankiety natomiast ze spotkań w ramach kawiarenki dla obywateli 50 ankiet.

Ponadto w dniu 29 listopada 2022 r. w Świetlicy Wiejskiej w Skrwilnie, obiekcie zrewitalizowanym, który otrzymał dofinansowanie w ramach minionej Lokalnej Strategii Rozwoju odbyło się otwarte spotkanie informacyjno-szkoleniowe dot. funduszy europejskich dla regionu w latach 2021-2027 w zakresie rozwoju lokalnego zorganizowane wspólnie przez Piotra Całbeckiego Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz dwie sąsiednie LGD: "Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ" oraz Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Południe. Podczas spotkania przedstawiciele różnych departamentów z Urzędu Marszałkowskiego zaprezentowali nowe dokumenty strategiczne dotyczące rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz omówili możliwości i przykładowe typy projektów jakie w ramach wdrażania nowej perspektywy finansowej będą mogły otrzymać dofinansowanie. Największym zainteresowaniem wśród osób przybyłych na spotkanie cieszyły projekty umożliwiające wsparcie działań KGW, OSP, oraz dofinansowanie do podejmowania działalności gospodarczej oraz rozwoju

agroturystyki i tworzenia zagród edukacyjnych, a także projekty rozwojowe dla dzieci, młodzieży oraz seniorów.

W dniu 11 stycznia 2023 roku podczas Walnego Zebrania Członków Przewodniczący zachęcał i zapraszał do partycypacji w tworzeniu LSR. Podkreślał, jak ważny jest oddolny charakter, tym samym każdy głos ma znaczenie. Po walnym odbyło się spotkanie fokusowe połączone z warsztatami roboczymi z zainteresowanymi członkami rady/Zarządu oraz pracownikami biura LGD, którego celem była ocena możliwości (formalnych, prawnych, finansowych) realizacji zgłaszanych przedsięwzięć, w oparciu o doświadczenie członków Rady/Zarządu/Stowarzyszenia/pracowników biura w realizacji projektów/operacji realizowanych w ramach strategii na lata 2016-2023.

Również na każdym etapie tworzenia LSR uwzględniono zasady horyzontalnych określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060, w tym:

- poszanowania praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej;
- zasady równości kobiet i mężczyzn;
- zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;
- zgodności działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyń poważnych szkód". zasad horyzontalnych określonych w art. 9 rozporządzenia 2021/1060, w tym:
- poszanowania praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej;
- zasady równości kobiet i mężczyzn;
- zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;
- zgodności działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyń poważnych szkód".

W kwietniu i w maju 2023 r. LGD ponownie wykorzystało lokalną telewizję kablową poprzez wyemitowanie spotów statycznych przyczyniających się do zachęcania jak największej ilości mieszkańców obszaru LGD do podzielenia się swoimi pomysłami i sugestiami, które mogłyby zostać uwzględnione podczas opracowywania i późniejszego wdrażania LSR, jak również do bieżącej konsultacji wypracowanych obszarów i możliwości zgłaszania uwag. Ponadto w miesiącu marcu 2023r. analogicznie jak w ubiegłym roku podczas przeprowadzonej kolejnej edycji spotkań animacyjno-konsultacyjnych z elementami animacji LGD informowało uczestników o trwającym procesie tworzenia nowej Lokalnej Strategii Rozwoju, dotychczasowych wnioskach wyciągniętych z pozyskanych i przeanalizowanych dotychczas danych oraz zachęcało do aktywnego uczestnictwa w tym procesie, tym samym do współdecydowania i bieżącego konsultowania tworzonego dokumentu.
Wypracowany dokument udostępniany był do konsultacji społecznych wraz z możliwością zgłaszania uwag/sugestii do wglądu w biurze LGD.

Nie bez znaczenia w całym procesie tworzenia strategii na każdym jej etapie, była wiedza pracowników LGD, Zarządu LGD oraz Rady LGD jaką zdobyli, podczas uczestnictwa w różnego

rodzaju szkoleniach i warsztatach organizowanych w ostatnich latach wdrażając minioną Lokalną Strategię Rozwoju.

Tematyka szkoleń obejmowała między innymi następujące zakresy z PS WPR:

1. Premia dla młodych rolników - zasady udzielania pomocy,
2. Rozwój małych gospodarstw - zasady udzielania pomocy,
3. Gospodarstwo edukacyjne - innowacyjna forma przedsiębiorczości na obszarach wiejskich,
4. Pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych - zasady udzielania wsparcia,
5. Krótkich łańcuchów dostaw - zasady udzielania pomocy,
6. Wypracowania obszarów współpracy pomiędzy Kujawsko-Pomorskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego a Lokalnymi Grupami Działania.

Przeanalizowane do tamtej pory zebrane informacje (ankiety, zapisy ze spotkań konsultacyjnych, oraz fiszek) pozyskane podczas spotkań, wizyt zainteresowanych osób bezpośrednio w biurze LGD a także danych otrzymanych od Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz raportu z Ewaluacji LGD, stwierdził, iż obecnie tworzona wielofunduszowa Lokalna Strategia Rozwoju na etapie wdrażania powinna koncentrować się na rozwiązywaniu problemów i zaspokajaniu potrzeb grup odbiorców szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji nowej Lokalnej Strategii Rozwoju/ Z przeprowadzonej analizy wynika iż do ww. grup odbiorców zaliczyć należy:

1. Osoby młode od 6 roku do ukończenia 24 roku życia.
2. Osoby zainteresowane podjęciem działalności gospodarczej w tym osoby młode do 25 roku życia
3. Rolników prowadzących małe gospodarstwa
4. Seniorów (osoby, które ukończyły 60 rok życia)
5. Kobiety
6. Przedsiębiorców

Ww. katalog odbiorców/beneficjentów wsparcia zawiera w sobie katalog osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji określony w ramach PS WPR, tym samym wsparcie kierowane do tych grup pośrednio i bezpośrednio uwzględnia wymogi programu.

Na dzień 5 czerwca 2023 r. zaplanowano Walne Zebranie Członków, na które zostaną zaproszone zainteresowane osoby, będą zaprezentowane założenia Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2021-2027 w szczególności jej cele, budżet, grupy odbiorców i przedsięwzięcia.

III.2. Wykaz zaangażowanych organizacji, instytucji w opracowanie LSR

W trakcie procesu opracowywania Lokalnej Strategii rozwoju na lata 2021-2027 Lokalna Grupa Działania współpracowała z przedstawicielami różnych podmiotów, organizacji, JST, NGO, PES, przedsiębiorcami, którzy reprezentowali czynnie różne grupy interesu istotne z punktu późniejszego wdrażania LSR.

Najbardziej zaangażowanymi osobami w procesie tworzenia LSR, byli przedstawiciele KGW, oraz OSP a także młodzi ludzie (dzieci i ich rodzice), którzy bardzo chętnie dzielili się swoimi spostrzeżeniami z lat ubiegłych dotyczących wdrażania minionej LSR. Częstym zjawiskiem było to iż podczas prowadzonych rozmów niejednokrotnie okazywali się oni odbiorcami ostatecznymi różnego rodzaju projektów jakie były realizowane na obszarze ich miejsca zamieszkania (zarówno projektów miękkich (szkoleniowych) jak i twardych projektów infrastrukturalnych, które były dofinansowane z LGD.

Jak wynika z obserwacji, zainteresowane grupy interesariuszy chętnie angażowały się przekazywanie propozycji na różnego rodzaju działania i projekty które widziałby w późniejszej

realizacji na swoim obszarze (mała infrastruktura rekreacyjno-sportowa, place zabaw, kluby seniora, kluby dla dzieci, remonty świetlic wiejskich, zakupy strojów dla amatorskich ludowych zespołów ludowych działających przy KGW itd.). Wśród ludzi młodych najczęściej powtarzanym postulatem, było dofinansowanie do otwarcia własnej firmy, a wśród rolników możliwość dofinansowania dla rozwoju innych form zarobkowania z wykorzystaniem posiadanych gospodarstw.

III.3. Wykaz metod/platform/narzędzi angażowania stron wykorzystywanych do opracowania LSR

a) Strona internetowa: www.elgd.pl – wskazywania na tej stronie w zakładce „WSPARCIE PRZYGOTOWAWCZE" wszelkich informacji, zaproszeń dotyczących całego procesu związanego z opracowaniem LSR,
b) Profil na portalu społecznościowym typu: Facebook.com z informacjami o planowanych spotkaniach związanych z opracowaniem LSR,
c) Dyskusja na spotkaniach konsultacyjnych – przekazywanie informacji oraz odbiór odczuć, konsultowanie, uwag uczestników spotkań,
d) Ankiety dla interesariuszy – pozyskiwanie informacji od mieszkańców za pomocą ankiet w wersji papierowej oraz elektronicznej,
e) Prowadzenie konsultacji i pozyskiwanie informacji z wykorzystaniem elektronicznych metod komunikacji: telefon oraz e-mail,
f) Plakaty informacyjne informujące o spotkaniach i trwających konsultacjach zawieszone na tablicach ogłoszeń, zarówno gminnych/miejskich jak i sołeckich,
g) Spoty w lokalnej telewizji kablowej, zachęcające zarówno do uczestnictwa w spotkaniach, współtworzenia strategii, jak również zgłaszania uwag i możliwości konsultacji wypracowanych elementów.

Zastosowane metody konsultacji na każdym kluczowym etapie tworzenia LSR:

Kluczowy etap prac nad LSR	Zastosowane metody konsultacji
Etap I. Przygotowanie diagnozy z wnioskami	- Informacje na stronie www/profilu społecznościowym LGD - Ogłoszenia na tablicach ogłoszeniowych w budynkach JST, LGD, GDK, GOK położonych na obszarze LGD. - Badanie ankietowe mieszkańców (ankieta internetowa/wersja drukowana) - Fiszki od przedstawicieli grup mieszkańców dostarczane do biura LGD
Etap II. Analiza potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru z przełożeniem na zdefiniowanie celów	- Informacje na stronie www/profilu społecznościowym LGD - Ogłoszenia na tablicach ogłoszeniowych w budynkach UG, UM, LGD, GDK, GOK - Badanie ankietowe mieszkańców (ankieta internetowa/wersja drukowana) - Spotkania informacyjno-konsultacyjne z mieszkańcami (fokusowe z „burzą mózgów")

	- Fiszki projektowe od przedstawicieli grup mieszkańców dostarczane do biura LGD
Etap III. Określenie przedsięwzięć/działań do realizacji na etapie wdrażania strategii oraz rezultatów jej wdrożenia	- Informacje na stronie www - Badanie ankietowe mieszkańców (ankieta internetowa/wersja drukowana) - Grupowe spotkanie fokusowe połączone z warsztatami roboczymi i „burzą mózgów". - Otwarte spotkanie informacyjno konsultacyjne
Etap IV. Udostępnienie opracowanego dokumentu LSR	- Otwarte spotkanie informacyjne dla wszystkich zainteresowanych zamykające proces tworzenia LSR

Tabela 7: Zastosowane metody konsultacji na każdym kluczowym etapie tworzenia LSR

III.4. Wykaz danych z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do opracowania LSR.

W zawiązku z faktem że proces opracowania LSR musi uwzględniać obowiązujące uwarunkowania prawne i bezwarunkowo odnosić się do sytuacji gospodarczej oraz mieszkańców na danym obszarze, zostały wykorzystywane różne formy pozyskiwania informacji podczas prowadzonych konsultacji aby uzyskać potrzebne dane:

- Analiza potrzeb rozwojowych mieszkańców i obszaru LSR,
- Potencjał obszaru - (jego mocne strony i szanse wykorzystania tego potencjału),
- Cele strategii (cele ogólne i szczegółowe oraz korzyści dla obszaru płynące w postaci osiągania założonych wskaźników produktu i rezultatu)
- Wykaz planowanych działań (interwencji) z uwzględnieniem możliwości ich sfinansowania w ramach dostępnych środków finansowych z budżetu LSR.
- Funkcjonowanie LGD (w tym realizacja planu komunikacji oraz działania animujące społeczność prowadzone na obszarze LSR)
- Działania monitoringowe i ewaluacyjne
-

Wiarygodność powyższych pozyskanych danych (analizę potrzeb, potencjał obszaru) LGD podparła i porównała również z danymi statystycznymi pochodzącymi z następujących źródeł:
- Komentarza do danych statystycznych i wybranych zagadnień – opracowanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu/
- Ewaluacji zewnętrznej realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju „Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ" – zrealizowanej przez firmę OMIKRON Mariusz Wachowicz.
- Danych statystycznych udostępnianych przez Bank Danych Lokalnych.
Natomiast na bazie potrzeb i potencjału obszar oraz składanych wniosków, opracowano zakładane cele strategii i rezultaty oraz planowane przykładowe działania z uwzględnieniem dostępnych środków finansowych.

LGD dokonała analizy pozyskanych danych z ankiet, informacji i wniosków płynących od mieszkańców obszaru LSR oraz bezpośrednich postulatów od uczestników spotkań, zebranych podczas przeprowadzonych konsultacji społecznych. Z racji pokrywania się postulatów i wniosków zgłoszonych przez mieszkańców obszaru, w wyniku przeprowadzonej analizy, nie odrzucono żadnego wniosku,

przyjmując wszystkie do ujęcia w nowej lokalnej strategii rozwoju jako „obszary" wymagające interwencji.

III.5. Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji.

W styczniu 2023 roku Zarząd LGD na posiedzeniu przeanalizował do tamtej pory zebrane informacje (ankiety, zapisy ze spotkań konsultacyjnych, oraz fiszek) pozyskane podczas spotkań, wizyt zainteresowanych osób bezpośrednio w biurze LGD, stwierdził, iż obecnie tworzona wielofunduszowa Lokalna Strategia Rozwoju (obejmująca finansowanie projektów między innymi z PS WPR, EFS+, Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza (FEdKP) 2021-2027 na etapie wdrażania powinna koncentrować się na rozwiązywaniu problemów i zaspokajaniu potrzeb grup odbiorców szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju (określonych w podrozdziale III.1 powyżej) z poszanowaniem praw podstawowych oraz przestrzeganiem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej; zasady równości kobiet i mężczyzn; zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami; zgodności działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyń poważnych szkód".

Analiza wniosków pozwoliła na usystematyzowanie, doprecyzowanie i wskazanie konkretnych obszarów, na których nowa Lokalna Strategia Rozwoju powinna się koncentrować.

Zdaniem mieszkańców obszaru LGD, środki w budżecie LSR powinny koncertować się i zostać wydatkowane na wspieranie następujących zagadnień:

- zwiększeniu ilości ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury, turystycznej, sportowej i rekreacyjnej, oraz wzmocnienia działań rewitalizacyjnych przyczyniających się do odnowy miejscowości,
- zwiększeniu dostępności do różnorodnych form aktywności i edukacji rozwijających pasje i zainteresowania a także kompetencje kluczowe, inicjatywność i przedsiębiorczość dla osób młodych (od 6 do 24 roku życia),
- potrzebie tworzenia warunków dla aktywizacji zawodowej mieszkańców obszaru LSR w tym w szczególności ludzi młodych do 25 roku życia w zakresie ułatwienia poszukiwania pracy oraz podjęcia samozatrudnienia,
- potrzebie prowadzenia działań na rzecz aktywności edukacyjnej i włączania w różnorodne formy edukacji osób dorosłych, w tym znajdujących się w niekorzystnej sytuacji zawodowej i/lub o największych potrzebach w zakresie edukacji dorosłych,
- potrzebie zwiększenia działań aktywizujących i integracyjnych na rzecz włączenia społecznego dla seniorów (osób, które ukończyły 60 rok życia)
- potrzebie wsparcia dywersyfikacji źródeł dochodów małych gospodarstw rolnych,
- potrzebie promocji i zwiększenia wykorzystania potencjału gospodarczego zasobów kulturowych, tradycji i dziedzictwa lokalnego historycznej Ziemi Dobrzyńskiej,
- potrzebie podnoszenia świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru LSR,
- potrzebie tworzenia produktów turystycznych nawiązujących do dziedzictwa historycznego przy czym wpisujących się w aktualne trendy rynkowe oraz potrzeba tworzenia produktów, łączących w sobie innowacyjność z poszanowaniem historii i eksponowaniem walorów środowiska lokalnego.

Biorąc pod uwagę możliwość finansowania przedsięwzięć w ramach LSR z kilku różnych dostępnych funduszy (PS WPR, FEdKP) w dalszej część strategii na podstawie ww. wniosków zostały opracowane cele i przedsięwzięcia oraz zakładane do osiągnięcia w ramach dostępnych środków ilościowe wskaźniki produktu i rezultatu w danej perspektywie czasowej.

III.6. Wykaz grup/organizacji/związków zainteresowanych i zaangażowanych w tworzeniu LSR oraz planowane sposoby/metody utrzymania zaangażowania lokalnej społeczności na etapie wdrażania LSR.

Wykaz podmiotów i organizacji zaangażowanych w procesie tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju, oraz przykładowe możliwości udziału w projektach dofinansowanych z LSR na etapie wdrażania LSR:

1. KGW - Koła Gospodyń Wiejskich z obszaru LSR będą mogły być bezpośrednimi wnioskodawcami/grantobiorcami ogłaszanych naborów wniosków przez LGD dla operacji grantowych, jak również uczestnikami wyjazdów studyjnych, imprez plenerowych, warsztatów animacyjnych i aktywizujących.
2. OSP - Ochotnicze Straże Pożarne z obszaru LSR będą mogły być bezpośrednimi wnioskodawcami/grantobiorcami ogłaszanych naborów wniosków przez LGD dla operacji grantowych, jak również uczestnikami wyjazdów studyjnych, imprez plenerowych, warsztatów animacyjnych i aktywizujących.
3. ZHP - druhowie z ZHP, z obszaru LSR będą mogły być bezpośrednimi wnioskodawcami/grantobiorcami ogłaszanych naborów wniosków przez LGD, jak również uczestnikami wyjazdów studyjnych, imprez plenerowych, warsztatów animacyjnych i aktywizujących.
4. PES - (Podmioty Ekonomii Społecznej) - z obszaru LSR będą mogły być bezpośrednimi wnioskodawcami/grantobiorcami ogłaszanych naborów wniosków przez LGD dla operacji infrastrukturalnych, prowadzenia szkoleń i warsztatów a także innych form z zakresu aktywizacji społecznej.
5. Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, z obszaru LSR będzie mógł być bezpośrednim wnioskodawcą/grantobiorcą ogłaszanych naborów wniosków przez LGD na przeprowadzanie szkoleń i warsztatów a także innych form z zakresu aktywizacji społecznej, jak również członkowie ww. organizacji będą mogli być uczestnikami wyjazdów studyjnych, imprez plenerowych, warsztatów animacyjnych i aktywizujących społecznie.
6. Związek Diabetyków z obszaru LSR będzie mógł być bezpośrednim wnioskodawcą/grantobiorcą ogłaszanych naborów wniosków przez LGD na przeprowadzenie szkoleń i warsztatów a także innych form z zakresu aktywizacji społecznej, jak również członkowie ww. organizacji będą mogli być uczestnikami wyjazdów studyjnych, imprez plenerowych, warsztatów animacyjnych i aktywizujących społecznie.
7. NGO - z obszaru LSR będą mogły być bezpośrednim wnioskodawcą/grantobiorcą ogłaszanych naborów wniosków przez LGD na prowadzenie szkoleń i warsztatów a także innych form z zakresu aktywizacji społecznej, jak również członkowie ww. organizacji będą mogli być uczestnikami wyjazdów studyjnych, imprez plenerowych, warsztatów animacyjnych i aktywizujących społecznie.
8. Polski Związek osób niewidomych. z obszaru LSR będzie mógł być bezpośrednim wnioskodawcą/grantobiorcą ogłaszanych naborów wniosków przez LGD na prowadzenie szkoleń i warsztatów a także innych form z zakresu aktywizacji społecznej, jak również członkowie ww. organizacji będą mogli być uczestnikami wyjazdów studyjnych, imprez plenerowych, warsztatów animacyjnych i aktywizujących społecznie.

9. Seniorzy - z obszaru LSR będą mogli być uczestnikami wyjazdów studyjnych, imprez plenerowych, warsztatów animacyjnych i aktywizujących społecznie.
10. Osoby młode - z obszaru LSR będą mogły być bezpośrednim wnioskodawcą/grantobiorcą ogłaszanych naborów wniosków przez LGD w zakresie otrzymania dofinansowania do podejmowania działalności, innych form z zakresu aktywizacji społecznej, jak również będą mogli być uczestnikami wyjazdów studyjnych, imprez plenerowych, warsztatów animacyjnych i aktywizujących społecznie.
11. Przedsiębiorcy - z obszaru LSR będą mogli być bezpośrednim wnioskodawcą/grantobiorcą ogłaszanych naborów wniosków przez LGD.
12. Rolnicy - z obszaru LSR będą mogli być bezpośrednim wnioskodawcą/grantobiorcą ogłaszanych naborów wniosków przez LGD w zakresie otrzymania dofinansowania do podejmowania działalności i rozwijania oraz innych form z zakresu aktywizacji społecznej, jak również mogą być uczestnikami wyjazdów studyjnych, imprez plenerowych, warsztatów animacyjnych i aktywizujących społecznie.
13. JST/JSFP - z obszaru LSR będą mogły być bezpośrednim wnioskodawcą/grantobiorcą ogłaszanych naborów wniosków przez LGD w zakresie otrzymania dofinansowania innych form z zakresu aktywizacji społecznej.
14. Członkowie LGD - z obszaru LSR będą mogli być bezpośrednim wnioskodawcą/grantobiorcą ogłaszanych naborów wniosków przez LGD w zakresie otrzymania dofinansowania do podejmowania działalności, innych form z zakresu aktywizacji społecznej, jak również będą mogli być uczestnikami wyjazdów studyjnych, imprez plenerowych, warsztatów animacyjnych i aktywizujących społecznie.

Poniżej przedstawiamy przykładowy katalog planowanych sposobów/metod utrzymania zaangażowania lokalnej społeczności na etapie wdrażania LSR:

1. organizowanie okresowych spotkań otwartych dla przedstawicieli ww. grup mieszkańców, podczas których odbędzie się panel dyskusyjny na zasadzie „brainstorming", w trakcie którego będziemy starali się wyznaczać potencjalne kierunki i scenariusze dalszego rozwoju obszaru LGD, biorąc pod uwagę dotychczasowe osiągnięte cele i rezultaty, tak aby uczestnicy spotkań odczuwali realny wpływ na programowanie dalszego rozwoju obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju.
2. organizowanie spotkań informacyjno – konsultacyjnych z elementami animacji, mających na celu przybliżenie tematyki w zakresie lokalnych inicjatyw integrujących i animujących społeczność w związku z realizacją projektów grantowego LGD.
3. zaangażowanie przedstawicieli ww. grup w wydawanie newslettera, w taki sposób aby tematy poruszane w wysyłanych wiadomościach, odpowiadały na potrzeby informacyjne odbiorców.

III.7. Wykaz planowanych działań w celu poinformowania o strategii szerszej społeczności lokalnej i mobilizowania ich do realizacji LSR.

Bazując na doświadczeniu zdobytym z wcześniejszych okresów wdrażania LSR w celu poinformowania o strategii jak najszerszego grona odbiorców spośród społeczności lokalnej i mobilizowania ich do realizacji LSR, LGD opracowało Plan Komunikacji. Ponadto LGD dodatkowo poza działaniami w sposób bezpośredni wynikającymi z Planu komunikacji planuje również w sposób pośredni informować i mobilizować do wspólnego wdrażania lokalną społeczność. Poniżej zaprezentowany został przykładowy zbiór przykładowych działań pośrednich jakie planujemy inicjować i rozwijać z biegiem czasu wdrażając LSR:

1. Konkursy wiedzy o LGD i LSR z nagrodami dla uczestników
2. Wyjazdy studyjne dla lokalnych liderów - dające możliwość wymiany dobrych praktyk oraz wdrożenia innowacji lokalnych podpatrzonych podczas wyjazdów.
3. Marketing szeptany - bezpośrednie rozpowszechnianie informacji o LSR i zapraszanie do aktywnego uczestnictwa w procesie wdrażania strategii, przez członków LGD podczas różnego rodzaju "rozmów kuluarowych".
4. SAP (Szybkie Akcje Plakatowe) - Plakaty informacyjne o wydarzeniu organizowanym przez LGD wywieszane np. na tablicach sołeckich, przy świetlicach wiejskich.
5. Komunikacja SMS/MMS - Krótkie komunikaty wysyłane do bazy osób, które wykazywały chęć uczestnictwa w danym wydarzeniu (szkolenia, nabór wniosków, eventy itd.).
6. Reklama "ADS" - Doraźne wykorzystywanie internetowych systemów reklamowych do komunikacji z mieszkańcami obszaru LSR - (np. informowania o wydarzeniu, naborach wniosków, wyjeździe studyjnym)
7. Landing page - Budowa okazjonalnych landing page dedykowanych danemu wydarzeniu celem szybkiego informowania mieszkańców o danym wydarzeniu, jak również możliwości zapisów na kolejne wydarzenia.

Przykładowy katalog działań pośrednich będzie mógł ulegać modyfikacjom w zależności od stopnia efektywności tych działań, tak aby stale dostosowywać się do aktualnej sytuacji na lokalnym rynku i preferencji grupy odbiorców. Głównym założeniem ww. metod jest osiągnięcie zakładanego celu przy wykorzystaniu metod skutecznej komunikacji, dla którego została zaplanowana lub zaprojektowana. Zaplanowane metody komunikacji, zakładają wdrożenie systemu komunikacji dwustronnej, na zasadzie przekazywania informacji do mieszkańców oraz otrzymywania informacji zwrotnej od osób zainteresowanych danym tematem.

III.8. Wykaz planowanych działań w celu wzmocnienia partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR.

Zgodnie z §17 statutu najwyższą władzą Stowarzyszenia jest Walne Zebranie Członków. Organem decyzyjnym jest Rada, natomiast organem wykonawczym Zarząd. Funkcje decyzyjne w „Stowarzyszeniu Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ" sprawuje Rada oraz Walne Zebranie Członków. Funkcja zarządcza przypisana jest do Zarządu LGD, natomiast funkcja kontrolna do kompetencji Komisji Rewizyjnej.

Do wyłącznych kompetencji Rady na, której barkach spoczywa ogromna odpowiedzialność należą najważniejsze z punktu widzenia LGD decyzje, do których należy przede wszystkim wybór operacji objętych dofinansowaniem w ramach wdrażania LSR oraz ustalenie kwoty wsparcia, zgodnie ze Statutem LGD.

Natomiast do kompetencji Walnego Zebrania należy w szczególności uchwalanie kierunków i programu działania Stowarzyszenia (w tym Lokalnej Strategii Rozwoju), ustalanie liczby członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady oraz wybór i odwołanie członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady, rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań Zarządu i Komisji Rewizyjnej, w szczególności dotyczących projektów realizowanych w ramach lokalnej strategii opracowanej przez LGD, udzielanie absolutorium Zarządowi oraz uchwalanie zmian Statutu i kryteriów wyboru operacji do dofinansowania w ramach wdrażania LSR. Walne Zgromadzenie podejmuje ponadto uchwały w sprawie przystąpienia Stowarzyszenia do innych organizacji, rozwiązania Stowarzyszenia, a także rozpatruje odwołania od uchwał Zarządu wniesionych przez członków Stowarzyszenia. W razie zmniejszenia się składu w organach Stowarzyszenia w czasie trwania kadencji, Zarząd zwołuje Walne Zebranie w celu uzupełnienia ich składu.

Działania w naszej Lokalnej Grupie Działania opierają się na skutecznej komunikacji ze stosowaniem przyjaznych dla danej grupy osób, form przepływu informacji na każdym etapie wdrażania, dlatego też, w celu wzmocnienia partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR (zarówno w minionej jak i obecnej perspektywie), LGD podczas każdorazowych Zebrań Walnego Zebrania przewiduje w porządku zebrania, między innymi punkty takie jak:

a) Sprawy bieżące,
b) Wolne wnioski,

będące swego rodzaju zachętą dla członków do czynnego i aktywnego udziału w posiedzeniu dzięki którym każdy członek Stowarzyszenia będący na zebraniu ma możliwość wypowiedzenia się i wyrażenia swojej opinii, czy też zadawania pytań w interesującym go temacie, jak również zgłaszania pomysłów związanych z usprawnieniem procesu wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju i funkcjonowaniem całej LGD. Planowane działanie w zakresie wymiany informacji/spostrzeżeń pomiędzy członkami LGD (w tym członkami wchodzącymi w skład poszczególnych organów LGD (Rady, Zarządu, Komisji Rewizyjnej) daje możliwość spojrzenia w trochę inny sposób na całokształt funkcjonowania LGD na obszarze. Dzięki bardzo zróżnicowanej strukturze osób będących członkami LGD, zarówno w ujęciu: miejsca zamieszkania, wieku, wykształcenia, wykonywanej profesji, czy zainteresowań, możliwe jest umacnianie nie tylko samego potencjału intelektualnego LGD, ale także zacieśnianie pogłębionej partnerskiej współpracy członków LGD, tym samym budowania długoterminowych relacji.

III.9. Wykaz planowanych działań w celu rozwinięcia współpracy pomiędzy podmiotami z obszaru LSR, zwiększenia zainteresowania a docelowo realizacji projektów partnerskich.

W celu rozwinięcia partnerskiej współpracy pomiędzy podmiotami z obszaru LSR, Lokalna Grupa Działania już na etapie tworzenia swojej struktury członkowskiej i pisania wcześniejszych strategii podjęła próbę zainteresowania uczestnictwem w swoich strukturach jak największej liczby osób, będących przedstawicielami różnych grup formalnych/nieformalnych, zrzeszeń, organizacji, podmiotów (JST/JSF) oraz przedsiębiorców i rolników. LGD w perspektywie 2021-2027 planuje zwiększenie zainteresowania współpracą partnerską pomiędzy różnymi podmiotami będącymi członkami Lokalnej Grupy, poprzez między innymi działania jak np. spotkania aktywizacyjne, szkolenia czy wyjazdy studyjne.

Zakładamy, iż realizacja projektów w partnerstwie pomiędzy jednym podmiotem a drugim umożliwi nie tylko wzajemną wymianę doświadczeń między zaangażowanymi podmiotami, ale także przyczyni się do szeroko rozumianego "transferu wiedzy" na naszym obszarze. Każdorazowo odpowiednio promowany (w przestrzeni publicznej) i pomyślnie rozliczony projekt integrujący minimum dwa różne podmioty, będzie stanowił kolejne silne podwaliny pod następne projekty partnerskie.

Nasza Lokalna Grupa Działania od zawsze stawia duży nacisk na budowanie partnerstwa lokalnego i ponadlokalnego oraz szeroko zakrojoną współpracę, ponieważ wychodzimy z założenia iż: *"Potencjał rozwojowy całego obszaru LSR jest tak duży, jak liczne i silne są wzajemne relacje oraz współpraca między podmiotami z tego obszaru".*

Rozdział IV – Analiza potrzeb i potencjału LSR

IV.1. Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR wraz z ich uzasadnieniem

W wyniku przeprowadzonej analizy zastanej sytuacji obszaru LSR, zebranych danych pochodzących z ankiet, fiszek ze spotkań, rozmów telefonicznych i bezpośrednich w biurze LGD oraz

danych statystycznych otrzymanych od Urzędu Marszałkowskiego i Banku Danych Lokalnych, opracowana została analiza potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru wdrażania LSR wraz z ich uzasadnieniem. W dalszej części rozdziału przedstawiamy tabelaryczne zestawienie potrzeb oraz tabelaryczne zestawienie potencjału LSR również z odpowiednim uzasadnieniem.

W tabelach zostały pogrupowane najważniejsze i najistotniejsze z punktu widzenia LGD problemy, które poprzez możliwość wdrażania różnych projektów za pośrednictwem budżetu LSR, Lokalna Grupa Działania chciałaby zniwelować oraz potencjały jakie chciałaby wykorzystać i dać możliwość ich dalszego rozwoju, co zapewne przyczyni się do ogólnego wzrostu znaczenia gospodarczego naszego obszaru.

IV. 1. 1 Wybrane lokalne uwarunkowania rozwoju

1. Potencjał demograficzny – wybrane uwarunkowania

Obszar LSR w 2020 r. zamieszkiwały łącznie 42 089 osoby. Gęstość zaludnienia wynosiła 72 osób/km2. Jest to wielkość znacznie mniejsza od gęstości zaludnienia na terenie województwa kujawsko-pomorskiego (112 osób/km^2). Analiza liczby mieszkańców obszaru LGD wykazała, że najwięcej osób zamieszkuje jedyne miasto na obszarze – Rypin – 15 873, co stanowi 37,71% wszystkich mieszkańców i jednocześnie charakteryzuje się ono najwyższym wskaźnikiem gęstości zaludnienia – 1 448 osób/km^2. Miasto Rypin pełni rolę ośrodka powiatu rypińskiego.

5 gmin wiejskich zamieszkuje 26 216 osób, czyli 62,29 % ogólnej liczby mieszkańców terenu LSR, co świadczy o przewadze wiejskiego charakteru obszaru. Gmina Wąpielsk jest gminą o najmniejszym zaludnieniu w całej LGD – 8,92%. (*Główny Urząd Statystyczny 2020),*

W ogólnym podsumowaniu całego obszaru LGD, w 2020 roku mieszkało o 569 więcej kobiet niż mężczyzn. Aż o 741 kobiet więcej niż mężczyzn mieszkało w miejskiej gminie Rypin. Różnicę w przewadze liczebnej kobiet zanotowano także w gminie Skrwilno (o 29) oraz gminie Wąpielsk (o 43). Liczebna przewaga mężczyzn występowała w gminie wiejskiej Rypin (o 122), gminie Brzuze (o 111) i gminie Rogowo (o 11). Stan ten obrazuje poniższa tabela:

Gmina	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Rypin m.	15 873	7 566	8 307
Rypin w.	7 292	3 707	3 585
Brzuze	4 965	2 538	2 427
Rogowo	4 665	2 338	2 327
Skrwilno	5 541	2 756	2 785
Wąpielsk	3 753	1 855	1 898
Razem	42 089	20 760	21 329

Tabela 8:Liczba ludności obszaru LGD z podziałem na płeć.
Źródło: Główny Urząd Statystyczny dane Statystycznego Vademecum Samorządowca

Na obszarze LSR od 2018 notuje się ujemny przyrost naturalny - wg danych na koniec 2018 roku wynosił on -80, w roku 2019: – 110, w roku 2020: - 140, natomiast w roku 2021 już -295 (Źródło: https://svs.stat.gov.pl/). W poniższej tabeli przedstawione dane dotyczące wskaźnika przyrostu naturalnego w poszczególnych gminach na tle powiatu i województwa:

Gmina	Przyrost naturalny 2019	Przyrost naturalny 2020	Przyrost naturalny 2021
Rypin m.	-72	-74	-109
Rypin w.	-5	-8	-51

Brzuze	-11	-17	-49
Rogowo	19	-12	-21
Skrwilno	-23	-24	-46
Wąpielsk	-18	-5	-19
obszar LGD (powiat rypiński)	-110	-140	-295
województwo kujawsko-pomorskie	- 2 754	- 7 452	-11 563

Tabela 9: Przyrost naturalny na obszarze LGD na tle województwa.
Źródło: Główny Urząd Statystyczny dane Statystycznego Vademecum Samorządowca

Na terenie LGD zauważalny jest spadek liczby mieszkańców. Saldo migracji (stałą lub czasową zmianę miejsca pobytu) jest ujemne i wynosi -88 osób na koniec roku 2021 (w tym migracje wewnętrzne: -96 os, migracje zewnętrzne +8) (Źródło: https://svs.stat.gov.pl/). Jest to wartość malejąca w stosunku do wartości z lat poprzednich: 2019 r.: - 212 (w tym migracje wewnętrzne: - 205, migracje zewnętrzne: -7) , 2020 r.: -98 (w tym migracje wewnętrzne: - 88, migracje zewnętrzne: -10). Przy czym nie da się precyzyjnie oszacować realnej skali występowania tego zjawiska, bo wyjazdy często nie są powiązane z wymeldowaniem ze stałego miejsca zamieszkania. Jako przyczyny migracji podaje się najczęściej tzw. sprawy rodzinne (zawarcie lub rozpad małżeństwa oraz łączenie rodzin) oraz warunki mieszkaniowe (eksmisja, zbyt wysokie koszty utrzymania lub chęć zamieszkania w lepszych warunkach). Na pobyt czasowy ma natomiast wpływ praca (oferta lepszej pracy, utrata zatrudnienia, uciążliwe dojazdy do pracy, długotrwałe bezrobocie) oraz edukacja.

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego liczba mieszkańców w wieku nieprodukcyjnym, na 100 osób w wieku produkcyjnym, wynosi 68,4. Średnio na obszarze LGD liczba ta wynosi 69,8 osób (dane za 2020 rok wg https://svs.stat.gov.pl/ .

58,89 % mieszkańców obszaru LGD (24 782 os.) stanowi ludność w wieku produkcyjnym – natomiast aż 41,11% (17 307 os.) to ludność w wieku nieprodukcyjnym, w tym: 8225 os. w wieku przedprodukcyjnym i 9082 os. w wieku poprodukcyjnym. Analizując te dane na przestrzeni minionych lat zauważyć można tendencję spadku osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym przy jednoczesnym wzroście udziału liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

Wskaźnik	2018	2019	2020
Ludność w wieku przedprodukcyjnym [osoba]	8 406	8 258	8 225
Ludność w wieku produkcyjnym [osoba]	26 724	26 279	24 782
Ludność w wieku poprodukcyjnym [osoba]	8 696	8 949	9 082

Tabela 10:Struktura ludności obszaru LSR w kontekście funkcjonalnych grup wieku
Źródło: Główny Urząd Statystyczny dane Statystycznego Vademecum Samorządowca

Powszechnie zachodzący proces starzenia się społeczeństwa powoduje wzrost liczby i udziałów osób w wieku poprodukcyjnym. Na obszarze Stowarzyszenia w 2020 roku udział osób w tym wieku wynosił 21,57% i należał do przeciętnych wśród wszystkich LGD, był również niższy w porównaniu do średniej wojewódzkiej (22,1%) i krajowej (22,3%). W analizowanym okresie zanotowano stosunkowo niski wzrost liczebności i udziału tej grupy ekonomicznej na tle pozostałych LGD i średniej wojewódzkiej. Korzystnie kształtowała się także sytuacja na tle kraju, bo mimo że wzrost udziału był

nieco większy niż przeciętnie, to natężenie wzrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym należało do nieco niższych.

Pod względem funkcjonalnych grup wieku, na obszarze LGD według stanu na rok 2020 mieszkało 1 176 dzieci w wieku żłobkowym (0-2 lat), 1 691 dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat) oraz 4 464 dzieci w wieku szkolnym (7-15 lat). Biorąc pod uwagę zmiany, jakie zaszły w okresie 2016-2020, wówczas poza grupą dzieci w wieku szkolnym (w której nastąpił nieduży wzrost), w pozostałych grupach nastąpił nieduży (grupa żłobkowa) i dość wyraźny (grupa przedszkolna) spadek liczby dzieci. W takiej sytuacji można oczekiwać, iż generalnie potrzeby w zakresie wszelkich działań opiekuńczo-edukacyjnych dedykowanych tym grupom nie powinny wykraczać poza obecnie diagnozowane. Idąc w kierunku starszych grup wiekowych, młodzież w wieku 16-19 lat liczyła 1 779 osób, natomiast młode osoby dorosłe w wieku 20-24 lat liczyły 2 589 osób. W obydwu grupach nastąpił umiarkowany lub wysoki spadek liczby osób. Łączna populacja młodych mieszkańców do 24 lat, wynosiła w 2020 roku 11 699 osób (stanowiąc 27,0% ludności obszaru LGD) i dość wyraźnie spadła względem roku 2016. Liczba mieszkańców w grupach najstarszych wynosiła kolejno 16 070 osób w wieku 50+ (37,0%) oraz 1 744 osoby w wieku 80+ (4,1%). W grupie mieszkańców w wieku 50+ nastąpił dość duży wzrost liczby osób, natomiast w grupie 80+ wystąpił nieduży spadek (o 34 osoby – mimo to był to najwyższy spadek wśród wszystkich LGD). Może się to wiązać z rosnącymi oczekiwaniami zarówno w zakresie działań aktywizacyjno-integracyjnych (głównie dla 50- i 60-latków) oraz usług opiekuńczych.

Mając na uwadze strukturę wiekową i zjawiska demograficzne ludności (starzenie się społeczeństwa - dane wg stanu na 31.12.2021 r. opublikowane na https://www.polskawliczbach.pl/powiat_rypinski#dane-demograficzne pokazują, że na terenie powiatu rypińskiego jest aż 10 696 osób w wieku 60+ co stanowi 24,89 % populacji powiatu) należy zwrócić uwagę na bardzo duży problem dostępności do usług instytucjonalnych z zakresu pomocy i integracji społecznej działających na obszarze LSR. W powiecie rypińskim funkcjonuje jeden podmiot reintegracyjny: warsztat terapii zajęciowej (w Rypinie), jedna placówka opieki całodobowej - dom pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych w Ugoszczu (gm. Brzuze), w którym na koniec lutego 2022 r. przebywało 49 mieszkańców na 50 dostępnych miejsc.

Na obszarze LGD prowadzone było gospodarstwo opiekuńcze w ramach projektu „Opieka w zagrodzie 2018-2020" (gmina Brzuze i wiejska Rypin). W gminach wchodzących w skład LGD nie wykazuje się zainteresowania prowadzeniem gospodarstw opiekuńczych[1].

Mieszkania chronione: brak; W badaniu ankietowym tylko w gminie Brzuze wskazano potrzebę utworzenia mieszkań chronionych.

Ośrodki wsparcia: 1 środowiskowy dom samopomocy (w Rypinie)

Domy dziennego pobytu dla seniorów: 2 (jeden w mieście Rypin – 39 miejsc i 1 w miejscowości Stary Kobrzyniec – gm. Rogowo - 30 miejsc)

Kluby/świetlice dla seniorów: 4 placówki (2 w mieście Rypin, 1 w Skrwilnie, i 1 w Sadłowie (gmina wiejska Rypin), z których łącznie w 2020 r. korzystało około 160 osób

Uniwersytety III wieku: 2 placówki – 1 w mieście Rypin i 1 w Wąpielsku (łącznie w 2020 r. 74 uczestników zajęć)

Placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży: 2 placówki (w mieście Rypin), dla których w 2020 r. wykazano liczbę osób korzystających (łącznie 45 osób)[2]

2. Sytuacja społeczna

W 2020 roku w województwie kujawsko-pomorskim pomocą społeczną objęto 89 614 mieszkańców regionu co stanowi 4,41 % ogółu mieszkańców województwa. Obszar LGD na tle

[1] Badanie ankietowe
[2] Badanie ankietowe

województwa ma najmniej, obok obszaru powiatu lipnowskiego, korzystną sytuację, tj. najwyższy udział świadczeniobiorców pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców – 10,9 %.

Zgodnie z danymi GUS w 2020 r. na obszarze LGD ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej korzystało 1 808 gospodarstw domowych, co łącznie obejmowało około 5,1 tys. osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (4,2% wszystkich osób korzystających w województwie). W tej grupie 57% stanowiły osoby znajdujące się poniżej kryterium dochodowego. Według danych ROPS w Toruniu liczba osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej na obszarze LGD wynosiła w 2020 r. około 4,7 tys. Do najczęstszych powodów przyznawania świadczeń z pomocy społecznej[3] na obszarze LGD w 2020 r. należało przede wszystkim ubóstwo (4,5 tys. osób). Następne w kolejności było bezrobocie (2,6 tys. osób) oraz niepełnosprawność (1,1 tys. osób) i długotrwała lub ciężka choroba (1,1 tys. osób), a także bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (0,7 tys. osób). Najmniej osób korzystało ze świadczeń z powodu alkoholizmu (niecałe 400 osób) i narkomanii (15 osób).

Udział liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w latach 2016-2020 utrzymywał się zdecydowanie powyżej wartości średniej dla województwa, a sytuacja w tym zakresie kształtowała się zdecydowanie gorzej na tle pozostałych LGD – w 2020 r. wynosił 11,8% co stanowiło aż 197% średniej wojewódzkiej i dawało drugą najwyższą wartość w województwie. Wartość zarówno liczby jak i udziału osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem na tym obszarze stale się obniża, co jest zjawiskiem powszechnym w całym kraju. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej znajdujących się poniżej kryterium dochodowego w liczbie ludności ogółem w 2020 r. wynosił 6,7%, co stanowiło aż 191% wartości dla całego województwa i było 2. najwyższą wartość wśród wszystkich LGD.

We wszystkich gminach wchodzących w skład LGD udział liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem utrzymuje się znacznie powyżej średniej wojewódzkiej, przy czym najniższa notowana w 2020 r. wartość wynosiła 157% średniej wojewódzkiej (gmina miejska Rypin 9,4%). W pozostałych gminach wskaźnik kształtował się powyżej 10% i wartości te należały do jednych z wyższych w województwie.

Na obszarze LGD w 2020 r. objętych usługami opiekuńczymi było 110 osób[4] i liczba osób objętych tego rodzaju usługami stale wzrasta. Usługi opiekuńcze były zapewniane na obszarze wszystkich gmin wchodzących w skład LGD. W badaniu ankietowym gmina miejska Rypin i gmina Skrwilno wskazały na występujące problemy z zapewnieniem usług opiekuńczych wszystkim osobom potrzebującym. Jako główne przyczyny wskazano brak środków finansowych i kadry.

3. Sytuacja gospodarcza

3.1 Bezrobocie

W roku 2020 na terenie LGD „Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ" liczba zarejestrowanych bezrobotnych wynosiła 1 715 osób. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosił 6,9% przy wartości 6,09 % w województwie, a jednocześnie pod względem wartości tego wskaźnika Stowarzyszenie należy do przeciętnych wśród lokalnych grup działania w regionie[5]. Jednak w porównaniu do średniej krajowej, wskaźnik bezrobocia jest wyraźnie wyższy (6,6%, wobec 4,6%). W latach 2016-2019 zanotowano dość duży spadek

[3] Należy pamiętać, że jedna osoba może mieć przyznane świadczenia z pomocy społecznej z kilku powodów dlatego danych dotyczących poszczególnych powodów nie należy sumować. Dane dotyczące powodów przyznawania świadczeń z pomocy społecznej pochodzą z zasobów ROPS w Toruniu.

[4] Dane ROPS w Toruniu

[5] Dane statystyczne do opracowania Strategii Rozwoju Lokalnego udostępnione przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko - Pomorskiego

wielkości bezrobocia, natomiast w roku 2020, podobnie jak na obszarach większości LGD nastąpił wzrost wskaźnika spowodowany pandemią COVID-19, lecz wzrost ten należał do stosunkowo niskich.

Stowarzyszenie cechuje się dość wysokim udziałem bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym na tle pozostałych LGD, w 2020 roku wynoszącym 9,4%, a jednocześnie wskaźnik ten jest wyraźnie wyższy od średniej wojewódzkiej (7,4%) i dużo wyższy od średniej krajowej (5,3%). Udział bezrobotnych mężczyzn w liczbie mężczyzn w wieku produkcyjnym cechował się natomiast stosunkowo korzystną wartością na tle pozostałych LGD w regionie (wyniósł 4,2%) i była to wartość niższa niż średnia wojewódzka (4,7%), ale jednocześnie nieznacznie wyższa od średniej krajowej (4,0%).

W strukturze bezrobotnych zdecydowanie dominowały kobiety, których udział stanowił prawie 2/3 ogółu bezrobotnych (w 2020 roku 65,2%; 1118 osób) i należał do bardzo wysokich na tle pozostałych LGD, średniej wojewódzkiej (58,4%) i średniej krajowej (53,7%).

Obszar zamieszkiwało 999 osób bezrobotnych długotrwale (powyżej 1 roku), a ich udział w ogóle bezrobotnych wynosił 58,3% i należał do dość wysokich na tle LGD w regionie. Wskaźnik ten był wyższy od średniej wojewódzkiej (55,4%) oraz wyraźnie wyższy od średniej krajowej (49,3%).

245 osób spośród bezrobotnych stanowiły osoby do 25 roku życia, a ich udział w ogóle bezrobotnych stanowił 14,3% i był nieco wyższy od średniej wojewódzkiej (12,6%) oraz krajowej (12,5%). Grupa osób bezrobotnych w wieku powyżej 50 roku życia liczyła 391 osób, co stanowiło 22,8% ogółu bezrobotnych. Wskaźnik należał do średnich na tle wszystkich LGD w regionie. Notował on wartości niższe zarówno od średniej wojewódzkiej (24,3%), jak i krajowej (25,7%).

3.2 Podmioty gospodarcze – rejestr REGON

Na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ w 2020 r. funkcjonowało 3 697 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON (stanowiło to 1,8% wszystkich podmiotów działających w województwie kujawsko-pomorskim). W przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców dawało to wartość 85,2 podmiotów i 16. pozycję wśród wszystkich LGD (licząc od najwyższych wartości). Wartość ta stanowiła 83,8% wartości wskaźnika dla całego regionu i 69,9% wartości dla kraju. W latach 2016-2020 na obszarach większości LGD w województwie odnotowano kilkunastoprocentowy wzrost wartości wskaźnika, tak więc 12,1% wzrost na terenie Stowarzyszenia należał do przeciętnych na tle LGD w regionie. Odnotowany wzrost był wyższy zarówno od średniej wojewódzkiej (o 2,9 pkt. proc.) jak i od średniej krajowej (o 1,6 pkt. proc.).

Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w 2020 r. wynosiła 2 889. W przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym zamieszkujących ten teren wartość wynosząca 11,1 pozycjonowała obszar na przeciętnym – 14. miejscu w województwie (licząc od wartości najwyższych). Wartość ta była niższa zarówno od średniej wojewódzkiej (12,5), jak i od średniej krajowej (14,6). Wskaźnik ten cechował się ponadprzeciętną zmianą wartości – w okresie 2016-2020 nastąpił jego wzrost o 17,2% (dla porównania w województwie wzrost o 15,1%, a w kraju o 17,0%).

Na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ w 2020 roku liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON wynosiła 260 (stanowiło to 1,7% wszystkich nowo zarejestrowanych podmiotów w województwie kujawsko-pomorskim), przy czym 232 z nich (89,2% ogółu) to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców obszaru dawało to wartość 6,0 nowych podmiotów, a wskaźnik ten był niższy zarówno od średniego wskaźnika dla województwa (7,6) jak i dla kraju (8,6). W roku 2020, w stosunku do 2016, wskaźnik nowo zarejestrowanych podmiotów na 1 tys. mieszkańców był zaledwie o 1,5% niższy, przy czym do 2019 roku notowano generalnie wzrost wartości wskaźnika, a w 2020 roku spadek w wyniku pandemii COVID-19, w trakcie której odnotowano znacznie mniejszą liczbę nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych na obszarze lokalnej grupy działania.

Na terenie Stowarzyszenia w latach 2016-2019 odnotowano niewielkie coroczne wahania liczby wyrejestrowywanych podmiotów gospodarczych z systemu REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców. W 2020 roku, podobnie jak na obszarach wszystkich LGD w regionie i podobnie jak przeciętnie w kraju, zauważa się większy spadek liczby wyrejestrowywanych podmiotów, co związane było w pewnym stopniu z ograniczaniem wykonywania czynności administracyjnych w początkowym okresie pandemii COVID-19.

3.3 Branże charakterystyczne dla obszaru LGD

Poza zasadniczo najsilniej rozwiniętymi branżami, nawiązującymi do sekcji G związanej z handlem hurtowym i detalicznym oraz F związanej z budownictwem (co jest typowe również dla województwa kujawsko-pomorskiego, kraju oraz innych obszarów LGD w województwie), obszar LGD charakteryzuje się szczególnie dużym zaangażowaniem podmiotów w ramach jedynie kilku działów i sekcji – głównie pod kątem wysokich na tle innych obszarów LGD ich udziałów w strukturze podmiotów gospodarczych. Pod względem koncentracji liczby podmiotów z obszaru województwa, na obszarze LGD wyróżniają się dwa, dość rzadko reprezentowane w przestrzeni województwa działy: 24 w sekcji C (produkcja metali) i 39 w sekcji E (działalność związana z rekultywacją i pozostała działalność usługowa związana z gospodarką odpadami). W obydwu przypadkach LGD zajmuje 4. pozycję (na 27 LGD) pod względem liczby podmiotów.

3.4 Rolnictwo

Ważny dział gospodarki powiatu rypińskiego stanowi rolnictwo. Aż 39,9% aktywnych zawodowo mieszkańców powiatu rypińskiego pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo)[6] co świadczy o tym, jak ważnym elementem rozwoju gospodarczego powiatu jest sektor rolniczy (generuje znaczny udział miejsc pracy)

Łączna powierzchnia gospodarstw rolnych to 39 663,83 ha[7] co stanowi 67,69 % powierzchni obszaru powiatu (58 600 ha[8])

Wg danych BDL dla powiatu rypińskiego odnoszących się do wyniku spisu rolnego 2020 liczba gospodarstw rolnych ogółem to 2 867 w tym:

gospodarstwa rolne ogółem; do 1 ha włącznie - 37
gospodarstwa rolne ogółem; 1 - 5 ha - 850
gospodarstwa rolne ogółem; 5 - 10 ha - 826
gospodarstwa rolne ogółem; 10 - 15 ha - 457
gospodarstwa rolne ogółem; 15 ha i więcej - 697[9]

4. Edukacja

4.1 Opieka żłobkowa

Zgodnie z danymi statystycznymi dla powiatu rypińskiego żadna z gmin tworzących obszar LGD nie oferowała opieki instytucjonalna nad dziećmi do lat 3. Wobec tego wszelkie podejmowane działania powinny koncentrować się na wsparciu rozwoju opieki w obszarach o niskim odsetku dzieci np. poprzez tworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, czy organizacji opieki świadczonej przez dziennych opiekunów.

[6] https://www.polskawliczbach.pl/powiat_rypinski#rynek-pracy
[7] Wg opracowania na stronie https://bdl.stat.gov.pl/ dot. Powszechnego Spisu Rolnego 2020 dla powiatu rypińskiego
[8] Powierzchnia powiatu to 586 km 2 wg danych https://www.polskawliczbach.pl/powiat_rypinski
[9] Wg opracowania na stronie https://bdl.stat.gov.pl/ dot. Powszechnego Spisu Rolnego 2020 dla powiatu rypińskiego

Według danych GUS, w 2020 r. dzieci w wieku do lat 3 zamieszkujące obszar LGD nie były objęte opieką instytucjonalną (jedyny obszar wśród wszystkich obszarów LGD, gdzie opieka nad dziećmi do lat 3 nie była świadczona z uwagi na brak placówek). Wobec tego odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych na terenie LGD wynosił 0,0 %, podczas gdy dla województwa wartość wskaźnika wynosiła 11,0%, a dla kraju (12,8%).

Wyniki badań ankietowych wskazują, że na terenie LGD istnieje zapotrzebowanie w zakresie opieki dzieci do lat 3. Potrzebę realizacji nowych obiektów zgłosiły bowiem 2 z 6 gmin.

4.2 Wychowanie przedszkolne [10]

Jak wskazują dane pozyskane z Rejestru Szkół i Placówek Oświatowych[11] wychowanie przedszkolne na terenie LGD realizowane jest w 30 placówkach (w tym 2 specjalnych) obejmujących 9 przedszkoli oraz oddziały przedszkolne w 21 szkołach podstawowych[12]. Większość z nich to placówki publiczne (27 placówek).

Według danych GUS w 2020 r. łącznie na terenie LGD z wychowania przedszkolnego korzystało 397 dzieci w wieku 6 lat, które objęte są obowiązkowym rocznym przygotowaniem przedszkolnym oraz 855 dzieci w wieku 3-5 lat. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym wynosił 70,7% (w województwie 80,1%; 20. pozycja wśród wszystkich LGD). Choć od 2016 r. w zakresie analizowanego wskaźnika zaszły korzystne zmiany – wzrost o 12,9 pkt. proc. (w województwie o 7,3 pkt. proc.), to nadal jego wartość utrzymuje się na niższym poziomie niż przeciętnie w województwie.

Jak wskazują wyniki badań ankietowych na terenie 4 gmin (Brzuze, gminy wiejskiej Rypin, Rogowo i Wąpielsk) w zakresie wychowania przedszkolnego istnieje potrzeba realizacji obiektu lub zwiększenia liczby miejsc.

4.3 Szkoły podstawowe [13]

Jak wskazują dane pozyskane z Rejestru Szkół i Placówek Oświatowych[14] na terenie LGD funkcjonuje 25 szkół podstawowych. Większość z nich to szkoły publiczne (1 szkoła niepubliczna działa w gminie wiejskiej Rypin). Szkoły podstawowe na obszarze LGD rozmieszczone są stosunkowo równomiernie – od 3 do 7 placówek w gminie (najwięcej w gminie wiejskiej Rypin).

Według danych GUS łącznie w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży funkcjonujących na terenie LGD w 2020 r. uczyło się 3 667 uczniów (w tym 73 uczniów w szkołach specjalnych).

4.4 Szkoły ponadpodstawowe[15]

Jak wskazują dane pozyskane z Rejestru Szkół i Placówek Oświatowych[16] na terenie LGD jest 11 szkół ponadpodstawowych dla młodzieży obejmujących licea ogólnokształcące (2 szkoły), technika

---

[10] Dane statystyczne i wybrane zagadnienia dla obszaru LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ opracowane i udostępnione przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego na potrzeby opracowania LSR na lata 2023-2029

[11] Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych https://rspo.gov.pl, dostęp z dnia 23.03.2022 r.

[12] W przypadku oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych pamiętać należy, że w Rejestrze Szkół i Placówek Oświatowych nie ma informacji wskazujących czy oddział przedszkolny obejmuje jedynie grupy dzieci w wieku 6 lat (tzw. „zerówkę") czy także grupy dla dzieci w wieku 3-5 lat.

[13] Dane statystyczne i wybrane zagadnienia dla obszaru LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ opracowane i udostępnione przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego na potrzeby opracowania LSR na lata 2023-2029

[14] Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych https://rspo.gov.pl, dostęp z dnia 23.03.2022 r.

[15] Dane statystyczne i wybrane zagadnienia dla obszaru LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ opracowane i udostępnione przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego na potrzeby opracowania LSR na lata 2023-2029

[16] Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych https://rspo.gov.pl, dostęp z dnia 23.03.2022 r.

(3 szkoły), szkoły branżowe I (4 szkoły, w tym 1 szkoła specjalna w Rypinie) i II stopnia (1 szkoła) oraz szkoły artystyczne (1 liceum sztuk plastycznych). Większość z nich, 9 szkół, zlokalizowana jest w Rypinie, pozostałe w gminie wiejskiej Rogowo. Wszystkie szkoły mają charakter publiczny.
Łącznie w szkołach ponadpodstawowych działających na terenie LGD uczy się 2 234 uczniów (w tym 16 uczniów w szkołach specjalnych). Największą grupę, prawie 60%, stanowią uczniowie techników.

4.5 Wyniki egzaminów ósmoklasisty[17]

Obszar LGD charakteryzuje się niską jakością kształcenia na poziomie szkół podstawowych, o czym świadczą wyniki egzaminów zewnętrznych. Według danych OKE w ostatnich 3 latach wyniki egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego, matematyki i języka angielskiego kształtowały się tu na niższym poziomie niż średnio w województwie i w kraju (złą sytuację notuje się zwłaszcza w przypadku j. angielskiego – wyniki nie przekraczały 90% średniej wojewódzkiej i 83% średniej krajowej oraz matematyki – wyniki nie przekraczały 90% średniej krajowej).

5. Turystyka i infrastruktura turystyczno-rekreacyjna

Teren powiatu rypińskiego jest niezwykle atrakcyjnym turystycznie obszarem, posiada bogatą i długą historię oraz liczne jej pamiątki w postaci obiektów architektury i pomników przyrody.

Miasto Rypin znajduje się na szlaku wiodącym z Kujaw na Warmię i z Pomorza na Mazowsze. Leży w północno-wschodniej części historycznej Ziemi Dobrzyńskiej nad rzeką Rypienicą – dopływem Drwęcy. Geograficznie obszar, zarówno miasta, jak i gminy Rypin należy do Pojezierza Dobrzyńskiego. Ze względu na duże skupiska jezior na południowym zachodzie, okolice te nazywane są Szwajcarią Dobrzyńską. Na uwagę zasługuje fakt, że cały teren powiatu rypińskiego usytuowany jest na obszarze funkcjonalnym „Zielone Płuca Polski". Elementem determinującym wyznaczenie powyższego obszaru, była ochrona jednych z najcenniejszych w kraju i Europie systemów ekologicznych. Zielone Płuca Polski to tereny nie tylko o czystym środowisku, ale również o uznanych w świecie unikatowych wartościach przyrodniczych i walorach krajobrazowych. Ponadto niewielka część Gminy Rogowo położona jest w obrębie Obszaru Chronionego Krajobrazu Źródła Skrwy. W obrębie Obszaru Chronionego Krajobrazu Źródła Skrwy położona jest również Gmina Skrwilno. Ponadto na jej terenie występują dwa jeziora: Skrwileńskie o pow. 74 ha oraz Urszulewskie o pow. 287,5 ha. Są one świetnym miejscem do wypoczynku czynnego (pływanie) oraz oazą spokoju dla wędkarzy i miłośników ciszy. Do istotnych elementów krajobrazu można jeszcze dołączyć: rezerwat przyrody „Okalewo" o naturalnym zasięgu występowania świerka; pomniki przyrody: dąb i buk (park Skrwilno), dąb i lipa (Leśnictwo Urszulewo) oraz strefy ciszy wokół jezior Skrwilno i Urszulewo. Atutem Gminy Brzuze jest 14 jezior, spośród których Żalskie (Wielgie) należy do największych na Ziemi Dobrzyńskiej. Na szczególną uwagę zasługują dwa parki podworskie w Ugoszczu i Gulbinach. Istnieją też aleje zabytkowe. W urozmaicony krajobraz gminy wkomponowały się średniowieczne grodziska w miejscowościach: Żałe, Somsiory, Kleszczyn i Mościska. Fakt występowania jezior sprawia, że obszar jest atrakcyjny turystycznie i krajobrazowo. Niewielką część gminy obejmuje obszar chronionego krajobrazu „Drumliny Zbójeńskie". Znajdują się tu również liczne pomniki przyrody. Godna uwagi jest bardzo bogata fauna – między innymi bocian, czapla, żuraw i kormoran. O atrakcyjności turystycznej Gminy Wąpielsk stanowią przede wszystkim jeziora, lasy i rzeka. Jeziora: Długie i Kiełpiny to jeziora polodowcowe rynnowe, o zróżnicowanej linii brzegowej (..)

Na terenie powiatu rypińskiego znajdują się liczne szlaki turystyczne:

[17] Dane statystyczne i wybrane zagadnienia dla obszaru LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ opracowane i udostępnione przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego na potrzeby opracowania LSR na lata 2023-2029

1. „Szlak PTTK Brzuze – Ostrowite – Trąbin – szlak turystyczny pieszy oznaczony kolorem zielonym, przebiegający przez teren gminy Brzuze – umożliwia on turystom dotarcie do najpiękniejszych i najciekawszych zakątków gminy. Szlak ten ma długość 32 km
2. Europejski Szlak Kulturowy św. Jakuba – w 2014 roku do Szlaku św. Jakuba została włączona Studzianka (gm. Brzuze) – jest to szlak dojściowy i w odróżnieniu od szlaku głównego został dodatkowo oznakowany (do niebieskiego kwadratu i stylizowanej żółtej muszli dodano żółty pasek). Szlak ma początek w Studziance, która od wieków związana jest z kultem św. Jakuba, następnie przebiega przez Ostrowite, Trąbin, Rętwiny, Łubki, by w Płonnem (gmina Radomin) połączyć się z głównym szlakiem do Santiago de Compostela w Hiszpanii
3. Kujawsko – Pomorski Szlak Fryderyka Chopina – (V trasa) przez teren Gmin Brzuze i Wąpielsk (m.in. Gulbiny, Wąpielsk, Radziki Duże, Tomkowo) przebiega jedna z pięciu tras tego szlaku. Zaczyna się ona w miejscowości Radomin, a kończy w Szafarni (40 km)
4. Kujawsko – Pomorski Szlak Fryderyka Chopina – (I trasa) przez teren Gminy Brzuze (Ugoszcz) przebiega jedna z pięciu tras tego szlaku. Zaczyna się i kończy w miejscowości Golub-Dobrzyń (85 km)
5. Szlak kulturowy „Brzuze – Gmina Chopina" na trasie Ugoszcz – Brzuze – Gulbiny
6. Szlaki kajakowe – rzeka Skrwa jest prawobrzeżnym dopływem Wisły. Od jeziora Skrwilno

jest dostępna dla kajakarzy. Dziesięć kilometrów poniżej przyjmuje prawy dopływ – Urszulewkę, która może być potraktowana jako alternatywny początkowy odcinek szlaku. Jest to malowniczy i łatwy szlak. Również łatwym szlakiem dostępnym dla początkujących jest rzeka Drwęca (ujście Rypienicy, ujście rzeki Ruziec). Rzeka Ruda jest bocznym szlakiem od Drwęcy, dającym możliwość podpłynięcia pod prąd w stronę Iławy. Jest to odcinek rzeczny łąkowy, regulowany."[18]

Ponadto teren powiatu charakteryzuje się dużym odsetkiem powierzchni zalesionej. Największy udział gruntów leśnych w odniesieniu do powierzchni gminy występuje w gminie Rogowo (33,7%) i w gminie Skrwilno (26,8%). Powierzchnia zalesienia na terenie całego Powiatu Rypińskiego (20,1%) kształtuje się na poziomie nieco niższym niż w województwie (23,3%) i kraju (29,4%).

Na terenie powiatu rypińskiego znajdują się 24 jeziora o powierzchni powyżej 1 ha. Są to dwa typy jezior: rynnowe (15) i morenowe. Najgłębsze jest jezioro Sitnica (21,2 m głębokości), a największe to Urszulewskie o powierzchni 287,5 ha. Wzdłuż brzegów większości jezior znajdują się prywatne obiekty letniskowe. Nieliczne są jednak ogólnodostępne obiekty. Nad Jeziorem Nadroskim znajduje się ośrodek wypoczynkowy Urszulewo. Jezioro Żalskie, ze względu na swoją długość, jest dobrze przystosowane do uprawiania sportów wodnych takich jak: żeglarstwo, kajakarstwo czy windsurfing. Widać rozwijające się zainteresowanie jeziorem i okolicą pod względem turystycznym i wypoczynkowym. Na zachód od jeziora, znajduje się ośrodek wypoczynkowy, posiadający domki letniskowe na około 100 osób. Znajduje się tam plaża i wyznaczone kąpielisko z pomostami. Jezioro Brzuskie posiada gminne kąpielisko z ratownikiem, pomost oraz plażę.[19]

Na obszarze LGD znajduje się kilka dworów i pałaców. Pałac w Radzikach Małych obecnie znajduje się w rękach prywatnego właściciela. Zabytek jest bardzo zaniedbany i grozi mu zawalenie. Inne obiekty są odnowione i użytkowane, tj.: klasycystyczny Dworek w Radzikach Dużych pełniący obecnie funkcje szkolne, Dworek w Tomkowie, gdzie prosperuje gospodarstwo agroturystyczne oraz pałac w Ugoszczu, w którym mieści się Dom Pomocy Społecznej „Kombatant". W Sadłowie znajdował się zamek, na co wskazuje tabliczka umieszczona przy drodze przy ruinach. Niestety ruiny są zarośnięte i obecnie pozostało w zasadzie samo wzniesienie zamkowe. W zdecydowanie większym stopniu zachowały się pozostałości zamku z XV w. w Radzikach Dużych, utrzymywane w stanie zabezpieczonej

[18] Strategia Rozwoju Obszaru Społeczno-Gospodarczego Powiatu Rypińskiego, str. 63 i 66
[19] Turystyka Kulturowa nr 3 (124) wrzesień 2022 www.turystykakulturowa.org

ruiny. Przetrwał niemal pełen obwód murów zewnętrznych mierzących od 5 do 8 metrów. Obiekt znajduje się na terenie szkolnym, ale dostęp do niego jest wolny.[20]

Na terenie powiatu rypińskiego znajduje się sporo pomników upamiętniających wydarzenia historyczne lub ważna dla regionu osobistości. Wytyczono szlak o nazwie: Miejscami Pamięci Narodowej. W jego skład wchodzą: Dom Kaźni (budynek obecnego Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej), lasek w Rusinowie (Pomnik ofiar straconych przez hitlerowców w latach 1939-1945) i lasek w Skrwilnie (Pomnik w hołdzie ofiarom hitleryzmu). Do trasy należałoby dodać powstałe lapidarium z odnalezionymi macewami, które znajduje się na miejscu dawnego zniszczonego przez Niemców cmentarza żydowskiego. Warto oznaczyć to miejsce i usprawnić jego odnalezienie. Corocznie osoby pochodzenia żydowskiego odwiedzają Rypin, niektórzy szukają informacji o swoich przodkach. Pomaga im w tym Rypiński Klub Genealogiczny działający w Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej w Rypinie. Na terenie Rypina powstała trasa tematyczna o nazwie „Rypin na ścieżkach do niepodległości" dostępna w aplikacji na telefon. Umiejscowionych na mapie w aplikacji jest 14 ważnych historycznie miejsc, a przy każdym z nich jest tabliczka z opisem w języku polskim i angielskim.[21]

W powiecie podejmowane próby promowania lokalnych produktów żywnościowych. „Na świętego Marcina najlepsza gęsina z Rypina" to lokalne wydarzenie, organizowane przez rypiński samorząd, a na którym można posmakować potraw z gęsiny rypińskiej. Gęś rypińską włączono je do zasobów genetycznych populacji gęsi w 1976 r., a hodowane są w Stacji Zasobów Genetycznych Drobiu Wodnego w Dworzyskach. Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej w Rypinie publikuje tradycyjne przepisy z kuchni regionalnej. Na terenie powiatu rypińskiego wytwarza się tradycyjne wyroby kulinarne takie jak:

- masło domowe robione z kwaśnej śmietany, ubijane ręcznie drewnianymi narzędziami,
- domowy ser biały, który wyrabiany jest poprzez podgrzewanie zsiadłego mleka,
- wino gronowe, wytwarzane tradycyjnymi metodami z ciemnych winogron Ekologicznych (www.kpodr.pl/przedsiebiorczosc/produkty-tradycyjne-zpomorza-i-kujaw/).

Oferta regionalnych wyrobów jest jednakże na chwilę obecną zbyt skromna, aby traktować turystykę kulinarną jako czynnik przyciągający turystów o takich zainteresowaniach.[22]

Na obszarze LSR odbywają się cyklicznie trzy wydarzenia o charakterze turystyczno – sportowo-rekreacyjnym o skali ponadregionalnej, które przyciągają co roku setki odwiedzających (wystawców, zawodników, gości, turystów itp.):

1. Polska Liga Nordic Walking - Puchar Kraju – Skrwilno
2. Zawody balonowe Rypin Cup (w 2023 roku imprez została włączoną do Mistrzostw Polski)
3. Targi Rypin Agra

Organizacja tych wydarzeń stanowi zawsze ogromne wyzwanie pod kątem zapewnienia zaplecza noclegowego. Skala i rozmach wydarzeń z roku na rok stają się coraz większe tym samym inwestycje we wszelkie przedsięwzięcia zmierzające do zwiększenia bazy noclegowej ale i usług o charakterze towarzyszącym (infrastruktura turystyczna, rekreacyjna, usługi gastronomiczne) wydają się być koniecznym kierunkiem rozwoju obszaru.

5.1 Obiekty noclegowe

Pomimo wielkiego bogactwa naturalnego i innych istniejących zasobów sprzyjających rozwojowi turystyki, o których wspomniano wcześniej, wciąż brakuje dostatecznej liczby miejsc noclegowych, a także infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz infrastruktury towarzyszącej w postaci: miejsc postojowych, miejsc wodowania kajaków, toalet publicznych, ławek, koszy na śmieci,

[20] Turystyka Kulturowa nr 3 (124) wrzesień 2022 www.turystykakulturowa.org
[21] Jw.
[22] Jw.

m.in. Jednym z największych problemów dla rozwoju turystyki na obszarze LSR, przy stosunkowo dużej liczbie i powierzchni jezior w szczególności w Gminie Brzuze i Skrwilno, jest brak strzeżonych kąpielisk, a także infrastruktury sprzyjającej aktywnemu wypoczynkowi nad terenem jezior.

Według rejestru prowadzonego przez Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego, w 2021[23] roku na obszarze LGD funkcjonowały 2 obiekty hotelarskie[24] (17. Pozycja na tle wszystkich LGD), co stanowiło 1,2% wszystkich obiektów hotelarskich dostępnych w regionie. Łącznie koncentrowały one 47 miejsc noclegowych (20. Pozycja wśród wszystkich LGD), czyli 0,4% miejsc znajdujących się w zasobach obiektów hotelarskich regionu). W ujęciu rodzajowym były to hotele o niższym standardzie świadczenia usług i zakwaterowania (1 obiekt jednogwiazdkowy, 1 obiekt dwugwiazdkowy, 2 motele oraz pensjonat.

Uzupełnieniem bazy noclegowej o podwyższonym standardzie (obiektów hotelarskich) na obszarze LGD była oferta obiektów świadczących usługi hotelarskie, lecz nie będących obiektami hotelarskimi[25]. Według danych pozyskanych z ewidencji gminnych wynika, iż w 2020[26] roku – nie uwzględniając kwater agroturystycznych – na terenie LGD prowadziło działalność 6 obiektów (19. Pozycja na tle wszystkich LGD; 1,5% obiektów tego typu w regionie). Skupiały one łącznie 88 miejsc noclegowych (22. Pozycja na tle wszystkich LGD), czyli 0,6% miejsc noclegowych dostępnych w obiektach świadczących usługi hotelarskie, ale nie będących hotelarskimi.
Zgodnie z danymi z ewidencji gminnych, w 2020 roku na obszarze LGD występowało 6 obiektów noclegowych w postaci kwater agroturystycznych (12. Pozycja wśród wszystkich LGD), w których odwiedzający mieli do dyspozycji łącznie 64 miejsca noclegowe (13. Pozycja wśród wszystkich LGD), stanowiących 2,3% wszystkich dostępnych miejsc w kwaterach agroturystycznych w regionie.

Na obszarze LGD funkcjonowało więc łącznie 14 obiektów noclegowych. Obiekty te dysponowały 199 miejscami noclegowymi (25. Pozycja wśród wszystkich LGD), a więc 0,7% wszystkich dostępnych miejsc w regionie. Na terenie 1 z 6 gmin tworzących obszar LGD baza noclegowa nie była w ogóle dostępna.

Obiekty gastronomiczne, niezbyt liczne, koncentrują się w Rypinie i jego okolicach. Są to restauracje z kuchnią polską i oraz fast foody i pizzerie.

5.2 Dostępność komunikacyjna

„Niezbędnym elementem do rozwoju turystyki jest dostępność komunikacyjna. Do Rypina możemy dostać się bezpośrednim pociągiem. Po około dwudziestoletniej przerwie w 2022 r. zostało uruchomione połączenie na trasie linii kolejowej 33 Brodnica-Kutno relacji Katowice — Gdynia (TLK Flisak). Bezpośrednie połączenia autobusem są dostępne m.in. z Torunia, Bydgoszczy, Lipna, Włocławka, Brodnicy i okolicznych miejscowości. Z dalej położonych miast niewymienionych powyżej pozostaje podróż własnym środkiem transportu. Na terenie powiatu biegną drogi wojewódzkie: DW557 Rypin-Lipno, DW560 Brodnica-Bielsko, DW534 Grudziądz-Rypin oraz DW563 Rypin-Mława. Skromnie rozwinięta komunikacja publiczna może stanowić spore utrudnienie w sprawnym przemieszczaniu się po powiecie.”[27]

6. Ochrona środowiska i edukacja ekologiczna

6.1 Ochrona środowiska

[23] stan na dzień 26.02.2021
[24] do których zalicza się m.in. hotele, motele, pensjonaty, kempingi, pola biwakowe, domy wycieczkowe, schroniska młodzieżowe, schroniska
[25] *do których zalicza się m.in. krótkotrwały wynajem domów, mieszkań, pokoi, kwatery agroturystyczne, ośrodki szkoleniowe-wypoczynkowe, ośrodki wczasowe, hostele, zakłady uzdrowiskowe*
[26] pozyskanych w 2021 roku na przełomie marca i kwietnia, dotyczyły stanu na koniec roku 2020
[27] Turystyka Kulturowa nr 3 (124) wrzesień 2022 www.turystykakulturowa.org

Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione obejmują 7227,21 ha, co stanowi 12,3% powierzchni powiatu.[28]

W powiecie rypińskim występują następujące formy ochrony przyrody:

1) rezerwaty przyrody - 54,69 ha, („Okalewo" – pow. 5,28 ha, „Tomkowo" – pow. 15,85 ha, „Rzeka Drwęca" –pow. na terenie powiatu rypińskiego - 33,56 ha.)
2) obszary chronionego krajobrazu – 7 159,56 ha („Źródła Skrwy" położony jest na terenie gminy Skrwilno (3457,75 ha) i gminy Rogowo (73,14 ha), którego całkowita powierzchnia wynosi 3530,89 ha; „Dolina Drwęcy" - obszar chronionego krajobrazu położony w powiecie rypińskim, gminie Wąpielsk obejmuje 3532,33 ha; „Formy Zbójeńskie" - a na terenie naszego powiatu w Okoninie gmina Brzuze znajduje się 96,34 ha tego obszaru;
3) pomniki przyrody - pomniki przyrody to jedna z form ochrony indywidualnej i są to „pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej, bądź ich skupiska, o szczególnej wartości przyrodniczej, kulturowej, naukowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie – na terenie powiatu znajduje się ok. 30 pomników przyrody;
4) użytki ekologiczne - 12,96 ha - na terenie powiatu rypińskiego znajduje się 7 użytków ekologicznych, położonych w obrębie Nadleśnictwa Golub-Dobrzyń, znajdujących się w gminie Wąpielsk[29]

Ponadto w powiecie rypińskim cały odcinek granicy powiatu znajdujący się na rzece Drwęca należy do obszaru Natura 2000, natomiast cały obszar powiatu znajduje się w obrębie obszaru Zielonych Płuc Polski.

6.2 Edukacja ekologiczna

„Głównie szkoły, a także i przedszkola oraz stowarzyszenia ekologiczne prowadzą edukację z ochrony przyrody. Wspierają te ekologiczne działania samorządy współpracując z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu (WFOŚiGW), organizując m.in. konkursy wiedzy z ochrony przyrody i wydając wspólnie publikacje. Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie prowadzi od 2015 roku na terenie powiatu rypińskiego program, „Ekologiczne zagospodarowanie zagrody wiejskiej", zakończony konkursem, mający na celu wyrobienie nawyków ochrony środowiska w gospodarstwach rolnych. Jest to również program dofinansowany ze środków WFOŚiGW w Toruniu, Należy podkreślić dobrą współpracę w tym zakresie Nadleśnictwa Skrwilno z władzami samorządowymi, oświatowymi i organizacjami zajmującymi się ochroną przyrody. Na terenie Nadleśnictwa Skrwilno funkcjonują:

1) sala edukacyjna przy siedzibie nadleśnictwa „Tartak parowy"
2) sala edukacyjna na terenie obrębu Skępe „Leśna Klasa"
3) ścieżki edukacyjne w leśnictwie Głęboczek i Okalewo - ścieżka piesza „Kwiatkowo" – do uprawiania biegów i nordic-walkingu. Poza tym, co roku nadleśnictwo na swoim stoisku podczas Rypińskich Targów Agra propagowanie idei ochrony przyrody. Dużym zainteresowaniem cieszą się organizowane przez nadleśnictwo coroczne grzybobranie połączone z rozpoznawaniem lokalnych gatunków grzybów jadalnych."[30]

IV.1. 2 Analiza potrzeb rozwojowych

[28] PRZYRODA POWIATU RYPIŃSKIEGO pod redakcją Marka Stanisława Tyburskiego, wyd. II 2017 r.
[29] PRZYRODA POWIATU RYPIŃSKIEGO pod redakcją Marka Stanisława Tyburskiego, wyd. II 2017 r.
[30] J.w.

W oparciu a analizę lokalnych uwarunkowań oraz wnioski z konsultacji społecznych sformułowano następujące potrzeby rozwojowe:

L.p.	Wyszczególnienie potrzeb rozwojowych	Uzasadnienie
1.	Potrzeba zwiększenia ilości ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury, turystycznej, sportowej i rekreacyjnej, oraz wzmocnienia działań rewitalizacyjnych przyczyniających się do odnowy miejscowości.	Respondenci wskazywali potrzebę dalszego inwestowania w różnego rodzaju ogólnodostępną niekomercyjną infrastrukturę turystyczną, sportową i rekreacyjną, która pozwoli na wykorzystanie potencjału obszaru powiatu rypińskiego. Pomimo sporych inwestycji w tym zakresie w minionej perspektywie wskazywano na niewystarczające ilości ww. infrastruktury. Wiele osób obecnych na spotkaniach wskazywało potrzebę remontów budynków (świetlic wiejskich (KGW\OSP) wraz z ich doposażeniem, a także budowy miejsc rekreacji (place zabaw, siłownie napowietrzne, wiaty i miejsca grillowe, pomosty). Zdaniem uczestników spotkań dalsza inwestycja w tego typu infrastrukturę, przyczyni się to ogólnego rozwoju gospodarczego naszego obszaru poprzez napływ turystów, oraz zmniejszenia salda migracji ludzi młodych, którzy poszukują bardziej dogodnych warunków do osiedlania się i zakładania rodzin. Rewitalizacja jest kluczowym programem społecznym i gospodarczym w odniesieniu do zidentyfikowanych tam obszarów problemowych. Służy podniesieniu atrakcyjności danego obszaru dla podmiotów gospodarczych i potencjalnych nowych jego mieszkańców, jak również wsparciu rozwoju kapitału społecznego oraz podniesieniu jakości życia mieszkańców. Zidentyfikowanie obszarów problemowych o negatywnych zjawiskach natury społecznej, gospodarczej, przestrzennej, środowiskowej i funkcjonalnej oraz wskazanie potencjalnych sposobów ich zniwelowania w kontekście nadania tym obszarom nowej jakości funkcjonalnej i zapewnienia warunków do ich zrównoważonego rozwoju nastąpiło w Lokalnych/Gminnych Programach Rewitalizacji, które powstały w 5 spośród 6 gmin należących do obszaru LSR. I chociaż jako kluczowy czynnik przyczyniający się do rewitalizacji społeczno-gospodarczej wskazywano aktywizację społeczną to nacisk kładzie się na konieczność zapewnienia odpowiedniej infrastruktury wspomagającej realizacje działań aktywizacyjnych.
2.	Potrzeba zwiększenia dostępności do różnorodnych form aktywności i edukacji rozwijających pasje i zainteresowania a także kompetencje kluczowe, inicjatywność i	Podczas spotkań informacyjno - konsultacyjnych wielokrotnie zgłaszano, iż oferta zajęć poza systemem edukacji, ukierunkowanych na wsparcie w określeniu swojego potencjału i stymulujących samorozwój młodych ludzi jest bardzo uboga, niewystarczająca i najczęściej skupia

	przedsiębiorczość dla osób młodych (od 6 do 24 roku życia)	się na rozwijaniu zakresu wiadomości z podstawy programowej. W większości oferta ta realizowana jest w obrębie macierzystych placówek edukacyjnych uczniów, przez nauczycieli, z którymi uczniowie mają do czynienia podczas zajęć podstawowych. Nauczyciele wciąż jeszcze rzadko wykorzystują nowoczesne metody nauczania poszczególnych przedmiotów - po części jest to wynikiem braku odpowiedniego przygotowania nauczycieli do prowadzenia takich zajęć. Jak pokazują statystyki[31] szczególnie niską jakością kształcenia charakteryzuje się edukacja na poziomie podstawowym, o czym świadczą wyniki egzaminów zewnętrznych. Wg danych OKE w ostatnich 3 latach wyniki egzaminu ósmoklasisty z podstawowych przedmiotów kształtowały się na niższym poziomie aniżeli średnia krajowa czy wojewódzka.[32] Dlatego też z jednej strony istnieje potrzeba sformułowania oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych w taki sposób, aby młodzież mogła poszerzać swoje horyzonty, wychodzić poza zakres podstawy edukacyjnej, identyfikować i rozwijać swoje pasje i zainteresowania, zwiększać umiejętności uczenia się, kompetencji społecznych i obywatelskich, inicjatywności i przedsiębiorczości. Z drugiej zaś strony idą za tym potrzeby w zakresie podnoszenia kwalifikacji i kompetencji kadry pedagogicznej, tak by dostosować się do wymogów nowoczesnej edukacji i nabywać umiejętności efektywnego przekazywania wiedzy. Pożądanym zatem jest sformułowanie i udostępnienie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, która umożliwi młodzieży odkrywanie swoich predyspozycji, rozwijanie ich, świadome wyrażanie swoich potrzeb oraz przygotowanie do wybrania właściwej (zgodnej z pasją i zainteresowaniami) ścieżki zawodowej. Zgłoszone przez samą młodzież potrzeby dotyczą m.in.: zwiększenia dostępności miejsc do spotykania się, zapewnienia bezpieczeństwa, lepszego monitorowania obiektów, lepszej informacji o zbliżających się wydarzeniach, zapewnienia większej swobody i przestrzeni, miejsca spotkań dzieci i młodzieży oferującego różne formy aktywności. Na terenie LGD jest dostępna oferta opiekuńcza oraz kulturalno-rekreacyjna, jednak nadal nie jest ona wystarczająca. Jednocześnie rośnie zapotrzebowanie na różne formy wsparcia społecznego i spędzania czasu – potrzebny jest ciągły rozwój i różnicowanie ofert. Przeciwdziałanie

[31] Dane statystyczne i wybrane zagadnienia dla obszaru LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ opracowane i udostępnione przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego na potrzeby opracowania LSR na lata 2023-2029

[32] J.w.

<table>
<tr><td></td><td></td><td>depopulacji obszaru LGD wymaga tworzenia korzystnych warunków rozwojowych dla dzieci i młodzieży. Pozytywnie oceniana edukacja wymaga uzupełnienia o ofertę zajęć dodatkowych rozwijających potencjały dzieci. Jednocześnie oferta taka przekłada się na decyzje młodych ludzi o pozostaniu w rodzinnych miejscowościach i zakładaniu tu rodzin.</td></tr>
<tr><td>3.</td><td>Potrzeba tworzenia warunków dla aktywizacji zawodowej mieszkańców obszaru LSR w tym w szczególności ludzi młodych do 25 roku życia w zakresie ułatwienia poszukiwania pracy oraz podjęcia samozatrudnienia.</td><td>Z danych statystycznych BDL oraz wyników ankiet a także rozmów prowadzonych podczas spotkań z mieszkańcami cały czas, dużym problem na naszym obszarze jest brak dalszych perspektyw rozwojowych i zatrudnieniowych (samozatrudnieniowych) w szczególności dla osób młodych, kończących edukację i rozpoczynających swoją drogę zawodową. Problem ten wynika z kilku przesłanek, najistotniejsze z nich to niespójność systemu edukacji z zapotrzebowaniem rynku pracy a także słaba współpraca pracodawców z instytucjami pośrednictwa pracy. Problemem jest też dysproporcja w rozwoju gospodarczym regionu, mała dynamika rozwoju przedsiębiorstw, małe zróżnicowanie branż gospodarki (charakterystyczne dla naszego obszaru i dominujące to handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, budownictwo oraz przetwórstwo przemysłowe) i niska innowacyjność firm. Sprawia to, że rynek pracy powiatu rypińskiego dla osób młodych, nie jest atrakcyjny. Osoby młode migrują do większych ośrodków miejskich lub zagranicę w poszukiwaniu pracy i atrakcyjnych warunków rozwoju zawodowego. Osoby, które decydują się zostać często podejmują prace niezgodne z ich kompetencjami i kwalifikacjami lub pozostają bez zatrudnienia.
Jak wskazują dane sprawozdawcze PUP w Rypinie, na 1239 osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP wg stanu na koniec kwietnia 2023 r., 1015 osób to osoby będące w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, w tym 224 osób to osoby do 25 roku życia[33].
<table>
<tr><td colspan="3">Bezrobotni zarejestrowani w PUP</td></tr>
<tr><td rowspan="2"></td><td>Ogółem</td><td>W tym kobiety</td></tr>
<tr><td>1239</td><td>827</td></tr>
<tr><td colspan="3">W tym osoby w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

[33] Sprawozdania o rynku pracy MPiPS-01 Powiatowego Urzędu Pracy w Rypinie za okres I-IV 2023 r.

		<table><tr><td></td><td>Ogółem</td><td>W tym kobiety</td></tr><tr><td></td><td>1015</td><td>714</td></tr><tr><td>do 30 roku życia</td><td>381</td><td>272</td></tr><tr><td>w tym do 25 roku życia</td><td>224</td><td>155</td></tr><tr><td>długotrwale bezrobotne</td><td>618</td><td>490</td></tr><tr><td>powyżej 50 roku życia</td><td>278</td><td>140</td></tr><tr><td>korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej</td><td>3</td><td>2</td></tr><tr><td>posiadające co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia</td><td>259</td><td>244</td></tr><tr><td>posiadające co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia</td><td>1</td><td>1</td></tr><tr><td>niepełnosprawni</td><td>81</td><td>54</td></tr></table> Co jeszcze istotne – planując działania aktywizujące wskazuje się na konieczność planowania i wdrażania rozwiązań ułatwiających start zawodowy kobietom, których udział w ww. statystyce wynosi ok 69,20 %.
4.	Potrzeba prowadzenia działań na rzecz aktywności edukacyjnej i włączania w różnorodne formy edukacji osób dorosłych, w tym znajdujących się w niekorzystnej sytuacji zawodowej i/lub o największych potrzebach w zakresie edukacji dorosłych.	Potrzeba adaptacji do dynamicznie zmieniających się warunków rynku pracy nie dotyczy tylko pracodawców ale i pracowników, co wielokrotnie było tematem dyskusji podczas spotkań konsultacyjnych związanych z tworzeniem niniejszej strategii. Strategia Europa 2020 uznaje uczenie się przez całe życie i rozwijanie umiejętności za kluczowe elementy odpowiedzi na szeroko pojętą gospodarczą i społeczną strategię Unii Europejskiej, a także na obecny kryzys gospodarczy oraz starzenie się społeczeństwa.[34] Uczenie się dorosłych daje możliwość podniesienia kwalifikacji lub przekwalifikowania, w istotny sposób przyczyniając się także do włączenia społecznego, aktywności obywatelskiej i rozwoju osobistego. Odsetek osób w wieku 25-64 lata, które kształcą lub dokształcają się w roku 2020 dla województwa kujawsko-pomorskiego wynosił 3,8 %[35]co jest niezadowalającym

[34] Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 - 2020
[35] RAPORT KOŃCOWY Ocena wsparcia EFS w ramach RPO WK-P 2014-2020 w zakresie kształcenia osób dorosłych

		wynikiem, wskazującym potrzebę wprowadzenia mechanizmów zachęcających do podnoszenia i zmiany swoich kwalifikacji/kompetencji i promowania uczenia się przez całe życie. Dlatego ważne jest zapewnienie dostępu do szkoleń/kursów „szytych na miarę", adekwatnych do potrzeb rynku pracy ale też potrzeb samych zainteresowanych (związanych z ich pasjami, zainteresowaniami). Konieczne jest wdrożenie i udostępnienie oferty edukacyjnej osób dorosłych, która będzie stanowiła nowoczesne i przyjazne miejsce, inspirujące i motywujące, wspierające i angażujące mieszkańców społeczności lokalnych w rozwijaniu kompetencji życiowych, rodzicielskich, społecznych i zawodowych. Oferty, która potencjalnie może stać się sposobem na walkę z niezwykle trudnym wyzwaniem, jakim jest edukacja osób dorosłych w zakresie kształcenia, zdobywania nowych kwalifikacji, kompetencji i rozwoju zdolności do równoprawnego uczestniczenia w społeczeństwie i rynku pracy i która uzupełni ofertę szkoleniową klasycznego systemu edukacji oraz oferty szkoleniowej instytucji wsparcia zatrudnienia (PUP). Jako potencjalnych odbiorców tego typu wsparcia wskazuje się w szczególności osoby: 1) osoby dorosłe związane z rolnictwem – rolnicy i domownicy gospodarstw rolnych, skupiający swoją aktywność zawodową wyłącznie wokół poprowadzonego gospodarstwa 2) osoby dorosłe nieaktywne zawodowo lub bezrobotne – w kontekście obszaru LSR to głównie osoby z terenów byłych PGR, gdzie wciąż widoczna jest duża skala problemów społecznych w szczególności bezrobocie i niska aktywność społeczna - na terenie 5 gmin (wszystkie gminy LGD poza gminą Skrwilno) identyfikuje się obszary (miejscowości, części miejscowości), gdzie funkcjonowały PGR-y. Szacunkowo obszary te zamieszkują łącznie 2 574 osoby[36]. 3) osób dorosłe mające niski poziom wykształcenia lub wykształcenie wymagające aktualizacji (co najwyżej zasadnicze zawodowe lub wykształcenie średnie i policealne zdobyte w dalszej perspektywie czasu) – w dużej mierze to osoby w wieku 45+, których aktywność zawodowa w dłuższej perspektywie czasu

[36] Dane statystyczne i wybrane zagadnienia dla obszaru LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ opracowane i udostępnione przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego na potrzeby opracowania LSR na lata 2023-2029

		skupiała się wokół jednego zawodu/miejsca pracy, nie czuły potrzeby aktualizacji swoich kwalifikacji 4) osoby dorosłe podlegające formom pomocy społecznej i wsparcia rodziny – osoby sprawujące opiekę nad osobą zależną, 5) osoby dorosłe mające utrudniony dostęp do form edukacji osób dorosłych – wśród najczęstszych utrudnień w realizacji edukacji wskazywano: brak czasu ze względu na obowiązki rodzinne, niemożność pogodzenia godzin pracy z godzinami szkoleń, nie spełnianie warunków dostępu do szkoleń (szkolenia skierowane do konkretnych grup wiekowych lub o specyficznej sytuacji na rynku pracy), szkolenia płatne są zbyt drogie, brak dostępności szkoleń w miejscu zamieszkania lub w niewielkiej odległości od miejsca zamieszkania, brak odpowiedniej jakości sprzętu komputerowego na potrzeby kształcenia się na odległość
5.	Potrzeba zwiększenia działań aktywizujących i integracyjnych na rzecz włączenia społecznego dla seniorów (osób, które ukończyły 60 rok życia).	Potrzeba sformułowania i realizacji jak najszerszej oferty aktywizującej i włączającej seniorów w życie społeczne wynika nie tylko z przeprowadzonych ankiet i konsultacji ale przede wszystkim jest wynikiem obserwacji kadry LGD w ramach realizacji projektu grantowego LGD z zakresu włączenia społecznego osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem, w ramach którego realizowany był m.in. typ projektów zakładających działania wspierające rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej. Znaczną większość beneficjentów tego typu projektów stanowili właśnie seniorzy, w tym osoby niesamodzielne ze względu na stan zdrowia. a także osoby niepełnosprawne. Grupa ta charakteryzowała się ogromnym entuzjazmem i zaangażowaniem w działania projektowe, wyrażali chęć dalszego udziału w podobnych przedsięwzięciach a także zgłaszali swoje potrzeby w zakresie tematyki zajęć. Osoby te wykazały się też ogromnym zaangażowaniem podczas opracowywania niniejszej strategii – podczas organizowanych przez LGD spotkań konsultacyjnych, uczestniczące w nich osoby w wieku 60 + wyrażały chęć zaangażowania w kolejne projekty aktywizująco-animujące i zgłaszały swoje pomysły i potrzeby w zakresie kierunków wsparcia. Dane wg stanu na 31.12.2021 r. opublikowane na https://www.polskawliczbach.pl/powiat_rypinski#dane-demograficzne pokazują, że na terenie powiatu rypińskiego jest aż 10 696 osób w wieku 60+ co stanowi 24,89 % populacji powiatu i liczba ta z roku na rok wzrasta.

		Natomiast osób niepełnosprawnych na terenie powiatu jest ponad 1200[37]. Na terenie powiatu funkcjonuje tylko jeden Warsztat Terapii Zajęciowej, który aktywnie wspomaga proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, zmierzający do ogólnego rozwoju i poprawy kompetencji niezbędnych do prowadzenia przez uczestników niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia na miarę ich możliwości. Wynikające z ankiet rekomendacje wskazują na potrzebę organizacji zróżnicowanej oferty edukacyjnej, rekreacyjnej, aktywizującej i włączającej społecznie ogół seniorów w tym osoby niepełnosprawne. Szybko postępujące starzenie się społeczeństwa sprawia, że liczba seniorów będzie rosła w najbliższych latach. Na terenach wiejskich problem jest spotęgowany większą skalą występowania chorób i niepełnosprawności wynikających z długotrwałej, ciężkiej pracy w gospodarstwach rolnych, czy też wypadkami przy te pracy. Dobrostan psychofizyczny seniorów wiąże się bezpośrednio z ich aktywnością społeczną. Zapewnienie zajęć dla seniorów, a tym samym kontaktów społecznych przyczynia się do ich lepszej kondycji, a także stanowi odciążenie dla domowników.
6.	Potrzeba projektowania i wdrażania do realizacji działań wykazujących większy charakter innowacyjny.	Potrzeba projektowania i wdrażania rozwiązań innowacyjnych identyfikowana jest wielu obszarach życia społeczno-gospodarczego, w szczególności a ankietach z konsultacji pojawiały się rekomendacje dla następujących dziedzin: 1) Przedsiębiorczość Z informacji pozyskanych podczas spotkań konsultacjach oraz informacyjnych a także danych statystycznych wynika, iż w przedsiębiorstwach na obszarze LGD w dalszym stopniu występuje niski stopień innowacyjności. W powiecie rypińskim w roku 2021 w rejestrze REGON zarejestrowanych było 3 751 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 2 920 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej (3 595) jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0 - 9 pracowników[38]. Zarówno pandemia jak i wpływ konfliktów zbrojnych na rynki zweryfikowały modele biznesowe tych podmiotów i wymusiły zmiany organizacyjne w produkcji czy sposobie świadczenia usług, tak by utrzymać się na rynku. Niejako była motorem dla wdrożenia innowacji procesowych i organizacyjnych oswajając tym samym przedsiębiorców z

[37] Dane ze Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Rypińskiego

[38] https://www.polskawliczbach.pl/powiat_rypinski#rejestr-regon

		konieczności ciągłej gotowości do zmian. Niemniej skala innowacyjności wciąż jest niewielka - wynika to z niewielkiego kapitału inwestycyjnego tychże podmiotów. Hamuje to ich rozwój a w dalszej perspektywie stwarza realne ryzyko utraty pozycji rynkowej czy wręcz zakończenia działalności wobec braku możliwości sprostania dynamicznie zmieniającym się warunkom gospodarczym. 2) Edukacja Z treści zebranych ankiet wyłaniają się potrzeby w zakresie wdrażania nowoczesnych metod kształcenia (na każdym poziomie edukacji w tym w edukacji dorosłych) – placówki oświatowe w ostatnich latach były beneficjentem wielu programów i funduszy, których celem było dostosowanie ich infrastruktury do potrzeb nowoczesnego kształcenia wykorzystującego TIK. Za projektami infrastrukturalnymi szły projekty szkoleniowe dostosowujące kompetencje nauczycieli do zmieniających się wymogów i warunków w dziedzinie kształcenia. Niemniej wg naszych mieszkańców szkoły z terenu powiatu rypińskiego potrzebują nowoczesnych liderów – nauczycieli z pasją, partnerów w relacjach, mentorów zachęcających i wspomagających uczniów w rozwoju, autentycznych autorytetów, którzy czują, że mogą być prekursorami zmian. 3) Promocja regionu i upowszechnianie wiedzy o jego tradycji/historii Z uwagi na bardzo bogate zasoby kulturalne, historyczne, środowiskowe naszego obszaru mieszkańcy widzą potrzebę wdrażania innowacyjnych metod upowszechniania wiedzy i promocji naszego obszaru. Jako przykłady podano popularność vlogów, kanałów czy profili tematycznych na portalach społecznościowych. „Promowanie historii lokalnej, wyszukanie w niej ciekawostek interesujących dla osób z wewnątrz jak i z zewnątrz stworzy możliwość budowania produktów turystycznych cechujących się innowacyjnością i atrakcyjnością”[39] Mając na uwadze powyższe widzimy potrzebę aby w dalszym ciągu dążyć do wdrażania projektów wykazujących w swych założeniach znamiona innowacyjności, możliwie w jak najszerszym spektrum obszarów wsparcia w ramach LSR.
7.	Potrzeba wsparcia dywersyfikacji źródeł dochodów małych gospodarstw rolnych	Dane statystyczne pokazują, że dominujące są gospodarstwa o niewielkim areale, do 10 ha, stanowią one 59,75 ogółu gospodarstw rolnych. Świadczy to o rozdrobnieniu gospodarstw co przy ciągłych wzrostach kosztów produkcji powoduje, że pozyskiwanie dochodów z samej produkcji

[39] Fragment propozycji działań możliwych do wdrażania w ramach LSR na lata 2023-2029 zgłoszonej przez mieszkańca obszaru LSR

		rolnej jest niewystarczające dla zapewnienia utrzymania gospodarstwa domowego. Tym samym rolnicy poszukują dodatkowych źródeł dochodu, w tym z pozarolniczych funkcji gospodarstwa.
8.	Potrzeba promocji i zwiększenia wykorzystania potencjału gospodarczego zasobów kulturowych, tradycji i dziedzictwa lokalnego historycznej Ziemi Dobrzyńskiej.	Podczas spotkań wielokrotnie padały propozycje, podjęcia próby zwiększenia rozpoznawalności obszaru Ziemi Dobrzyńskiej na tle całego województwa, oraz propagowania kultury i tradycji ludowych oraz zachowania dziedzictwa lokalnego naszego obszaru zarówno w wymiarze wewnętrznym (przekazywanie wiedzy, tradycji młodym pokoleniom) jak i zewnętrznym (promocja unikalnych cech tradycji naszego obszaru w skali regionu i kraju). Dziedzictwo lokalne w formie niematerialnej jest przekazywane z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne (kulturowe, kulinarne, obyczajowe itp.) jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. Problemem jest słaby stopień zainteresowania młodzieży tematyką kultywowania tradycji. Doceniając rangę dziedzictwa kulturowego – należy podjąć działania edukacyjne w zakresie znaczenia, wartości i ochrony niematerialnego dziedzictwa kultury, wspomagać działania w obszarze digitalizacji najcenniejszych zasobów folkloru słownego i ich udostępniania oraz podejmować działania aktywizujące środowiska lokalne poprzez przywracanie dawnych praktyk np. tanecznych i muzycznych. Duże znaczenie w kultywowaniu lokalnych tradycji mają koła gospodyń wiejskich, ochotnicze straże pożarne, które swoją aktywnością wpływają na podtrzymywanie przekazywanej z pokolenia na pokolenie wiedzy, zwyczajów, rękodzieła, przedmiotów z nimi związanych, obrzędów. Szerzenie i dbanie o dziedzictwo kulturowe niematerialne niesie ze sobą podtrzymywanie przez lokalną społeczność poczucia tożsamości, piękna, zachowania więzi wspólnoty regionalnej, podniesienie świadomości społeczności lokalnych, upowszechnienia wiedzy, umiejętności, ułatwień w dostępie do informacji.
9.	Potrzeba podnoszenia świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru LSR	Niska świadomość ekologiczna mieszkańców regionu stanowi jeden z dużych problemów i barier rozwojowych, na co zwrócono już uwagę w dokumencie Strategia Rozwoju Obszaru Społeczno-Gospodarczego Powiatu Rypińskiego. Edukacja ekologiczna przede wszystkim kierowana jest do zbyt wąskiej grupy odbiorców- ogranicza się ona do uczniów, którym przekazuje się wiedzę teoretyczną związaną z korzyściami z zachowań prośrodowiskowych bez odniesienia

		do praktyki. Zajęcia terenowe mają charakter epizodyczny i związane są najczęściej z udziałem w akcjach sprzątania świata. Rzadkością są również działania edukacyjne skierowane do całej społeczności lokalnej. Pozytywnym przykładem działań edukacyjnych w zakresie ekologii jest istniejąca ścieżka edukacyjna „Skrwilno" o długości 4,2 km, która rozpoczyna się w Sali Edukacyjnej, biegnie przez różne rodzaje drzewostanów i biotopów leśnictwa Zambrzyca, dochodzi do jeziora Skrwileńskiego, gdzie zlokalizowana jest wieża widokowa. Na uwagę zasługuje także działalność edukacyjna prowadzona przez Stowarzyszenie Dobrzyniacy w Brzuzem związana z ochroną krajobrazu i bioróżnorodności, w tym gęsi rypińskiej, sadów tradycyjnych i pszczół. Podczas spotkań konsultacyjnych wielokrotnie, wskazywano na niewystarczający poziom świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru LGD, zarówno w aspekcie prawidłowej gospodarki odpadami, jak również z zakresu OZE. Wskazywano również na potrzebę dalszego edukowania w tym zakresie poprzez organizację szkoleń teoretycznych i warsztatów praktycznych, a także wyjazdów studyjnych do miejsc/podmiotów świadczących usługi z zakresu edukacji ekologicznej, w celu wymiany i nabycia dobrych praktyk w tym zakresie.
10.	Potrzeba tworzenia produktów turystycznych nawiązujących do dziedzictwa historycznego przy czym wpisujących się w aktualne trendy rynkowe oraz potrzeba tworzenia produktów, łączących w sobie innowacyjność z poszanowaniem historii i eksponowaniem walorów środowiska lokalnego	Powiat rypiński jest obszarem o bogatej historii, charakteryzującym się bardzo atrakcyjnymi warunkami środowiska naturalnego oraz zróżnicowaną i wyjątkowo atrakcyjną bazą obiektów turystyczno-rekreacyjnych (szlaki turystyczne, zabytkowe zespoły pałacowo-dworskie, pomniki przyrody, duży udział obszarów leśnych w strukturze powierzchni powiatu). Jest to ogromny potencjał do wykorzystania, wokół którego można tworzyć lokalne, unikalne marki/produkty turystyczne, odpowiadające nie tylko na potrzeby rynku. Ze zgromadzonych danych i postulatów uczestników spotkań wynika, iż nadal potrzebna jest inwestycja w ogólnodostępną i niekomercyjną infrastrukturę turystyczną, która uzupełniłaby walory przyrodnicze naszego obszaru. Zdaniem mieszkańców podniesienie atrakcyjności obszaru, przełoży się na zwiększenie liczby turystów, co w dłuższej perspektywie czasu wpłynie na rozwój gospodarczy i zwiększenie ilości usług świadczonych na naszym obszarze, które będą oferowane właśnie turystom (rozwój bazy noclegowej – agroturystyka, firmy oferujące całoroczne domki na wynajem; rozwój bazy gastronomicznej w tym wzrost sprzedaży produktów lokalnych w ramach RHD;

		rozwój podmiotów oferujących wypożyczalnie sprzętu turystycznego itp.) Pożądanym jest też wzrost liczby podmiotów z sektora prywatnego oferujących profesjonalne produkty turystyczne. Niemniej zwracana jest uwaga, aby w proces tworzenia infrastruktury okołoturystycznej przebiegał w sposób gwarantujący ochronę środowiska naturalnego i zachowanie jego zasobów.

Tabela 11: Analiza potrzeb rozwojowych zgłaszanych w trakcie prac nad opracowaniem LSR na lata 2021-2027 z odniesieniem do lokalnych uwarunkowań – opracowanie własne

IV. 1. 3 Analiza potencjału

L.p.	Wyszczególnienie potencjału obszaru LSR	Uzasadnienie
1.	Wzrost podaży produktów lokalnych, tradycyjnych, regionalnych, ekologicznych.	Z danych własnych LGD oraz informacji uzyskanych podczas spotkań informacyjnych, należy stwierdzić że na przestrzeni ostatnich kilku lata znacznie wzrosła ilość i różnorodność asortymentu produktów lokalnych, tradycyjnych ekologicznych wytwarzanych przez lokalne firmy/rzemieślników. W związku ze wzrostem świadomości roli jakości pożywienia w utrzymaniu dobrego stanu zdrowia, wzrasta popyt na produkty ekologiczne, wytwarzane w sposób tradycyjny w formie małych manufaktur w opozycji do masowo produkowanych wysoko przetworzonych produktów oferowanych przez sieci sklepów. Analogiczną zależność można zaobserwować na rynku innych dóbr – wyrobu produktów odzieżowych, meblowych, użytkowych itp. Trend ten zauważyliśmy także w trakcie ogłaszanych przez LGD konkursów w zakresie podejmowania działalności – w wielu branżach wnioskodawcy uwzględniali w swoich biznesplanach produkcję/wytwarzanie oferowanych dóbr w sposób tradycyjny (np. stosowanie w stolarstwie „czystego" drewna – bez udziału płyt mdf, laminatów itp, zastosowanie tradycyjnych połączeń ciesielskich zamiast wkrętów; w produkcji spożywczej – powrót do „ręcznych" metod wytwarzania, wdrożenie do oferty produktów tradycyjnych; w branży handlu spożywczego – zaopatrywanie sklepu u lokalnych, niewielkich wytwórców, rolników) Produkty wytwarzane ręcznie, żmudną pracą swoich twórców, zawsze były bardziej wartościowe od tych, które produkuje się sieciowo, często za granicą Polski. Niestety wysoka cena skutecznie zniechęcała do wyboru

		unikatowych produktów. Ostatnio, wraz z rozwojem ruchu less waste, minimalizmem i większym naciskiem na ekologię, rzemieślnicy wracają do łask. O wiele popularniejsze jest kupowanie przedmiotów niepowtarzalnych i tworzonych w zgodzie z naturą a przy tym trwalszych, wielokrotnego użytku w opozycji do masowo produkowanych, często słabych jakościowo produktów. Wiąże się to z odpowiednim wykorzystywaniem naszych zasobów, ograniczeniem wytwarzania śmieci i nowinkami, które mają wspierać działania na rzecz ochrony planety. Głośno mówi się o tym, że mniej znaczy lepiej, zamiast kupować, przerobić, a w prezencie podarować czas i emocje, zamiast kolejnych zbędnych gadżetów. Dlatego lokalni twórcy wracają do łask - umie – szyje ubrania i torebki, maluje obrazy, rzeźbi. A konsumenci, chcąc nabyć coś unikalnego, tak bardzo różniącego się od produktów z sieciówek, chętniej kupują. Tym bardziej, że podniosła się stopa naszego życia i stać nas na więcej. Dlatego wreszcie zwracamy uwagę na skład produktów i materiały, z jakich przygotowane są dane rzeczy. Zaznaczyć należy także fakt, że oprócz wysokiej jakości lokalnych produktów żywnościowych (Sery kozie, miody, soki z bzu, wędliny itd) na terenie LGD znajdują się również pracownie rękodzielnicze, oferujące również swoje produkty, np. wyroby z gliny (ceramiki), drewna, szkła (witraże) i metalu..
2.	Potencjał turystyczny i zasobów naturalnych obszaru.	W oparciu o potencjał turystyczny obszaru można zbudować produkt turystyczny wpisujący się w aktualne trendy rynkowe w branży turystycznej jakim jest niewątpliwie turystyka w duchu „slow”,czyli spędzanie czasu w wyjątkowych miejscach, w odosobnieniu i oddaleniu od masowej turystyki. Poza hotelami, ale w hotelowym standardzie. Najczęściej w wolno stojących niewielkich domkach z zapleczem kuchennym i sanitarnym, urządzonych w stylach zgodnych z aktualnymi trendami czy też na zwór lokalnie dominującej kultury i stylistyki. O popularności takiego sposobu spędzania czasu wolnego , co ważne przez cały rok, a nie tylko w wakacje, świadczy obecność i popularność takich serwisów zbierających miejsca noclegowe jak: www.slowhop.com lub alohacamp.com. Tego typu obiekty już istnieją i rozwijają się na terenie Ziemi Dobrzyńskiej, np. Domy w lesie na terenie m. Szczawno w gm. Skrwilno czy siedlisko Ku jezioru na terenie m. Kleszczyn w gminie Brzuze.

3.	Potencjał historyczny obszaru	Ziemia Dobrzyńska posiada bardzo duży potencjał historyczny, czego przykładem może być choćby utworzony odrębny strój regionalny, czy system obrządków dobrzyńskich związanych z różnymi uroczystościami. Na terenie LGD funkcjonuje również Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej przyczyniające się do promocji naszego lokalnego dziedzictwa. Istotnym z punktu widzenia potencjału rozwojowego obszaru jest również duża liczba zabytków (Brama Rypińska, kompleksy pałacowo-dworskie, ruiny zamku w Radzikach, grodzisko w Starorypinie) oraz miejsc sakralnych (kościoły i figurki przydrożne).
5.	Potencjał i zaplecze edukacyjne placówek oświatowych.	Placówki edukacyjne (szkoły średnie, branżowe szkoły zawodowe, technika) z obszaru LGD posiadają dobrze wyposażone klasopracownie techniczne, nowoczesny sprzęt i oprogramowanie. Jest to wynikiem realizowanych w ubiegłych latach programów i strategii ukierunkowanych na dostosowanie potencjałów szkół z terenów mniej rozwiniętych do poziomu placówek z miast i dużych aglomeracji. Stwarza to doskonałą możliwość do wykorzystania potencjału szkoły do prowadzenia działań na rzecz aktywności edukacyjnej i włączania w różnorodne formy edukacji osoby dorosłe, w tym znajdujące się w niekorzystnej sytuacji zawodowej i/lub, w szczególności z obszarów zdegradowanych, popegeerowskich, poprzemysłowych i o największych potrzebach w zakresie edukacji dorosłych.
6.	Wzrost aktywności KGW i OSP	Wg rejestru https://krkgw.arimr.gov.pl/# na terenie powiatu rypińskiego zarejesrtowane są 53 koła gospodyń wiejskich. Natomiast zarejestrowanych OSP jest 38[40]. Jest to ogromny potencjał społeczny ponieważ koła gospodyń wiejskich z jednej strony mają cechy typowe dla wiejskich organizacji pozarządowych, a więc prowadzą działalność na obszarze gminy wiejskiej lub jej części – sołectwa, czyli na skalę lokalną. Wyłaniają się z lokalnych społeczności, dobrze znają jej strukturę i potrzeby tym samym jawią się jako potencjalny realizator działań aktywizujących, animujących i edukujących lokalną społeczność. Podobnie OSP – również rekrutują się w obrębie swoich społeczności, realizują zadania głównie na rzecz ochrony ludności, ochrony przeciwpożarowej oraz ratownictwa, ale ostatnio zauważalny jest też wzrost ich roli jako podmiotów

[40] Według wyszukiwarki KRS https://wyszukiwarka-krs.ms.gov.pl/

		prowadzących także na szeroką skalę działania profilaktyczne, edukacyjne skierowane głównie do młodzieży. Podmioty te mają szanse stać się beneficjentami i realizatorami projektów grantowych, a dzięki ścisłemu ich powiazaniu z lokalną społecznością (znajomością jej potencjału i potrzeb) dają gwarancję właściwego ukierunkowania wsparcia i sprawnej jego realizacji.

Tabela 12: Analiza potencjału obszaru LSR w oparciu o sugestie zebrane w trakcie prac nad opracowaniem LSR na lata 2021-2027 z odniesieniem do lokalnych uwarunkowań – opracowanie własne

IV.2. Określenie grup docelowych szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR

W efekcie przeprowadzonych badań ankietowych wśród przedstawicieli sektorów: społecznego, publicznego, gospodarczego oraz spotkań konsultacyjnych z nimi, a także w wyniku analizy kluczowych obszarów, na które może mieć wpływ LSR, określono grupy istotne z punktu widzenia realizacji LSR, zdiagnozowano ich problemy oraz wskazano obszary interwencji w ramach realizacji celów ogólnych LSR. Grupami będącymi w niekorzystnej sytuacji na naszym obszarze są w szczególności osoby młode – od 6 do ukończenia 24 roku życia; seniorzy – osoby, które ukończyły 60 rok życia; rolnicy prowadzący małe gospodarstwa rolne, osoby młode poszukujące pracy do ukończenia 25 roku życia oraz kobiety.

Wsparcie zaplanowane w ramach strategii ukierunkowane są tak, by wesprzeć te grupy w sposób:

- bezpośredni - np. dla osób starszych dedykowane jest całe przedsięwzięcie obejmujące tworzenie klubów seniora i Uniwersytetów Trzeciego Wieku, dla osób młodych w wieku 6-24 lata – przedsięwzięcie zakładające tworzenie klubów młodzieżowych i innych form edukacji nieformalnej wspierającej rozwój i wyrównywanie szans edukacyjnych;
- pośredni – premiowanie wsparcia ukierunkowanego na zaspokajanie potrzeb osób w niekorzystnej sytuacji lub sytuacji gdy wnioskodawcą jest osoba z tej grupy.

Wnioski z badań przedstawiono w poniższej tabeli:

Grupy istotne z punktu widzenia realizacji LSR	Zdiagnozowane problemy
Osoby w wieku 6-24 lata	- niski poziom dostępności do rozwijających kompetencje kluczowe form edukacji pozaszkolnej - niski poziom wyników egzaminów zewnętrznych - problem z przemieszczaniem się ze względu na ograniczoną dostępność transportu publicznego i braku transportu społecznego (sąsiedzkiego), - uzależnienie aktywności dzieci/młodzieży od dyspozycyjności czasowej ich opiekunów - brak oferty spędzania czasu realnie dostosowanej do ich potrzeb - niewystarczające wsparcie w rozwijaniu się i zdobywaniu doświadczenia,

	- niewystarczający zakres dostępnych cenowo zajęć opiekuńczych i pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży. - słabe poczucie możliwości wpływania na otoczenie (brak wsparcia w kształtowaniu postaw przedsiębiorczych, inicjatywnych, liderskich)
Osoby dorosłe zainteresowane podjęciem działalności, w szczególności osoby młode do 25 r.ż. wchodzące na rynek pracy,	- niewystarczająco rozwinięte doradztwo edukacyjno-zawodowe i oferta edukacyjna wspierająca rozwój kompetencji kluczowych w zakresie przedsiębiorczości i inicjatywności na niższych poziomach kształcenia - stosunkowo niski wskaźnik przedsiębiorczości - niewystarczająca liczba instytucji publicznych lub prywatnych wspierających przedsiębiorczość, niewielka ilość instytucji realnie i nieodpłatnie wspierających proces ubiegania się o środki z UE
Osoby starsze (w wieku 60+)	- zagrożenie wykluczeniem społecznym - mają trudności w podejmowaniu aktywności w sferze osobistej, sąsiedzkiej, społecznej lub publicznej, - niewystarczająca świadomość dotycząca zdrowego żywienia i zdrowego stylu życia, - trudności z dotarciem do usług medycznych, pielęgnacyjnych, rehabilitacyjnych (ograniczona mobilność własna, słaba dostępność komunikacyjna) - niewystarczające zaspokojeniem potrzeb w zakresie dostępu do infrastruktury społecznej, oferty rekreacyjnej, kulturalnej, oferty aktywizującej, przeciwdziałającej osamotnieniu, integrującej – szczególnie na terenach wiejskich – spowodowana słabą mobilnością lub jej brakiem - poczucie wykluczenia cyfrowego z uwagi na niski poziom umiejętności , obsługi urządzeń wykorzystujących technologię cyfrową, internetu
Przedsiębiorcy	- niski poziom innowacyjności przedsiębiorstw - niewystarczające zaplecze finansowe do wdrażania innowacji i rozwoju przedsiębiorstwa - zbyt mały udział OZE i zielonej gospodarki u przedsiębiorców
Rolnicy prowadzący małe gospodarstwa	- rozdrobnienie gospodarstw wymuszające poszukiwanie dodatkowych źródeł dochodów z pozarolniczych funkcji gospodarstw - brak dostępu do edukacji dla dorosłych umożliwiających nabywanie nowych umiejętności, kwalifikacji i kompetencji. - niewystarczającą wiedza na temat możliwości podejmowania pozarolniczej działalności (gospodarstwa agroturystyczne, zagrody edukacyjne), - niedostateczna wiedza z zakresu wykorzystywania zaawansowanych technologii cyfrowych, - niewystarczająca świadomość w zakresie ochrony środowiska i stosowania odpowiednich rozwiązań w gospodarstwach rolnych
Kobiety	- utrudniony dostęp do edukacji osób dorosłych (konieczność godzenia obowiązków rodzinnych i zawodowych, ograniczony dostęp do preferowanych szkoleń/kursów uwarunkowany np. sytuacją na rynku pracy, wiekiem, itp.)

	- w przypadku kobiet wchodzących na rynek pracy lub powracających do pracy po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dziecka – dezaktualizacja kwalifikacji, potrzeba doszkolenia, podniesienia/zmiany kwalifikacji, - brak instytucjonalnej opieki żłobkowej utrudnia podjęcie decyzji o powrocie na rynek pracy

Tabela 13: Określenie grup docelowych szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR wraz określeniem ich problemów – opracowanie własne

IV. 3 Analiza, w jaki sposób LGD może wesprzeć zarówno lokalne, jak i ponadlokalne inicjatywy, szczególnie uwzględniając wdrażanie pozostałych instrumentów terytorialnych wdrażanych na obszarze LSR.

Poza samą ideą RLKS na obszarze LSR w minionej perspektywie finansowej realizowany był ponadlokalny (powiatowy) instrument polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego w formie Obszarów Rozwoju Społeczno-Gospodarczego. Obszar LSR objęty był w całości Strategią Rozwoju Obszaru Społeczno-Gospodarczego Powiatu Rypińskiego. W bieżącej perspektywie finansowej na ten moment nie ma jeszcze przyjętych innych instrumentów terytorialnych, które obejmowałyby obszar LSR. Niemniej w przypadku ich powstania LGD wyraża i deklaruje swoją gotowość do realizacji wspólnych przedsięwzięć na płaszczyznach, w których zdiagnozowano problemy i potrzeby.

Analiza wyników społecznych konsultacji wskazuje na potrzebę współpracy i partnerstwa na obszarze LSR w kontekście identyfikacji strategicznych wyzwań, planowania interwencji i realizacji skoordynowanych przedsięwzięć. Na strategię składają się rozmaite zakresy planowanych działań, takie jak m.in.: aktywizacja mieszkańców na obszarach wiejskich, w tym osób młodych, kobiet, seniorów, przygotowanie oferty czasu wolnego, poprawa dostępu do wysokiej jakości lokalnych usług publicznych w tym do obiektów użyteczności publicznej o charakterze turystycznym, sportowym, rekreacyjnym, dbanie o upowszechnienie świadomości i potrzeby ochrony środowiska i dostosowanie do zmian klimatu, działania na rzecz poprawy jakości życia, wspieranie przedsiębiorczości i innowacyjności, dbałość o przyjazną i funkcjonalną przestrzeń. Strategicznym wyzwaniem jest rozwój cyfryzacji i przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu. Liczy się wzbogacanie oferty usług społecznych, wspieranie edukacji, rozwijanie oferty kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej. Wzmacnianie wspólnot, kapitału społecznego i zarządzania ma wpływać na stymulowanie transformacji obszarów wiejskich oraz na zintegrowane, aktywne społeczeństwo. Ww, obszary stanowią pole do realizacji wspólnych inicjatyw i przedsięwzięć z wszelkimi podmiotami zaangażowanymi w zaspokajanie wskazanych potrzeb.

Podczas realizacji LSR kontynuowana będzie współpraca ze środowiskami zaproszonymi do jej współtworzenia – w szczególności z lokalnymi liderami, w tym z sołtysami, KGW, OSP, z organizacjami pozarządowymi działającymi na obszarze LSR oraz przedstawicielami jst.

Zakłada się kilka głównych płaszczyzn współpracy, w tym: płaszczyznę doradczą – czyli zasięganie opinii i wniosków partnerów przy podejmowaniu decyzji dotyczących istotnych działań służących rozwojowi naszego obszaru, płaszczyznę informacyjną – czyli poszerzanie wiedzy o stanie rozwoju, zapoznawanie z wynikami analiz studialnych, płaszczyznę partycypacyjną – czyli propagowanie dobrych wzorców, służących rozwojowi obszaru LSR i mobilizowanie partnerów do ich wdrażania w swoich środowiskach oraz płaszczyznę wykonawczą – czyli realizację ustaleń adekwatnie do prezentowanych możliwości.

Z racji pełnienia przez LGD funkcji pewnego rodzaju lokalnego ośrodka rozwoju na obszarze, przedstawiciele LGD wielokrotnie uczestniczyli w konsultacjach społecznych na etapie tworzenia dokumentów strategicznych jednostek samorządów terytorialnych wchodzących w skład powiatu rypińskiego, dzięki czemu LGD miało i ma realny wpływa na kształtowanie się lokalnej polityki terytorialnej w zakresie szeroko rozumianego rozwoju gospodarczego z wykorzystaniem potencjału naturalnego oraz kapitału społecznego tkwiącego w mieszkańcach i obszarze LSR.

Rozdział V – Spójność, komplementarność, synergia.

Proces przystąpienia LGD do opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2021-2027 został zainicjowany pogłębioną analizą szeregu dokumentów o charakterze planistycznym oraz strategiami, tak aby Cele i Przedsięwzięcia jakie zostały uwzględnione w LSR, wykazywały z nimi synergię oraz spójność, a także aby w komplementarny sposób się uzupełniały. Z racji faktu iż nasza Lokalna Strategia Rozwoju jest swojego rodzaju instrumentem wdrażania szeroko rozumianej polityki obszarowej (w ujęciu powiatu rypińskiego) i będzie kształtować rozwój gospodarczy oraz wpływać na włączenie społeczne na naszym obszarze jest ona zgodna z nie tylko z dokumentami strategicznymi na poziomie województwa kujawsko-pomorskiego, ale również kraju oraz Unii Europejskiej co zostało przedstawione poniżej.

Opracowana LSR zakłada realizację przedsięwzięć w ramach 3 celów:

Cel 1. Wzrost poziomu przedsiębiorczości lokalnej wykorzystującej walory i potencjał obszaru LSR

W ramach tego celu realizowane będą interwencje poprzez które wspierane będą osoby fizyczne, które będą podejmować się prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, a także funkcjonujące już na rynku przedsiębiorstwa, z wykorzystaniem zasobów lokalnych oraz wprowadzających produkty lub usługi posiadające znamiona innowacyjności.

Cel 2. Rozwój gospodarki i turystyki dobrzyńskiej

Przedsięwzięcia w ramach tego celu dotyczą wsparcia rozwoju dodatkowych usług w małych gospodarstwach rolnych z wykorzystaniem ich zasobów, a także rozwoju niekomercyjnej infrastruktury sportowej, turystycznej i rekreacyjnej z zachowaniem zasad ochronny środowiska naturalnego i nie prowadząc do jego degradacji.

Cel 3. Włączenie społeczne osób będących w niekorzystnej sytuacji

W ramach tego celu umieściliśmy przedsięwzięcia dotyczące wsparcia osób młodych od 6 do 24 roku życia, osób dorosłych, oraz seniorów powyżej 60-go roku życia które będą realizowane za pośrednictwem między innymi: klubów młodzieżowych, projektów i warsztatów edukacyjnych ułatwiających zdobywaniem nowych kompetencji lub przebranżowienia się, także klubów seniora i UTW.

Wskazane powyższe cele LSR są zgodne z celami określonymi w dokumentach wskazanych poniżej, z których przewiduje się finansowanie Lokalnej Strategii Rozwoju:

- Program Strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 - 2027 dla interwencji I.13.1 w części poświęconej Rozwojowi Lokalnemu Kierowanemu przez Społeczeństwo (RLKS) w Celu 08. czyli: promowanie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa). Wszystkie cele zawarte w LSR a w ramach nich przedsięwzięcia wpisują się w tematykę ww. interwencji. W ramach Celu 1 przewidziane jest wsparcie przedsięwzięć zakładających między innymi promowanie i wzrost zatrudnienia, które będzie realizowane między innymi przez osoby młode, a wprowadzone nowe lub udoskonalone produkty czy usługi znacząco będą podnosiły

znaczenie gospodarcze obszaru LSR. Cel 2 LSR również zakłada wykorzystanie potencjału społecznego naturalnego i kulturowego obszaru, którego założeniem ma być wsparcie rozwijania gospodarki i pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych dywersyfikujących ich zasoby siły roboczej i wzrost przychodów rolników, jak również zintegrowanie zasobów biogospodarki i rozwój niekomercyjnej infrastruktury sportowej, turystycznej i rekreacyjnej przyczyniających się włączenia społecznego na OW. Cel 3 LSR ukierunkowany jest z kolei na szeroko rozumiane włączenie społeczne mieszkańców w różnym wieku, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb grup osób kluczowych z punktu wdrażania LSR. W ramach tego celu przewidziane są przedsięwzięcia aktywizujące i stymulujące mieszkańców do podnoszenia swoich kompetencji i dalszego rozwoju, a także zwiększające ich poziom świadomości obywatelskiej w zakresie cyfryzacji, innowacyjności, ekologii itd. Jak wynika z powyższych zapisów, wszystkie przedsięwzięcia zawarte w celach LSR będą odpowiedzią na zdiagnozowane na obszarze potrzeby, poprzez co będą rozwiązywały zidentyfikowane negatywne społeczno-gospodarcze na obszarze sytuacje problemowe. Założenia celów LSR dokładnie wpisują się w zakresy interwencji przewidzianej na poziomie krajowym PS WPR, a mianowicie: Poprawa dostępu do usług związanych z rolnictwem i leśnictwem, dywersyfikacja dochodów gospodarstw; Poprawa dochodów młodych rolników; Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich; Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacje i wykorzystanie potencjału endogenicznego; Zaangażowanie młodych w życie lokalne, w tym w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczność; Rozwój wiedzy/umiejętności: cyfryzacja, oszczędność zasobów, przedsiębiorczość, środowisko, klimat; Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej; Poprawa dostępu do usług komercyjnych; Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym; Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów.

- Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021 – 2027 w części dotyczącej zakładanego wsparcia dla Lokalnych Grup Działania zawarte są w celu CP 4 Europa o silnym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych z ich uszczegółowieniem w celach szczegółowych: 4 (F) – Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i do opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami; 4 (L) – Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci; 4(G) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej. Powyższe cele szczegółowe w ramach FEdKiP realizowane będą przez przedsięwzięcia jakie zostały przewidziane w LSR w głównej mierze w celu 3. a mianowicie: Przedsięwzięcie 3.1 Poprawa dostępu do działań aktywizujących i integracyjnych na rzecz włączenia społecznego dla seniorów (osób, które ukończyły 60 rok życia); Przedsięwzięcie 3.2 Poprawa dostępności do różnorodnych form aktywności i edukacji pozaszkolnej dla osób młodych od 6 do 24 roku życia; Przedsięwzięcie 3.3 Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji na terenie LGD. Interwencje zaplanowane w LSR bezpośrednio korespondują z obszarami wymagającymi wsparcia zarówno

na poziomie regionalnym (Woj. Kujawsko-Pomorskiego) jak i krajowym. Opracowana diagnoza obszaru LSR i analiza potrzeb jego mieszkańców wskazywała na potrzeby wsparcia przedsięwzięć i umożliwienia dofinasowania kompleksowych działań dla kluczowych grup docelowych, tak samo jak kompleksowość interwencji zawarta w dokumencie FEdKiP na lata 2021-2027 odpowiadająca na potrzeby mieszkańców całego województwa kujawsko-pomorskiego.

- Wszystkie działania realizowane w ramach 3 celów i przyporządkowanych im przedsięwzięć w LSR odpowiadają celowi nadrzędnemu Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategii Przyspieszenia 2030+ o brzmieniu: "Jakość życia typowa dla wysoko rozwiniętych regionów europejskich" i bezpośrednio korespondują i uzupełniają się z kierunkami działań Strategii Przyspieszenia 2030+. Realizowane przedsięwzięcia zakładają rozwój gospodarczy obszaru oraz wzmacnianie i budowanie kapitału społecznego mieszkańców poprzez wspieranie nie tylko dzieci i młodzieży uczącej się od 6 do ukończenia 24 roku życia, ale również osób w wieku produkcyjnym i seniorów powyżej 60 roku życia. Czego przykładem jest planowane wsparcie finansowe do podejmowania i rozwijania działalności, tworzenie klubów młodzieżowych, wsparcia gospodarki, turystyki, klubów seniora czy projektów w ramach "LOWE". Zaplanowane w ramach LSR działania wpisują się w kluczowe kierunki rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego a mianowicie: Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży; Aktywizacja seniorów oraz integracja międzypokoleniowa; Rozwój aspiracji społecznych; Kształtowanie świadomości, postaw i zachowań ekologicznych wśród mieszkańców; Rozwój infrastruktury kultury i sztuki; Rozwój infrastruktury sportu, rekreacji i aktywnego spędzania wolnego czasu; Promocja regionalnych produktów żywnościowych; Rozwój usług publicznych świadczonych elektronicznie; Kształtowanie oferty turystycznej województwa; Kultywowanie tożsamości lokalnej mieszkańców województwa; Wspieranie produkcji żywności wysokiej jakości; Promocja regionalnych produktów żywnościowych. Wielopłaszczyznowa interwencja na poziomie LSR jest odpowiedzią na wskazane również w ww. Strategii Przyspieszenia 2030+, problemy niskiego poziomu rozwoju społecznego i niskiego poziomu przedsiębiorczości na obszarach gmin wchodzących w skład LGD: Gminy Brzuze, Skrwilno, Wąpielsk, Rogowo, Rypin (gmina wiejska), co potwierdziły również wyniki ankiet z analizy potrzeb mieszkańców oraz dyskusji podczas spotkań informacyjno konsultacyjnych obszaru LGD.

- Lokalna Strategia Rozwoju w okresie wdrażania 2021-2027 swoimi celami i przedsięwzięciami wpisuje się w Strategie rozwoju gmin członkowskich z obszaru LGD (Gmina Rypin, Skrwilno, Rogowo, Wąpielsk, Miasto Rypin) oraz w Plany odnowy miejscowości w przypadku gminy Brzuze jak również w Strategię Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Rypińskiego. Spektrum interwencji zawartych w LSR w sposób kompleksowy odpowiada na potrzeby mieszkańców opisane w ww. dokumentach na poziomie lokalnym.

- Działania zawarte w LSR wpisują się również w Strategię Rozwoju Kapitału Społecznego 2030, której głównym celem jest wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej, w głównej mierze poprzez realizację celu 3 LSR i przypisanych mu przedsięwzięć wspierających projekty z zakresu FEDKiP: 4 (F) – Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i do opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z

niepełnosprawnościami; 4 (L) – Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci; 4(g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej. Obszary interwencji w ramach celu 3 LSR, bezpośrednio korespondują z celami szczegółowymi SRKS2030 które zakładają: Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne; Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich oraz Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

- Nasze przedsięwzięcia LSR zawarte w ramach celu 2 i 3 są również odpowiedzią na założenia Krajowego Programu Przeciwdziałaniu Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu do 2027 r. , w ramach którego wyznaczony jest między innymi następujący cel: ”Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne” Zaplanowane przedsięwzięcia w ramach LSR, dają możliwość rozwiązania między innymi sytuacji problemowej dotyczącej przeciwdziałania ubóstwo i wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży oraz rozwijania usług społecznych dla osób starszych.

Z przedstawionej wyżej analizy spójności, komplementarności i synergii z dokumentami strategicznymi wynika, iż LSR oparta o 3 główne cele, będzie wdrażana z wykorzystaniem środków finansowych pochodzących z PS WPR w przypadku działań inwestycyjnych i EFS+ w przypadku realizacji działań nieinwestycyjnych dla mieszkańców, z pominięciem granic administracyjnych gminy/miasta, co zapewne niejednokrotnie przyczyni się do podjęcia próby realizacji projektów przez wnioskodawców w partnerstwie. Należy podkreślić fakt, iż wdrażanie LSR w oparciu o finansowanie z różnych funduszy, których zakresy wzajemnie się uzupełniają, dają możliwość realizacji kompleksowego wsparcia dla obszaru LSR i mieszkańców, czego potwierdzeniem może być ilość i różnorakość projektów zrealizowanych przez LGD we wcześniejszym okresie programowania, który był realizowany również w formule RLKS. Możliwość synergicznego łączenia różnych funduszy daje dodatkową wartość dodaną w ramach interwencji LEADER i możliwość ich realizacji w bardziej rozbudowanym partnerstwie na stopniu lokalnym i ponadlokalnym.

Wielofunduszowa konstrukcja budżetu, a co za tym idzie możliwość zastosowania wielobszarowości interwencji daje szanse znacznego zniwelowania występujących sytuacji problemowych w ujęciu lokalnym.

Rozdział VI – cele i wskaźniki

VI.1. Specyfika i opis celów, przypisanych do przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązania ich z analizą potrzeb i potencjału obszaru w zintegrowany sposób.

Na podstawie analizy wyników społecznych konsultacji wymienionych i opisanych w rozdz. III niniejszej strategii zostały sformułowane trzy cele integrujące najważniejsze aspiracje i odpowiadające potrzebom różnych grup społecznych, w tym zdiagnozowanych grup w niekorzystnej sytuacji i lokalnego środowiska:

Cel 1. Wzrost poziomu przedsiębiorczości lokalnej wykorzystującej walory i potencjał obszaru LSR
Cel 2. Rozwój gospodarki i turystyki dobrzyńskiej
Cel 3. Włączenie społeczne osób będących w niekorzystnej sytuacji

Osiągnięcie celów będzie możliwe dzięki realizacji zintegrowanych, komplementarnych przedsięwzięć:

Cel 1. Wzrost poziomu przedsiębiorczości lokalnej wykorzystującej walory i potencjał obszaru LSR - realizacja celu przyczyni się do dalszego rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LSR, poprzez wsparcie przy zakładaniu i rozwoju działalności gospodarczej.
Przedsięwzięcie 1.1 Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne - w ramach przedsięwzięcia zaoferujemy wsparcie dla osób zainteresowanych rozpoczęciem działalności gospodarczej z zastosowaniem innowacyjnych rozwiązań. Ponadto preferowane będą działania związane z ochroną środowiska i klimatu a także w ujęciu podmiotowym premiowane będą operacje realizowane przez osoby młode do 25 r.ż. w tym przez kobiety.

Przedsięwzięcie 1.2 Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej - w ramach przedsięwzięcia zaoferujemy wsparcie dla osób zainteresowanych rozwojem działalności gospodarczej z zastosowaniem innowacyjnych rozwiązań. Ponadto preferowane będą działania związane z ochroną środowiska i klimatu a także w ujęciu podmiotowym premiowane będą operacje realizowane przez osoby młode do 25 r.ż. w tym przez kobiety.

Cel 2. Rozwój gospodarki i turystyki dobrzyńskiej – realizacja tego przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności turystycznej obszaru.

Przedsięwzięcie 2.1 Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia i rozwoju: gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych - w ramach przedsięwzięcia pomożemy w rozwijaniu pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych z zastosowaniem rozwiązań innowacyjnych oraz związanych z ochroną środowiska i klimatu. Wesprzemy powstawanie i rozwój gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych, których oferta turystyczna, edukacyjna wpłynie na poznawanie regionu, będzie wpływać na wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców i turystów, a także przyczyni się do promowania lokalnego dziedzictwa (historycznego, kulturowego i przyrodniczego).

Przedsięwzięcie 2.2 Rozwój infrastruktury sportowej, turystycznej i rekreacyjnej - w ramach przedsięwzięcia będą realizowane inwestycje w infrastrukturę przeznaczoną do poprawy atrakcyjności i estetyki obszaru, które jednocześnie będą służyć do aktywności i rekreacji mieszkańców i turystów.

Cel 3. Włączenie społeczne osób będących w niekorzystnej sytuacji – realizacja tego celu przyczyni się do kontynuacji i dalszego rozwijania działań aktywizujących społeczność lokalną jakie były realizowane w minionej perspektywie finansowej. Planowane jest dalsze ukierunkowane wsparcie, które obejmie inicjatywy dedykowane mieszkańcom, młodzieży, seniorom, grupom osób w niekorzystnej sytuacji określonym w LSR.

Przedsięwzięcie 3.1 Poprawa dostępu do działań aktywizujących i integracyjnych na rzecz włączenia społecznego dla seniorów (osób, które ukończyły 60 rok życia) – w obrębie tego przedsięwzięcia realizowane będą działania zapewniające wsparcie inicjatyw na rzecz zdrowego życia i aktywnego starzenia się oraz rozwijanie społecznej świadomości i wrażliwości dotyczącej inkluzywności. Przedsięwzięcie ukierunkowane jest na przeciwdziałanie marginalizacji i osamotnieniu osób starszych poprzez organizację m.in. zajęć prozdrowotnych, rozwijających umiejętności, edukacyjnych.

Przedsięwzięcie 3.2 Poprawa dostępności do różnorodnych form aktywności i edukacji pozaszkolnej dla osób młodych od 6 do 24 roku życia – w ramach tego przedsięwzięcia zamierzamy wspierać inicjatywy na rzecz włączenia młodzieży w życie publiczne a także szeroko rozumiane działania realizowane poza edukacją formalną mające na celu wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i

młodzieży, rozwijanie ich pasji i zainteresowań a także kompetencji kluczowych, inicjatywności i przedsiębiorczości od 6 do 24 roku życia

Przedsięwzięcie 3.3 Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji na terenie LGD – przedsięwzięcie ukierunkowane jest na promowanie i realizację oferty edukacyjnej osób dorosłych, zapewniającej bardzo różnorodny zakres aktywności, odpowiadający na zdiagnozowane potrzeby mieszkańców w formie tworzenia Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji.

We wszystkich przedsięwzięciach realizowanych w ramach PS WPR 2021-2027 planuje się zastosowanie kryterium innowacji a także nacisk na działania związane z zachowaniem/ochroną środowiska naturalnego i/lub z upowszechnianiem wiedzy w tym zakresie, zgodnie ze zdiagnozowanymi problemami określonymi w trakcie konsultacji społecznych.

VI.2 Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania (podane kwoty w euro)

L.p.	Cel	PS WPR	EFS+
1	Wzrost poziomu przedsiębiorczości lokalnej wykorzystującej walory i potencjał obszaru LSR	750 000,00	0
2	Rozwój gospodarki i turystyki dobrzyńskiej	750 000,00	0
3	Włączenie społeczne osób będących w niekorzystnej sytuacji	0	1 900 000,00
Razem		1 500 000,00	1 900 000,00

Tabela 14: Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania – opracowanie własne

VI.3. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS, a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem.

W ramach przedsięwzięć będą realizowane różne zadania, które będą komplementarne i będą prowadzić do osiągnięcia celów dzięki wzajemnemu uzupełnianiu się, wykorzystując jednocześnie lokalne zasoby. Wybrane w ramach celów przedsięwzięcia mają charakter komplementarny wobec siebie, będą synergicznie bezpośrednio wpływać na osiągnięcie zaplanowanych celów. W trakcie realizacji LSR będą prowadzone działania informacyjne, animacyjne mające na celu przygotowanie potencjalnych Beneficjentów do pozyskania środków na realizację zaplanowanych działań w poszczególnych celach i przedsięwzięciach.

Sposób realizacji zaplanowanych przedsięwzięć:

Przedsięwzięcie	Sposób realizacji	Działania – zakres projektu/operacji	Uzasadnienie
Cel 1 Wzrost poziomu przedsiębiorczości lokalnej wykorzystującej walory i potencjał obszaru LSR			
Przedsięwzięcie 1.1 Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne	Konkurs	Podejmowanie działalności gospodarczej	Przeprowadzone konsultacje społeczne a także analiza poszczególnych obszarów mających wpływ na jakość życia na terenie LSR wskazały na niedostateczne wsparcie w tym zakresie, a istotnym dla rozwoju obszaru jest rozwój przedsiębiorczości opierającej się innowacjach ale także na
Przedsięwzięcie 1.2 Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej	Konkurs	Rozwijanie działalności gospodarczej	

			produktach lokalnych z wykorzystaniem lokalnych zasobów.
Cel 2 Rozwój gospodarki i turystyki dobrzyńskiej			
Przedsięwzięcie 2.1 Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia i rozwoju: gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych	Konkurs	Powstanie i rozwój gospodarstw agroturystycznych. Powstanie i rozwój zagród edukacyjnych	Z diagnozy potrzeb i potencjału wynika, iż gospodarstwa agroturystyczne oraz zagrody edukacyjne będą odpowiadały na potrzeby w zakresie konieczności różnicowania działalności gospodarstw rolnych, które tracą potencjał dochodowy przy pozostaniu przy swojej podstawowej funkcji (wyłącznie produkcja rolnicza). Ponadto powstanie gospodarstw agroturystycznych uzupełni ubogą bazę noclegową obszaru LSR.
Przedsięwzięcie 2.2 Rozwój infrastruktury sportowej, turystycznej i rekreacyjnej	Konkurs	Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej, zadbanie o estetykę przestrzeni i obiektów, wspieranie lokalnej tożsamości i tradycji, ochrona dziedzictwa kulturowego	Zgodnie z określonymi potrzebami z konsultacji społecznych nadal konieczne jest wsparcie ukierunkowane na przygotowanie przestrzeni do rodzinnego spędzania czasu wolnego (infrastruktura turystyczna, kulturalna, rekreacyjna, ochrona dziedzictwa przyrodniczego) i jednocześnie wpływającej na atrakcyjność turystyczną obszaru LSR
Cel 3 Włączenie społeczne osób będących w niekorzystnej sytuacji			
Przedsięwzięcie 3.1 Poprawa dostępu do działań aktywizujących i integracyjnych na rzecz włączenia społecznego dla seniorów (osób, które ukończyły 60 rok życia)	Projekty grantowe	4(l) 7.4 Wspieranie integracji społecznej (kluby seniora i uniwersytety III wieku)	Zostały zaplanowane działania na rzecz wsparcia grup w niekorzystnej sytuacji w tym seniorów, liderów lokalnych, młodzieży, prowadzące do zwiększenia aktywności społecznej mieszkańców obszaru LSR. W Strategii przewidziano wsparcie rozwoju oferty edukacyjno-aktywizującej w szczególności
Przedsięwzięcie 3.2 Poprawa dostępności do różnorodnych form aktywności i edukacji		4(f) 7.2 Wsparcie dzieci i młodzieży poza edukacją formalną (wsparcie w zakresie rozwijania	

pozaszkolnej dla osób młodych od 6 do 24 roku życia		umiejętności społecznych i obywatelskich, zwłaszcza uczniów i uczennic zagrożonych wypadnięciem z systemu szkolnego, poprzez utworzenie i wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania edukacyjnych klubów młodzieżowych; rozwijanie uzdolnień grupy i ukierunkowanych na osiągniecie przez nią konkretnego celu edukacyjnego (np. przygotowanie i udział w krajowym lub międzynarodowym konkursie naukowym); projekty przyczyniające się do wzrostu wiedzy i nabywania umiejętności przydatnych w wyborze ścieżek kształcenia i w przyszłym życiu zawodowym, np. poprzez warsztaty w obszarze ginących zawodów i związane z tradycją regionu.	dla dzieci i młodzieży, seniorów, Niektóre z działań będą prowadzić do rozwijania świadomości i kompetencji potrzebnych młodzieży i dorosłym sprzyjających ich społecznej aktywności. W szczególności zaplanowaliśmy wsparcie służące wspieraniu przedsiębiorczości, inicjatywności, uczeniu się przez całe życie.
Przedsięwzięcie 3.3 Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji na terenie LGD		4(g) 7.3 Aktywizacja edukacyjna osób dorosłych (tworzenie Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji na rzecz aktywizacji edukacyjnej osób dorosłych, zapewniających bardzo różnorodny zakres aktywności, zgodny ze zdiagnozowanymi potrzebami mieszkańców)	

Tabela 15: Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS, a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem – opracowanie własne

VI. 4 Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć oraz zgodności ze wskaźnikami dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR:

Nazwa celu z LSR	Nazwa przedsięwzięcia z LSR ((Zgodnie z celami interwencji PS WPR)	Wskaźniki z LSR		Wskaźnik rezultatu z PS WPR	Cel PS WPR	Cel EFS+ / FEdKP
		Produktu	Rezultatu			
Cel 1 Wzrost poziomu przedsiębiorczości lokalnej wykorzystującej walory i potencjał obszaru LSR	1.1. Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Liczba utworzonych miejsc pracy	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR. Jednostka miary: Liczba utworzonych miejsc pracy.	Cel.8. Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa.	Nie dotyczy
	1.2. Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej	Liczba zrealizowanych operacji polegających na	Liczba utworzonych miejsc pracy	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach	Cel.8. Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i	Nie dotyczy

		rozwoju przedsiębiorstwa		wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR. Jednostka miary: Liczba utworzonych miejsc pracy.	rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa.	
Cel 2 Rozwój gospodarki i turystyki dobrzyńskiej	2.1 Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia i rozwoju: gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych	- Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego gospodarstwa rolnego.	Liczba rolników/domowników, którzy zdywersyfikowali źródła przychodu Liczba gospodarstw które zdywersyfikowały źródła przychodu	R. 39 Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujacych się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR Jednostka miary: Liczba przedsiębiorstw	Cel.8. Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa.	Nie dotyczy
	2.2 Rozwój infrastruktury sportowej, turystycznej i rekreacyjnej	- Liczba zrealizowanych operacji w	Liczba osób korzystających z obiektów	R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie	Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w	Nie dotyczy

		zakresie rozwoju infrastruktury sportowej, turystycznej i rekreacyjnej	infrastruktury sportowej , turystycznej i rekreacyjnej.	Jednostka miary: Liczba osób	rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa.	
Cel 3 Włączenie społeczne osób będących w niekorzystnej sytuacji	3.1. Poprawa dostępu do działań aktywizujących i integracyjnych na rzecz włączenia społecznego dla seniorów (osób, które ukończyły 60 rok życia)	- Liczba osób starszych objętych wsparciem w klubach seniora i gospodarstwach opiekuńczych oraz UTW; Całkowita liczba osób objętych wsparciem.	- Liczba objętych wsparciem klubów seniora, gospodarstw opiekuńczych i Uniwersytetów Trzeciego Wieku. - Liczba osób których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.
	3.2. Poprawa dostępności do różnorodnych form	- Liczba osób znajdujących się	- Liczba uczniów,	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Wspieranie równego dostępu do dobrej

	aktywności i edukacji pozaszkolnej dla osób młodych od 6 do 24 roku życia	w niekorzystnej sytuacji, objętych wsparciem w ramach edukacji pozaformalnej; Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem; Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętego wsparciem (osoby); Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, objętych wsparciem (osoby).	którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu			jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwienie mobilności edukacyjnej dla wszystkich

	3.3 Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji na terenie LGD	Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych realizowanym poza Bazą Usług Rozwojowych; Liczba podmiotów przygotowanych do pełnienia funkcji lokalnego ośrodka kształcenia osób dorosłych	Liczba utworzonych lokalnych ośrodków wiedzy i edukacji (LOWE);			Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

Tabela 16: Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć oraz zgodności ze wskaźnikami dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR – opracowanie własne

Rozdział VII – Sposób wyboru i oceny operacji/projektów oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

VII.1. Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD, w tym przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych wraz ze zwięzłą informacją wskazującą sposób powstawania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i założenia

Proces oceny i wyboru operacji opiera się na podstawowych wymogach prowadzonych przez prawodawstwo unijne i krajowe, są to podstawowe uregulowania jakie musi spełniać LGD przy wyborze operacji oraz diagnozie obszaru, celach i wskaźnikach. LGD opracowało i wdrożyło zasady funkcjonowania poszczególnych organów i regulaminy, które stanowią podstawę pracy Zarządu, Walnego, Rady, Komisji Rewizyjnej.

Organem decyzyjnym w procesie oceny i wyboru operacji jest rada, do której kompetencji należy wybór operacji i ustalanie kwoty wsparcia. Proces oceny i wyboru operacji odbywa się na podstawie Regulaminu Rady oraz procedur. Procedury wyboru (konkursowa, grantowa) opracowywane są na zgodnie z obowiązującymi wytycznymi. Procedury są udostępnione na stronie www.elgd.pl oraz są dostępne w biurze Stowarzyszenia.

W procedurach zastosowane będą rozwiązania gwarantujące spełnienie następujących celów i założeń:

1. zachowanie w poszczególnych głosowaniach odpowiedniego parytetu, tak aby przedstawiciele grupy interesu sektora publicznego ani żadnej pojedynczej grupy interesu nie kontrolowali procesu podejmowania decyzji;
2. bezstronność członków rady, składanie w toku procedury oceniania i wyboru operacji deklaracji poufności i bezstronności, oraz brak konfliktu interesów, powodujących konieczność wyłączenia się członków rady w przypadku zaistnienia ich powiązania z wnioskiem lub wnioskodawcą;
3. jawność procesu wyboru, udostępnianie procedur i protokołów z posiedzeń rady do wiadomości publicznej;
4. prowadzenie doradztwa drogą email i osobistego, omawianie procedur w trakcie spotkań, szkoleń, warsztatów;
5. uwzględnienie sytuacji szczególnych, które mogą zaistnieć w procesie wyboru i oceny operacji, oraz określenie sposobów ich rozwiązania (np. przy równej ilości punktów, rozbieżnościach w ocenie itp.)
6. możliwość odwołania się, wniesienia protestu wnioskodawców od niekorzystnych dla nich decyzji rady,
7. wybór najlepszych operacji na podstawie lokalnych kryteriów wyboru

VII.2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami.

Kryteria wyboru zostaną opracowane przez Zespół roboczy ds. LSR w oparciu o zdiagnozowane na obszarze LGD potrzeby rozwojowe i potencjał obszaru, tak by umożliwiały wybór operacji zgodnych z określonymi celami i założonymi wskaźnikami.

Kryteria zostaną poddane konsultacjom społecznym, w szczególności przy udziale podmiotów zaangażowanych w tworzenie LSR, za pośrednictwem biura LGD i strony internetowej www.elgd.pl. Ostateczny kształt kryteriów zostanie zatwierdzony przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia.

Wypracowana w minionej perspektywie procedura zmiany lokalnych kryteriów wyboru będzie miała zastosowanie dla LSR na lata 2021-2027.

Te same kryteria oceny będą stosowane przez Radę LGD w całym procesie wyboru w ramach danego naboru, a zmiany kryteriów będa mogły nastąpić w szczególności w przypadku:

1. zmian przepisów prawa, które w znacznym stopniu rzutują na kryteria oceny LGD
2. zmiany uwarunkowań społeczno-gospodarczych obszaru LGD
3. kłopotów związanych z oceną wniosków, wynikających z przyjętych kryteriów oceny,
4. wezwaniem Samorządu Województwa
5. problemów z osiągnięciem wskaźników założonych w LSR
6. informacji i opinii od lokalnego społeczeństwa zebranych podczas zaplanowanych działań komunikacyjnych (spotkań, warsztatów, imprez promocyjnych itp.)

W przypadku zaistnienia przynajmniej jednej z wyżej wymienionych przyczyn stosuje się następujące zasady postępowania.

Projekt zmian zostanie opracowany przez zespół roboczy ds. LSR, powołany spośród członków Zarządu, pracowników Biura LGD oraz członków Rady. Każda zmiana kryteriów wyboru operacji będzie konsultowana z lokalną społecznością, poprzez:

a) zamieszczenie propozycji zmian na stronie internetowej biura LGD wraz z formularzem karty uwag

b) w terminie 5 dni od dnia opublikowania informacji wszystkie zainteresowane osobą będą mogły zgłosić swoje uwagi i sugestie do proponowanych zmian za pośrednictwem poczty elektronicznej bądź osobiście w biurze LGD.

Z wnioskiem do Biura LGD o zmianę kryteriów wyboru operacji wraz z uzasadnieniem może wystąpić:

· Komisja Rewizyjna LGD;

· Członkowie Zarządu (z własnej inicjatywy);

· Członkowie LGD;

· pracownicy Biura LGD w wyniku zebranych opinii i sugestii lokalnego społeczeństwa podczas zaplanowanych działań komunikacyjnych

· Inne podmioty, w tym potencjalni wnioskodawcy z obszaru LSR.

Zgłoszone uwagi do kryteriów zostaną przeanalizowane pod kątem przyjęcia lub odrzucenia wraz z uzasadnieniem. Projekt zaktualizowanych kryteriów zostanie przedłożony do Samorządu Województwa celem uzyskania ich akceptacji. Po pozytywnym zaopiniowaniu projektu kryteriów, zostaną one zatwierdzone przez Zarząd LGD na najbliższym posiedzeniu. Zmienione kryteria obowiązują od dnia akceptacji przez Instytucję wdrażającą.

Przewidziano, że kryteria w ramach przedsięwzięć realizowanych w ramach PS WPR na lata 2021-2027 będą premiowały projekty/operacje ukierunkowane w szczególności na innowacyjność, zapewniające racjonalne gospodarowanie zasobami lub ograniczające presję na środowisko.

Nasze lokalne kryteria wyboru będą również uzupełnieniem w/w uwarunkowań w celu doboru przedsięwzięć do lokalnych potrzeb.

Będziemy również promować projekty wpisujące się w inicjatywę Nowy Europejski Bauhaus w różny sposób, kierując nasze działania na potencjalnych naśladowcach tej inicjatywy.

VII.3. Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji/projektu zostanie uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie ich definicji i zasad oceny, a także lub operacji realizowanych w partnerstwie na obszarze LSR, o ile zostały przewidziane w LSR

Podczas procesu opracowywania Lokalnej Strategii Rozwoju, na podstawie wyników diagnozy obszaru i potrzeb z niej wynikających, LGD podjęła decyzję o wprowadzeniu w ramach wszystkich przedsięwzięć dodatkowego kryterium premiującego dotyczącego innowacyjności.
LGD przez innowacyjność rozumie zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny). Stopień oryginalności zmian:
Kreatywne – powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji.
Imitujące - wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.
Pozorne – w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR. Są to jedynie drobne zmiany oferujące rzekome nowości"

VII.4. Informacja o planowanych do realizacji projektach grantowych, w tym projektów obejmujących przygotowanie koncepcji inteligentnych wsi (smart village) i/lub operacji własnych i/lub operacji realizowanych w partnerstwie z partnerami spoza obszaru naszej LSR

LSR na lata 2016-2023 wdrażaliśmy m.in. za pośrednictwem projektów grantowych – sposób ten dotyczy środków finansowych z EFS – w całości alokacji oraz częściowo ze środków z EFRR. Ten sposób wdrażania LSR został bardzo dobrze przyjęty przez lokalną społeczność i podmioty realizujące granty z uwagi na bliskość instytucji dysponującej środkami oraz uproszczone procedury realizacji projektów. W związku z tym mając doświadczenie i postulaty kierowane do nas na wielu formach konsultacji środki finansowe z EFS+ będziemy wdrażali w formule projektów grantowych.

Założenia opracowania koncepcji inteligentnej wsi (smart village) prezentowaliśmy podczas spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami obszaru oraz sołtysami, liderami i liderkami kół gospodyń wiejskich oraz organizacji społecznych. W czasie dyskusji wskazany rodzaj interwencji nie zyskał akceptacji a niektórzy reprezentanci sektora publicznego wskazywali inne źródła sfinansowania przygotowania tejże koncepcji, który prawdopodobnie byłby bardziej sprawny i przy wykorzystaniu środków finansowych z innych źródeł np. funduszu sołeckiego. Mając na uwadze powyższe nie przewidujemy wdrażania projektu grantowego obejmującego sfinansowanie ze środków PS WPR przygotowania koncepcji inteligentnej wsi smart village).

Dotychczas nie realizowaliśmy operacji własnych i na spotkaniach dotyczących naszego funkcjonowania i opracowania LSR wskazywaliśmy na możliwość i ewentualną potrzebę ich realizacji. Rozmówcy przedstawiali inną ścieżkę realizacji takich projektów, które mogą angażować wiele podmiotów, zapewne będą większe efekty wydatkowania środków społecznych co w rezultacie przełoży się na poprawę jakości życia. Wskazywali również wiele przykładów takiego działania. Członkowie naszego LGD postulowali również, że w przypadku zaistnienia takiej potrzeby, będziemy rozważali sfinansowanie operacji własnych z innych źródeł np. ze składek, darowizn.

W obu poprzednich perspektywach finansowych LGD realizowało operacje w partnerstwie z partnerami spoza obszaru naszej LSR. O efektach i korzyściach płynących z tego typu projektów informowaliśmy podczas spotkań konsultacyjnych oraz spotkań zespołu roboczego ds. opracowania LSR. Pomimo wielu cennych doświadczeń i efektów tego typu projektów nasi respondenci wskazywali na inne ścieżki pozyskania środków na ten cel i przekonywali, aby nie angażować we wskazane przedsięwzięcie środków z PS WPR, tym samym w ramach LSR na lata 2021-2027 nie zaplanowano tego typu projektów.

Rozdział VIII. Plan działania

VIII.1 Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągania poszczególnych celów i wskaźników, wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR

Na obszarze LGD zaplanowano realizację trzech celów, które zostały sformułowane na podstawie analizy potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru oraz problemów i potrzeb społeczności lokalnej. Wszelkie działania prowadzone przez LGD będą miały na celu systematyczną realizację założeń LSR, celów, przedsięwzięć oraz przyporządkowanych wskaźników. Terminy i częstotliwość prowadzonych naborów oraz wyborów operacji będą ustalone w sposób pozwalający na uzyskanie wymaganych poziomów wskaźników w ramach kamieni milowych w terminie do 30.06.2026 oraz do 31.12.2027. Przez cały czas trwania naborów w biurze LGD prowadzone będzie doradztwo oraz spotkania informacyjno-konsultacyjne dla beneficjentów, częstotliwość spotkań będzie dostosowana do potrzeb wnioskodawców. Intensyfikację działań aktywizacyjnych zaplanowano na pierwszy okres od 2024 do 2026. Celem jest poinformowanie jak największej liczby beneficjentów, zapoznanie mieszkańców z działaniami PROW 2023-2027 i FEdKiP oraz zaangażowanie społeczności lokalnej do realizacji LSR. Doświadczenia z poprzednich okresów programowania wskazują na potrzebę szczegółowego informowania beneficjentów o realizacji działań, aby uniknąć sytuacji związanych z rezygnacją wnioskodawców w czasie realizacji operacji. Założono, że realizacja przedsięwzięć potrwa do grudnia 2027.

VIII.2 Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR

W projekcie umowy ramowej wskazano kamienie milowe, których osiągniecie uchroni nas przed zastosowaniem korekt finansowych.

W załączonych do LSR formularzach przewidujemy osiągnąć wskaźniki na wyższym poziomie niż wynika to z postanowień umowy.

Do 30.06.2026 r. planujemy udzielić wsparcia Wnioskodawcom na wyższym poziomie aniżeli 40% (600.000,00 zł) posiadanych środków finansowych i osiągnąć wyższe wskaźniki produktu z wykorzystaniem środków z PS WPR. Przewidujemy również do 31.12.2027 r. osiągnąć wyższe parametry aniżeli 80% (1.200.000,00 zł) wskazanych w/w umowie.

W ramach dostępnych środków finansowych z EFS+ na wdrażanie LSR do 31.12.2026 r. planujemy osiągnąć wyższe wskaźniki aniżeli 50% (950.000,00 zł) przedstawionych w umowie, a wskaźniki na poziomie 100% (1.900.000,00 zł) zakładamy uzyskać przed 31.12.2028 r.

Wskazane liczby pochodzą z umowy i stanowią progi kamieni milowych, których osiągnięcie jest niezbędne w celu uniknięcia poddania się obowiązkowemu obniżeniu kwot przynależnych do budżetu na wdrażanie LSR.

Rozdział IX – Plan finansowy LSR

IX.1. Opis źródeł, z których przewiduje się finansowanie działalności LGD.

Na naszym obszarze na dzień 31.12.2020 r. zamieszkiwało 42 089 osób. Taka liczba ludności uprawnia do ubiegania się o przyznanie kwoty – 1 500 000,00 euro na wdrażanie LSR oraz kwotę 362 500,00 euro na zarządzanie LSR z PS WPR.

W ramach wdrażania LSR możemy ubiegać się o wsparcie finansowe z EFS+ w kwocie 1 000 000,00 euro (biorąc pod uwagę liczbę zamieszkałych osób) oraz kwotę wynikającą z iloczynu liczby ludności zamieszkującej obszary objęte LSR uznane za problemowe (gminy zagrożone trwałą marginalizacją - metodologia MFiPR, gminy na obszarze których występują problemy – metodologia SRW 2030+) razy 22,49 euro na mieszkańca. Wyliczenia obrazują dane w poniższej tabeli:

L.p.	Teryt gminy	Nazwa gminy	Gminy zagrożone trwałą marginalizacją (metodologia MFiPR)/ Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze (metodologia MFiPR)	Gminy, na obszarze których występują problemy (metodologia SRW 2030 +)	Kwota w €
1	041201 1	Rypin (m.)	gminy zagrożone trwałą marginalizacją/ miasta stagnujące	nie dotyczy	356 984,00
2	041202 2	Brzuze	gminy zagrożone trwałą marginalizacją/ nie dotyczy	niskiego poziomu rozwoju społecznego i przedsiębiorczości	111 663,00
3	041203 2	Rogowo	gminy zagrożone trwałą marginalizacją /nie dotyczy	niskiego poziomu rozwoju społecznego	104 916,00
4	041204 2	Rypin (w.)	gminy zagrożone trwałą marginalizacją /nie dotyczy	niskiego poziomu przedsiębiorczości	163 997,00
5	041205 2	Skrwilno	gminy zagrożone trwałą marginalizacją nie dotyczy/	niskiego poziomu rozwoju społecznego i przedsiębiorczości	124 617,00
6	041206 2	Wąpielsk	gminy zagrożone trwałą marginalizacją /nie dotyczy	niskiego poziomu rozwoju społecznego i przedsiębiorczości	84 405,00
Razem					946 582,00

Tabela 17: Wyliczenie limitów kwot przeznaczonych na wdrażanie LSR – opracowanie własne

Po zsumowaniu otrzymujemy kwotę: 1 946 582,00 euro z EFS+ na wdrażanie LSR, jednak LGD zaplanowała w ramach realizacji celów i przedsięwzięć ujętych w LSR wykorzystanie środków w wysokości 1 900 000,00. Tym samym na zarządzanie LSR możemy uzyskać 7% wartości z kwoty 1 900 000,00 euro co wynosi 133 000,00 euro.

Łącznie daje nam to kwotę budżetu 3 895 500,00 euro, co jest przedstawione w formularzu numer 3: Budżet LSR.

Rozdział X – Monitoring i ewaluacja

Podstawą skutecznego wdrażania przedsięwzięć służących osiąganiu celów LSR jest dysponowanie jak najszerszą wiedzą na temat postępów osiąganych w zakresie wdrażania poszczególnych etapów Strategii oraz zdolność do reagowania na pojawiające się różnice pomiędzy przyjętymi założeniami a uzyskanymi efektami podczas jej realizacji.

Monitoring - obejmuje systematyczne zbieranie informacji ilościowych i jakościowych dotyczących użytych zasobów i uzyskanych efektów w ramach wdrażania LSR w aspekcie finansowym i rzeczowym. Pozwala określić, czy realizacja działań postępuje tak, jak pierwotnie zakładano i wprowadzić w razie potrzeby odpowiednie korekty. Zebrane dane są niezbędne do oceny skuteczności i efektywności realizacji LSR i działania LGD.

Monitoring i ewaluacja są obok: planowania; organizowania; monitorowania, podstawowymi funkcjami zarządzania. Są ze sobą połączone. Monitoring pozwala śledzić postępy na podstawie niewielkiej liczby z góry określonych wskaźników oraz wartości docelowych, natomiast ewaluacja wykracza poza efekty bezpośrednie i pozwala oceniać rezultaty, zarówno te planowane jak i nieprzewidziane.

Elementy wdrażania LSR podlegające monitorowaniu:

- Wskaźniki realizacji LSR
- Budżet LSR
- Harmonogram ogłaszania konkursów
- Plan komunikacji
- Funkcjonowanie biura
- Praca organów LGD - Zarządu i Rady

W poniższej tabeli wskazano podstawowe elementy będące przedmiotem prowadzonego monitoringu.

Elementy podane w badaniu (przedmiot badania)	**Wykonawca badania**	**Sposób pozyskania danych**	**Czas i okres pomiaru**	**Analiza i ocena danych**
Wskaźniki realizacji LSR	Biuro LGD (ocena własna)	Ankiety monitorujące, rejestr danych LGD, inne dane np. systemy monitorujące innych jednostek	Bieżące monitorowanie	Stopień osiągania wskaźników
Harmonogram ogłaszanych konkursów	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr ogłoszonych konkursów	Bieżące monitorowanie	Zgodność ogłoszenia konkursów z harmonogramem konkursów w ramach LSR
Budżet LGD	Biuro LGD (ocena własna) Komisja rewizyjna/ Zarząd LGD	Rejestr danych, sprawozdanie finansowe	Za rok poprzedni, ale nie później niż do końca marca	Stopień wykorzystanych środków finansowych w odniesieniu do posiadanych środków finansowych, racjonalność poniesionych kosztów

Plan komunikacji	Pracownicy LGD/ Biuro LGD	Materiały ze zrealizowanych zadań w ramach planu komunikacji	Bieżące monitorowanie	Skuteczność przekazywania danych, ilość i efektywność działań komunikacyjnych
Funkcjonowanie biura LGD	Zarząd LGD	Wywiad indywidualny z członkami i beneficjentami	Bieżące monitorowanie	Sposób przekazywanych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów, efektywność świadczonego doradztwa
Praca Zarządu; Rady	Walne Zebranie Członków	Protokoły z pracy Zarządu; Rady	Bieżące monitorowanie	Ocena pracy Zarządu/Rady; realizacja zaplanowanych zadań

Tabela 18: Elementy będące przedmiotem monitoringu – opracowanie własne

Ewaluacja jest niezbędna oprócz bieżącego monitoringu, jako analiza i ocena podejmowanych działań. Ocena powinna umożliwić w jak największym stopniu określenie, czy LSR jest wdrażana prawidłowo oraz czy sposób funkcjonowania LGD przebiega w sposób gwarantujący wypełnienie wszystkich nałożonych na nie zadań i zobowiązań, wynikających przede wszystkim z zapisów umowy ramowej. Ewaluacja ma na celu wskazanie ewentualnych problemów i być podstawą do wypracowania działań/rozwiązań naprawczych.

Elementy podane w badaniu (przedmiot badania)	**Wykonawca badania**	**Sposób pozyskania danych**	**Czas i okres pomiaru**	**Analiza i ocena danych**
Działalność LGD, funkcjonowanie biura LGD	Biuro LGD (ocena własna)	Opinie beneficjentów i mieszkańców w rozmowach indywidualnych, opinie członków stowarzyszenia, badanie ankietowe	Ocena roczna	Ocena poprawności funkcjonowania LGD, analiza określająca skuteczność realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LGD

Skuteczność promocji, animacji realizacji planu komunikacji.	Biuro LGD (ocena własna)	Dokumenty poświadczające realizację zadań promocyjnych, animacji oraz realizacji planu komunikacji	Ocena roczna w latach 2024-2028, dokonywana w pierwszym kwartale roku następnego.	Ocena skuteczności promocji LGD oraz działań wdrażanych w ramach LSR oraz skuteczności animacji społeczności.
Stopień realizacji celów oraz wskaźników LSR	Biuro LGD/Organy LGD (ocena własna)	Ankiety monitorujące beneficjentów, rejestr danych LGD, sprawozdania z realizacji LSR	Ocena roczna w latach 2024 - 2028, dokonywana w pierwszym kwartale roku następnego	Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR, stopnia realizacji poszczególnych celów i wskaźników.
Harmonogram rzeczowo – finansowy LSR	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr danych	Ocena roczna w latach 2024 - 2028, dokonywana w pierwszym kwartale roku następnego.	Ocena zgodności ogłoszonych i realizowanych projektów z harmonogramem określonym w LSR
Budżet LSR	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr danych	Ocena roczna w latach 2024 - 2028, dokonywana w pierwszym kwartale roku następnego.	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania.

Tabela 19: Elementy będące przedmiotem ewaluacji – opracowanie własne

Wykaz literatury

1.Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

2.Umowa partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021 – 2027 w Polsce.

3.Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021 r.).

4. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiające przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzonych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz

Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013.
5. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (we) NR 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r.)
6. Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 20230 roku - Strategia przyspieszenia 2030+.
7.Cykl szkoleń z zakresu tworzenia lokalnych strategii rozwoju (LSR), przygotowania strategii komunikacyjnej lokalnej grupy działania (LGD) i angażowania społeczności lokalnych w przygotowanie i realizację LSR. – Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie.
8. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia" oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r., str. 289, ze zm.),
9. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r., str. 470, ze zm.),
10. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm.),
11. Umowa Partnerstwa 2014-2020 – dokument przyjęty przez Komisje Europejską w dniu 21 maja 2014 r. (dokument określający kierunki i priorytety dotyczące korzystania przez Polskę ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2014-2020),
12. Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz. U z 2014 r. poz. 1146 ze. zm.),
13. Ustawa z dnia 08.lutego.2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 – 2027 (Dz. U. z 2023 r. poz. 412),
14. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 943 z późn. zm.),
15. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 349),
16. Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021 – 2027 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079),
17. Ustawa z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. z 2020 r. poz. 344).
18. Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021 – 2027,
19. Program Strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 – 2027.
20.Zasady realizacji instrumentu Rozwój lokalny kierowany przez społeczność w Polsce, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, kwiecień 2014 (dostępny na stronie: http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2014-2020/Rozwoj-Lokalny-Kierowany-przez-Spolecznosc-RLKS),
21. Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020. Materiał zredagowany w Departamencie Rozwoju Obszarów Wiejskich Ministerstwa

Rolnictwa i Rozwoju Wsi na podstawie wyników prac Zespołu Roboczego ds. Opracowania Zakresu Lokalnych Strategii Rozwoju przy Grupie tematycznej ds. Podejścia Leader, Wydanie II uzupełnione i zaktualizowane, Warszawa 2015 (dostępny na stronie: http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2014-2020 /Rozwój-Lokalny-Kierowany-przez-Społeczność-RLKS).
22. Struktura LSR (dostępny na stronie: http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2014-2020/Rozwoj-Lokalny-Kierowany-przez-Spolecznosc-RLKS).
23. Rolnictwo ekologiczne czynnikiem rozwoju lokalnego – analiza wybranych przypadków1 Projekt dofinansowany ze środków Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
24. Strategia rozwoju Obszaru Społeczno-Gospodarczego Powiatu Rypińskiego na lata 2014-2020
25. Bank Danych Lokalnych GUS
26. RAPORT KOŃCOWY - Ocena wsparcia EFS w ramach RPO WK-P 2014-2020 w zakresie kształcenia osób dorosłych https://www.ewaluacja.gov.pl/strony/badania-i-analizy/wyniki-badan-ewaluacyjnych/badania-ewaluacyjne/ocena-wsparcia-efs-w-ramach-rpo-wk-p-2014-2020-w-zakresie-ksztalcenia-osob-doroslych/
27. Strategia Rozwoju Elektromobilności dla Gminy Miasta Rypin, 2021
28. Strategia rozwoju Gminy Skrwilno na lata 2021-2030
29. Strategia Rozwoju Gminy Rogowo na lata 2015-2025
30. Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Rypina na lata 2009-2015
31. Strategia Rozwoju Gminy Rypin na lata 2021-2030
32. Raport o Stanie Gminy Wąpielsk za rok 2021
33. Strategia Rozwoju Gminy Wąpielsk na lata 2015-2025
34. Turystyka Kulturowa nr 3 (124) wrzesień 2022 www.turystykakulturowa.org
35. PRZYRODA POWIATU RYPIŃSKIEGO pod redakcją Marka Stanisława Tyburskiego, wyd. II 2017 r.
36. Główny Urząd Statystyczny dane Statystycznego Vademecum Samorządowca

Spis tabel:

Tabela 1: Dokumenty wewnętrzne regulujące działanie LGD, opracowanie własne. 9

Tabela 2: typ gmin obszaru LSR, opracowanie własne..... 9

Tabela 3: Powierzchnia i liczba ludności (stan na 31.12.2020r.), ... 10

Tabela 4: Wykaz spotkań konsultacyjnych realizowanych w ramach Planu włączenia społeczności lokalnej w przygotowywaniu LSR w ramach perspektywy finansowej na lata 2021-2027. 13

Tabela 5: Wykaz spotkań konsultacyjno-informacyjnych z elementami animacji, podczas których dystrybuowano ankiety dot. opracowania LSR na lata 2021-2027 14

Tabela 6: Wykaz spotkań w ramach Kawiarenki dla obywateli, podczas których dystrybuowano ankiety dot. opracowania LSR na lata 2021-2027..... 14

Tabela 7: Zastosowane metody konsultacji na każdym kluczowym etapie tworzenia LSR 18

Tabela 8:Liczba ludności obszaru LGD z podziałem na płeć. 24

Tabela 9: Przyrost naturalny na obszarze LGD na tle województwa. 25

Tabela 10:Struktura ludności obszaru LSR w kontekście funkcjonalnych grup wieku 25

Tabela 11: Analiza potrzeb rozwojowych zgłaszanych w trakcie prac nad opracowaniem LSR na lata 2021-2027 z odniesieniem do lokalnych uwarunkowań – opracowanie własne 46

Tabela 12: Analiza potencjału obszaru LSR w oparciu o sugestie zebrane w trakcie prac nad opracowaniem LSR na lata 2021-2027 z odniesieniem do lokalnych uwarunkowań – opracowanie własne 49

Tabela 13: Określenie grup docelowych szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR wraz określeniem ich problemów – opracowanie własne 51

Tabela 14: Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania – opracowanie własne 57

Tabela 15: Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS, a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem – opracowanie własne 59

Tabela 16: Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć oraz zgodności ze wskaźnikami dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR – opracowanie własne 64

Tabela 17: Wyliczenie limitów kwot przeznaczonych na wdrażanie LSR – opracowanie własne 70

Tabela 18: Elementy będące przedmiotem monitoringu – opracowanie własne 72

Tabela 19: Elementy będące przedmiotem ewaluacji – opracowanie własne 73

ZAŁĄCZNIKI DO LSR
Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EURO)	**Przedsięwzięcia w ramach celu**	**Grupa docelowa**	**Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja, itp.)**
Przedsięwzięcia w ramach celu 1 – Wzrost poziomu przedsiębiorczości lokalnej wykorzystującej walory i potencjał obszaru LSR			
350 000,00	1.1. Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne	Osoby fizyczne	konkurs
400 000,00	1.2. Rozwijanie pozarolniczej działalności	Przedsiębiorcy	konkurs
Przedsięwzięcia w ramach celu 2 - Rozwój gospodarki i turystyki dobrzyńskiej			
150 000,00	2.1. Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia i rozwoju: gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych	Rolnicy	konkurs
600 000,00	2.2. Rozwój infrastruktury sportowej, turystycznej lub rekreacyjnej.	JSFP, NGO	konkurs
Przedsięwzięcia w ramach celu 3 - Włączenie społeczne osób będących w niekorzystnej sytuacji			
730 000,00	3.1. Poprawa dostępu do działań aktywizujących i integracyjnych na rzecz włączenia społecznego dla seniorów (osób, które ukończyły 60 rok życia)	Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów)	projekt grantowy

1 000 000,00	3.2. Poprawa dostępności do różnorodnych form aktywności i edukacji pozaszkolnej dla osób młodych od 6 do 24 roku życia.	Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów)	projekt grantowy
170 000,00	3.3. Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji na terenie LGD	Podmiot publiczny lub prywatny będący organem prowadzącym szkołę podstawową lub ponadpodstawową bez względu na lokalizację albo szkołę wyższą w miastach do 20 tys. mieszkańców	projekt grantowy

Formularz 2: Plan działania

Cel	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Program
Cel - 1	Wzrost poziomu przedsiębiorczości lokalnej wykorzystującej walory i potencjał obszaru LSR													
Przedsięwzięcie 1.1.: Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne	**Wskaźnik produktu**: Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (sztuki)	0	0	7	46,46	8	100	15	100	15	100	15	100	PS WPR
	Wskaźnik rezultatu Liczba utworzonych miejsc pracy (etaty)	0	0	7	x	8	x	15	x	15	x	15	x	
Przedsięwzięcie 1.2.: Rozwijanie	**Wskaźnik produktu:** Liczba	0	0	4	33,33	4	66,66	4	100	12	100	12	100	

pozarolniczej działalności gospodarczej.	zrealizowanych operacji polegających na rozwoju przedsiębiorstwa (sztuki)													
	Wskaźnik rezultatu Liczba utworzonych miejsc pracy (etaty)	0	0	4	x	4	x	12	x	12	x	12	x	
Cel - 2	Rozwój gospodarki i turystyki dobrzyńskiej													
Przedsięwzięcie 2.1.: Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia i rozwoju: gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych	**Wskaźnik produktu:** Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego gospodarstwa rolnego. (sztuki)	0	0	1	33,33	3	75	4	100	4	100	4	100	PS WPR
	Wskaźnik rezultatu Liczba rolników/domowników, którzy zdywersyfikowali źródła przychodu (sztuki)	0	0	1	x	3	x	4	x	4	x	4	x	
Przedsięwzięcie 2.2.: Rozwój infrastruktury sportowej,	**Wskaźnik produktu:** Liczba zrealizowanych operacji w zakresie	0	0	4	33,33	4	66,66	4	100	12	100	12	100	

turystycznej lub rekreacyjnej	rozwoju infrastruktury sportowej, turystycznej i rekreacyjnej													
	Wskaźnik rezultatu Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. (osoby)	0	0	1200	33,33	1200	66,66	1200	100	3600	100	3600	100	
Cel - 3	Włączenie społeczne osób będących w niekorzystnej sytuacji													
Przedsięwzięcie 3.1.: Poprawa dostępu do działań aktywizujących i integracyjnych na rzecz włączenia społecznego dla seniorów (osób, które ukończyły 60 rok życia)	**Wskaźnik produktu:** Liczba osób starszych objętych wsparciem w klubach seniora, gospodarstwach opiekuńczych i UTW (osoby)	40	9,09	120	36,36	140	68,18	140	100	440	100	440	100,00	EFS+
	Wskaźnik produktu: Całkowita liczba osób objętych wsparciem. (osoby)	40	9,09	120	36,36	140	68,18	140	100	440	100	440	100,00	
	Wskaźnik rezultatu Liczba osób których sytuacja społeczna	12	9,09	36	36,36	42	68,18	42	100	132	100	132	100,00	

	uległa poprawie po opuszczeniu programu (osoby)													
	Wskaźnik rezultatu: Liczba objętych wsparciem klubów seniora, gospodarstw opiekuńczych i Uniwersytetów Trzeciego Wieku. (szt.)	1	16,66	3	50,0	3	50,00	6	100	6	100	6	100,00	
Przedsięwzięcie 3.2.: Poprawa dostępności do różnorodnych form aktywności i edukacji pozaszkolnej dla osób młodych od 6 do 24 roku życia	**Wskaźnik produktu:** Liczba osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, objętych wsparciem w ramach edukacji pozaformalnej (osoby)	40	6,66	160	33,33	200	66,66	200	66,66	600	100	600	100,00	
	Wskaźnik produktu: [41]Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem (osoby)	40	6,84	145	24,79	185	31,62	185	31,62	585	100	585	100	

[41] Wskaźnik zostanie oszacowany na etapie wdrażania LSR

	Wskaźnik produktu: [42]Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętego wsparciem. (osoby)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Wskaźnik produktu: Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, objętych wsparciem. (osoby)	0	0	15	100	15	100	15	100	15	100	15	100	
	Wskaźnik rezultatu Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu (zaświadczenia)	16	6,66	64	33,33	80	66,66	80	100	240	100	240	100,00	
Przedsięwzięcie 3.3 Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji na terenie LGD	**Wskaźnik produktu:** Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności	0	0	200	33,33	200	66,66	200	100	600	100	600	100	

[42] Wskaźnik zostanie oszacowany na etapie wdrażania LSR

	lub kompetencji podstawowych realizowanych poza Bazą Usług Rozwojowych													
	Wskaźnik produktu: Liczba podmiotów przygotowanych do pełnienia funkcji ośrodka kształcenia osób dorosłych	0	0	1	33,33	1	66,66	1	100	3	100	3	100	
	Wskaźnik rezultatu: Liczba utworzonych lokalnych ośrodków wiedzy i edukacji (LOWE)	0	0	1	33,33	1	66,66	1	100	3	100	3	100	

Formularz 3: Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	**Program/Fundusz**			**Środki ogółem (EUR)**
	PS WPR	**EFRR***	**EFS+***	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	1 500 000,00	0	1 900 000,00	3 400 000,00
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	362 500,00	**0**	133 000,00	495 500,00
Razem	1 862 500,00	0	2 033 000,00	3 895 500,00

** Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.*

*** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.*

Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR

Fundusz	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	Kwota ogółem (UE +krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE + krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE + krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE + krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE + krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE + krajowe)	% wykorzystania budżet LSR	Kwota ogółem (UE + krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFRROW	0,00	0	520 000,00	34,66	750 000,00	50 %	1 050 000,00	70,00	1 500 000,00	100,00	1 500 000,00	100,00	1 500 000,00	100,00
EFS+	100 000,00	5,26	620 000,00	32,63			1 240 000,00	65,26	1 900 000,00	100,00	1 900 000,00	100,00	1 900 000,00	100,00
Razem	100 000,00	2,94	1 140 000,00	33,53			2 060 00,00	60,59	3 400 000,00	100,00	3 400 000,00	100,00	3 400 000,00	100,00